

ABSTRACT

SARS [Severe Acute Respiratory Syndrome] penetrated China in spring of 2003, created havoc in the social society, exposed weaknesses within the political system and pushed the nation towards a crisis of confidence. At the same time the crisis revitalised the Party's position, brought people from different social stratum together and had a beneficial impact on the populace's knowledge on health related issues. What makes the SARS crisis in China interesting for further and deeper investigation is the method it chose to respond to its national crisis. Their plan of response was indeed a retrogression back to "older" times, using methods and propaganda very much like those used during Mao Zedong and later Deng Xiaoping. The first step of response was denial and cover up of the real situation, which quickly turned to unprecedented transparency, as the magnitude of SARS became known. The Party and the government were quick to proclaim themselves as the bearer of the key knowledge and information on how to best fight the disease, this in sharp contrast to the political trend of more co-operation between the private and public sector and political transparency. The Party and government were doing so, according to their own statements, in the interest of the nation and the people. The government and the Party took swift actions when implementing measures to counter fight SARS. Various decrees on how to behave and what actions to take when fighting SARS were also issued. The propaganda campaign launched following the outbreak bore remnants of "older" rhetoric and pedagogics featuring keywords like: togetherness, confidence in the leadership, responsibility, esteem, the Masses, fight back and crush [during Mao Zedong reactionaries, contra-revolutionaries and the bourgeoisie were those element that were to be crushed or fought back]. The SARS crisis produced martyrs, heroes and model-citizens; this too is a trait from "older" times. The thesis discusses why a nation that has shrugged off its totalitarian and communistic past, broken the shackles of the explicit use of the Confucian tradition and entered the "modern" world and adopted western ways of thinking in the event of a crisis regress to a familiar reality and adopt confident measures. The thesis maintains and shows via empirical data and references to published material that the answer to this rather complex question is to be found in the combination of the light crisis of identification among contemporary Chinese, what I have chose to call: Kinesism, the tradition of togetherness and mass-mobilisation of the populace and totalitarianism and despotism. With those three forces working together SARS could finally be eradicated from the Chinese society. The thesis is written in Swedish.

Keywords:

Beijing, campaigns, China, Chinese Communist Party, crisis, heroes, Mao Zedong, martyrs, nationalism, patriotism, propaganda, response to crisis, SARS.

FÖRORD

Jag talar, läser och skriver kinesiska flytande. Jag har studerat Kinas ekonomi, ekonomiska historia och den allmänna historien från de tidiga dynastierna till det samtida samhället. Under 2001 och 2002 var jag bosatt i Peking och studerade vid Beijing Normal University. Mitt pass har tio kinesiska visum, det första utfärdat 1998, det sista 2004. Jag har således, förutom att ha varit bofast i Peking, rest till Kina flera gånger och dessutom besökt platser i Kina från den laotiska gränsen i söder till den mongoliska i norr, från Tibet i väster till Shanghai i öster och anser sålunda att jag samlat på mig en tämligen diger kunskap och erfarenhet av mittens rike. Men, vid mitt fältarbete i Peking under SARS epidemin våren 2003 upplevde jag ett Kina som var mig främmande. Visserligen kändes situationen bekant från stunder jag suttit djupt försjunken i historisk litteratur om det maoistiska Kina betagen av historieberättarens målande beskrivning och känt mig närvarande under bildandet av Folkkommunerna, upplevt entusiasmen under ”Det Stora Språnget Framåt”¹ och den stora proletära Kulturrevolutionens turbulens.

”Upp Till Kamp Bröder Och Systrar! Förener Er! Spar Ingen Energi När Vi Krossar Deng Och Liu’s² Reaktionära Linje! Håll Den Röda Flaggan Med Mao Zedong Tänkande Högt! Slå Ännu Hårdare På Det Stora Språnget Framåts Krigstrumma Så Att Den Låter Ännu Högre!”

Så lät det under 50- och 60-talet när Folkrepublikens instabila ungdomsår led mot sitt slut och en något fastare tillvaro kunde skönjas i horisonten. Deng Xiaoping kapade de kommunistiska förtöjningarna i slutet av 70-talet och styrde den kinesiska skutan ut på tillväxtens hav i marknadsekonomiska vatten. Trots att Deng avseglade utan några sofistikerade ekonomiska navigationsinstrument och trots att stommen i skutan var av kapitalistiskt virke och trots att han under resan släpade efter sig ett kommunistiskt ankare lyckades han och den kinesiska djonken segla förbi alla första världens ekonomiska flaggskepp så att Kina idag med Hu Jintao som rorsman ligger först i armadan i tillväxtens världsomsegling. Men även om Deng embarkerade på en ny rutt i en ny tid speglar statsapparatusens propaganda det maoistiska arvet. Retoriken är välbekant och så även propagandaaffischernas artistiska utförande.

”Vi Måste Framhärda i Socialism, Vi Måste Utveckla Ekonomin, Vi Måste Höja Folkets Levnadsstandard Annars Kör Vi Fast! Kina Måste Guidas Av Kommunistpartiet, Kina Måste Upprätthålla Den Socialistiska Vägen, Kina Måste Upprätthålla Proletariatets Diktatur! Var Aktivt I Ditt Arbete, Värna Om Arbetets Uträttande Och Resultat! Älska Fosterlandet, Älska Kommunistpartiet, Älska Socialism! Kina Måste Upprätthålla Marxism-Leninismen Och Mao Zedong’s Tänkande! Bra För Landet, Bra För Folket, Bra För Familjen³!”

Nu, under SARS-epidemin, upptäckte jag till min förvåning samma retoriska propaganda och samma medium genom vilken propagandan mot SARS-epidemins utbredning och hur den bäst spreds.

---

¹ ”Det Stora Språnget Framåt” var ett försök att modernisera Folkrepubliken. Kampanjens mål var att ta in försprånget till västmakterna inom industrin. Mao ville föra Folkrepubliken ”150 år framåt i tiden på 15 år” som han själv uttryckte det. Ett av målen var att passera Storbritanniens stålproduktion i kvantitativa termer. Målet skulle realiserars via en landsbygdsbaserad industri. Masugnar distribuerades till landsbygden och sattes upp på gårdarna och det mesta som innehåll stål brändes ner och blev råstål, det innebar inte bara att bönderna ibland smälte ner sina verktyg och redskap utan vidare innebar det att en alldeles för stor del av befolkningen var sysselsatt med kampanjen för att ha tid för jordbruksarbete. I kombination med utrotningskampanjen mot de ”Fyra Pesterna”, missväxt, översvämningar och torra blev kampanjen ett stort misslyckande.

² Liu är Liu Shaoqi och Deng är Deng Xiaoping. Liu Shaoqi var Folkrepublikens president mellan åren 1959 – 1968 och var likt Deng Xiaoping liberalare i sin politiska ideologi än Mao.

³ Propaganda för enbarnspolitik. Hela sloganen lyder: ”Uppmuntra par att bara skaffa ett barn. Bra för landet, bra för folket, bra för familjen.”

"I Tider Av SARS Måste Vi Påkalla Och Lita På Mänsklighetens Mod Och Kärlek! Stadskamrater, Tillsammans Ska Vi Stå Enade Och Slå Tillbaka SARS! Enighet Är Vägen Till Framgång! För Er Och Era Medmänniskors Hälsas Skull, Reducera Samtalen Till Ett Minimum! Håll Ut...Vi Kommer Att Segra Till Slut! SARS Kommer Definitivt Att Övervinnas Av Regeringen Under Ledarskapet Av Kommunistpartiet! Ha Förtroende För Vetenskapen, Lita Till Vetenskapen, Det Är Definitivt Möjligt Att Förebygga Och Bota SARS! Ge Inte SARS Möjligheten Att Tränga In I Era Hem, Förebygg Och Bota!"

Dessutom tycktes de officiella institutionernas och dess tjänste- och ämbetsmäns förhållande till krissituationen och inställning till allmänhetens tillgången till information i stora drag vara den samma som under de maoistiska och dengistiska epokerna. Den gamla tideandan tycktes ha återuppstått.

Detta kunde näppeligen vara en slump.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

• KAPITEL I.	1
Inledning	
• Syfte och Frågeställning	1
• Teori	1
• Metod	2
• Disposition	4
• KAPITEL II.	6
Teoretisk och informativ plattform	
• Händelseförloppet under SARS	6
• Maoism	7
• Nationalism, Patriotism och Kinesism	10
• Kinesismen och hanteringen av SARS	15
• KAPITEL III.	24
Den officiella responsen	
• Propagandan, retoriken och pedagogiken samt en jämförande studie med den äldre propagandan, retoriken och pedagogiken under Mao Zedong, Deng Xiaoping och Jiang Zemin	24

• Martyrer, hjältar och mönstermedborgare	33
• KAPITEL IV. Den civila responsen	42
• Den civila responsen	42
• Uppskattning av sjukvårdspersonalen	44
• Rykten och vidskepelse kring SARS	47
• KAPITEL V. Konsekvenser och konklusioner	50
• Efterverkningar	50
• Konklusion	51
• Källor	

KAPITEL I.

Inledning

SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNING

Uppsatsens syfte är att utforska och förstå Folkrepubliken Kinas val av metod för att bekämpa SARS-epidemin. Vidare är det ett försök att beskriva det samtida Kina genom att använda SARS-epidemin som utgångspunkt. Det är också ett försök att förstå ett land som kastats in i framtiden men som samtidigt står med ett ben i historien. Det är min förhoppning att kunna bringa klarhet i Kinas respons till SARS-epidemin genom att utforska de samhälleliga symptomen, de officiella åtgärderna, propagandan, retoriken och allmänhetens vilja att utföra de föreskrivna åtgärderna. Jag har sökt svar på följande fråga och relaterade underfrågor:

1. Varför valde Folkrepubliken Kina att svara till SARS-epidemin som det gjorde?
  - a) Varför valde Folkrepubliken Kina att använda sig av den typ av retorik, medium och inställning till informationsflödet till allmänheten som använts under Mao Zedong och Deng Xiaoping?
  - b) Varför tilltalade regeringens och partiets retorik samtida kineser?
  - c) Varför blev personer som avlidit i kampen mot SARS upphöjda till martyrer?
  - d) Varför mörklades initialt omfattningen av SARS-epidemins?
  - e) Varför lät sig 22 000 personer frihetsberövas när myndigheterna slog en järnring runt kvarter med förmodade SARS fall?

TEORI

Termen Kina kommer att användas för perioden före 1911 och som benämning på det kulturalistiska landet, Republiken kommer att användas för landet mellan åren 1911-1949 och Folkrepubliken att användas för perioden efter första oktober 1949 samt för nationen. Denna uppdelning är viktig att ha i åtanke när man läser uppsatsen eftersom tidsperioderna i landets historia skiljer sig mycket åt. Avgränsningen är också viktig för att, som jag kommer att utveckla senare i detta stycke, det är en del av mitt teoretiska resonemang.

Uppsatsens primära intresse är att visa Folkrepubliken som, propagandan under Deng Xiaoping till trots, klippt de flesta banden med sin totalitära och kommunistiska historia under stark press i en krissituation söker sig tillbaka till en "känd" tillvaro, det vill säga använder sig av försvarsmekanismer som annars återfinns i den maoistiska Folkrepubliken för att återerövra kontroll och etablera "fasta ramar". De "gamla" försvarsmekanismerna inbegriper propaganda med retorik och pedagogik som stammar från den unika formen av kinesisk kommunism och samhällsordning. Försvarsmekanismerna inkluderar vidskepelse och skapandet av legender om hjältar och martyrer som en del i byggandet av nationalismen och sammanhållningen av samhället. Detta teoretiska ramverk är hämtat från Kajsa Ekholm-Friedmans [1991] verk "Catastrophe and Creation". Teorin behandlar samhällen i kris där individer och grupper etablerar nya världsordningar för att förklara en förändrad värld. Det applicerbara med Ekholm-Friedmans teori om nya världsordningar är att återgången till det gamla är en del av den kinesiska identiteten men, aktivt praktiserande av "äldre" försvarsmekanismer blir för den samtida kinesen något nytt. Jag har även använt mig av Bruce Kapferers [1988] verk "Legends of people, Myths of State" och det teoretiska resonemanget som han för kring Sri Lankas inbördeskrig. Kapferer visar att gruppen, stammen eller staten är viktig för individens överlevnad, att en stark organisation borgar för en säker tillvaro och att en attack på gruppen, stammen eller staten utgör ett hot mot individens säkerhet och att det därför är rationellt att individen upplever ett hot mot

organisationen som ett hot mot sig själv. De teoretiska glasögon jag använt består av en lins signerad Ekholm-Friedman och en signerad Kapferer. Dessa två teorier har bistått mig i sökandet efter svaret till SARS-epidemins utveckling.

Andra teoretiker har mer explicit och specifikt vid enskilda tillfällen varit till stor hjälp för att förstå ageranden och händelser och bringat klarhet i situationer. Bland dem kan nämnas Wang Gungwu [1996] som behandlar den pågående revolutionen och dess inverkan på de samtida nationalismen och likaså John Fitzgerald [1996] som behandlar samma ämne om än ur en annan synvinkel, Yang Baoyun [1998] som skriver om konfucianismens relevans i det kontemporära folkrepublikiska samhället, Vance Cope-Kasten [2001] som redogör för den kinesiska filosofin och dess påverkan på Folkrepubliken i det 21:a århundradet, Frank Ching [1998] som i sin artikel diskuterar kinesisk vidskepelse och den informationen var viktig för att förstå vissa processer i responsen till SARS, James Townsend [1996] som avhandlar nationalismen men delar upp termen i två avdelningar kulturalismen och nationalismen som jag har vidareutvecklat för att forma vad jag anser vara den reella konstitutionen av samtida nationalism och som jag kallar kinesism. Kinesism är en egen term på kombinationen av identifiering med det kulturalistiska Kina och Folkrepubliken. Termen kulturalistiska Kina härrör från Townsends och James Harrisons [1969] begrepp kulturalism i artiklarna "Chinese Nationalism" och "Modern Chinese nationalism" och inbegriper ontologi, historia, vidskepelse, det vill säga det goda och det stolta i den kinesiska kulturen, med andra ord traditioner, seder, bruk, filosofi, livsåskådning och ontologi samt den långa historien och dess uppfinningar, prestationer, byggnadsverk och statsskick. Folkrepubliken representerar egalitärism, ekonomiskt välstånd, utrotandet av det mindre goda i den kinesiska historien, som feodalismen, bourgeoisien och byråkratin. Kombinationen av identifieringen med det gamla Kina och den nya Folkrepubliken manifesteras i de kinesiska medborgarnas självbild och gör dem till de sociala varelserna "kineser" och är vad jag kallar kinesism.

Tolkningen av nationalismen och patriotismen är i det närmaste universell, det vill säga det råder konsensus mellan majoriteten av parterna i samhället om vad nationalism och patriotism är. De officiella institutionernas föreställning om nationalism och patriotism överensstämmer med det civila samhällets uppfattning av detsamma. Jag kommer att påstå att svaret på frågan varför Folkrepubliken responderade som den gjorde står att finna i en kombination av Kinas och Folkrepublikens totalitära historia och relativt totalitära samtid, det kommunistiska arvet och traditionen av kollektivt tänkande och kollektiva arbetsinsatser, viljan att behålla bilden av det "felfria" Kina, den officiella "själv-är-bäste-dräng" inställningen samt den traditionella kinesiska ontologin, modifierad konfucianism, stoltheten över Kinas långa historia som kultiverad civilisation och den unika kinesismen. För att förstå händelseförloppet kring SARS behöver man vara bekant med och begripa maoismen, nationalismen och kinesismen och deras inflytande på den politiska scenen och den sociala situationen i Folkrepubliken.

METOD

Vid presentationen av intervjuerna i uppsatsen har jag valt termen etnografen som representant för mig själv. Materialet till beskrivningen av Kinas historia och nationalism är framförallt hämtat från publicerad litteratur men även styrkt eller vidareutvecklat genom intervjumaterial. Källorna till SARS-epidemins utbredning och omfattning samt Kinas officiella och inofficiella respons är hämtade från media, organisationer och intervjuer. Medierna är framför allt kinesiska. Jag har utfört 11 stycken inspelade djupintervjuer och tre oinspelade med människor bosatta i Peking. Urvalet av informanter har gjorts med hänsyn till ålder och utbildningsnivå. Informanterna var mellan 21 och 63 år och alla män. Åtta av informanterna var taxichaufförer, en student, en restaurangägare och en doktorand vid filosofiska fakulteten vid ett av Pekings större universitet. Jag har valt informanter som i

tankesätt och reflektionsförmåga jag tror representerar majoriteten av medborgarna. På så vis ville jag via mitt intervjumaterial kunna etablera ett samband mellan de officiella institutionernas påbud till allmänheten och respons till SARS och befolkningens uppfattning av deras agerande och vilja att föga sig efter nya lagar och förordningar. De oinspelade intervjuerna har utförts utan hänsyn till ålder, kön eller samhällsklass, utan är allena gjorda för att kunna stadfästa redan tidigare insamlad information och för att tillse att "känsliga" ämnen kunnat vädrats. Att endast män är representerade ibland informanterna har sin förklaring i den könsbarriär som kan råda mellan män och kvinnor och synnerligen den som kan föreligga mellan en västerländsk man och en kinesisk kvinna. Beslutet att endast använda män togs efter fyra fruktlösa försök att tillstånd en intervju med en kvinnlig informant. Valet att intervjua taxichaufförer grundar sig i deras dagliga kontakt med människor och att de således torde de uppfattat rykten, berättelser och olika tolkningar på SARS händelseförlopp under samtal med passagerare. Dessa intervjuer har utförts under samtalsform i Peking under april och maj månad 2004. Det har utförts som ett samtal för att, som Kvale [1997:25] skriver "riktas uppmärksamheten på samtalsämnet, medan syfte och struktur betyder mindre". De har genomförts med hjälp av ett formlär med stödord, avsett och använt endast av mig för att tillse att alla aspekter av intresse blir besvarade eller behandlade [Kvale 1997:121]. Intervjuerna har spelats in och är utskrivna på kinesiska. Jag har låtit skriva ut dem för att kunna genomföra en mer grundläggande analys av intervjumaterialet i enlighet med Kvales förslag [1997:155]. Informanternas namn är fingerade och det har de upplysts om i samband med intervjutillfället. De har givits fingerade namn för att svaren ska bli så uppriktiga som möjligt, så att informanten ska kunna känna sig säker på att deras identitet förblir en hemlighet. Av detta skäl har jag också påtalat för informanten att jag inte är intresserad av dennes riktiga namn för att på så sätt ytterligare stadfästa mina intentioner om att hemlighålla informantens identitet, detta i enlighet med Kvale [1997:235] som påtalar viktigheten av att samtycke råder mellan informanten och forskaren om hur intervjun skall genomföra samt dess senare användningsområde. Intervjuerna har utförts på en plats vald av informanten för att miljön ska kunna bli så avslappnad som möjligt.

Jag är medveten om svårigheten i att få genuint uppriktiga svar om informanten är medveten om att intervjun spelas in. Jag har därför valt att också använda icke inspelade intervjuer. Jag har valt den transparenta metoden av två huvudsakliga skäl. Det ena, under några intervjuer valde informanten att antingen stänga av inspelningsapparaten när vi närmade oss känsliga ämnen, i huvudsak frågor rörande Partiet, regeringen, politiken och misskrediterande fakta beträffande åtgärdsprogrammet för SARS och fortsätta förklara sina åsikter "off the record" eller att inte besvara frågan alls. När informanten svarar med nämnda beteende säger tystnaden ibland mer än ord. Viktig information kan extraheras ur tystnaden och det har jag gjort. Det andra, jag vill bygga upp ett förtroende mellan etnografen och informanten och förtroende bygger på ömsesidig respekt och transparens som Kvale [Ibid.] framhåller. Jag har märkt att svaren varit uppriktigare och mer elaborerande utan inspelningsutrustning. Dessa intervjuer är även de utförda under samtalsform och nedtecknade med stödord och utvecklade omedelbart efter intervjuns slut. Jag har gjort det efter Merriams [1988:110] teorier om antecknade intervjuer där tonvikten för utvecklandet av intervjuerna ligger på att registrera intryck, subtila innebörder och miljön i vilken intervjun var satt.

Intervjuerna är tolkade enligt hermeneutikens regler upptagna och beskrivna av Alvesson och Sköldberg [1994] och Thurén [2002] där meningen av en intervju inte till fullo kan begripas om den inte sätts i samband med helheten. I den kinesiska kontexten innebär det att jag i analysen av materialet har processerat svaren genom ett kunskapsfilter av kulturalism, nationalism, kinesism, ontologi, historia och politik. Jag har också som Kvale [1997:49-50] poängterat uppmärksammat miljön i vilket intervjun utfördes och huruvida den kan tänkas ha påverkat svaren. Jag har i längsta möjliga mån försökt att återge så mycket som möjligt av

situationen för att på så vis avfärda tvivel om mina tolkningars legitimitet. För att ytterligare bekräfta mina resultat och tolkningar har jag använt triangulering [Merriam 1988:179]. Triangulering innebär att man korskontrollerar med flera oberoende källor som stöder de resultat forskaren vaskat fram. Dessa källor kan vara andra informanter, forskare eller texter. Jag har sökt ett emicperspektiv på tolkandet av intervjuinformationen och hoppas att jag lyckats överföra den kinesiska kontexten till en begriplig svensk sådan [Headland 1990].

SARS patologiska beskrivning ges inte särskilt stort utrymme men har studerats för att användas i kombination med etnografens kunskap om kinesisk vidskepelse och ontologi för att tillförsäkra att så många aspekter av krishanteringens belyses, befrågas och besvaras [Studwell. 2002, Giskin, Walsh. 2001, Fairbank. 1994, Meisner. 1999, Cauquelin, Lim, Mayer-König 1998 med flera]. Kunskapen om kinesisk vidskepelse har jag tillskansat sig under studier i det kinesiska språket, via media, empiriskt material och iakttagelser under mina vistelser i landet. Jag kommer redogöra för Kinas ontologi, historia, kommunistiska arv och totalitära samhälle visa att regeringens val av responsmetod var rationell och den bäst lämpade för denna typen av krissituation. Jag kommer presentera olika typer av propaganda, regeringsåtgärder och föreskrifter och visa sambandet mellan dem och Kinas historia, kommunistiska arv, totalitära samhälle samt kinesernas ontologi och identifiering med den kinesiska historien och nationen.

Övriga nationers respons till SARS-epidemin kommer inte att behandlas för att det inte ryms inom ramen för detta arbete. Uppsatsen behandlar Folkrepublikens respons och SARS-epidemins utveckling i landet. Jag har inte kommenterat det senaste utbrottet av SARS våren 2004 för att det var väldigt litet och smittspridningen var endast inom laboratoriepersonal och dem som de hade varit i nära kontakt med varav 7 stycken blev konfirmerade SARS-fall. Jag kommer via empiriskt material i form av intervjuer visa att regeringens antagande om medborgarnas identifiering av sig själva som kineser och vad den identifieringen innebär samt kinesernas ontologi faktiskt överensstämmer med verkligheten och på så sett sluta cirkeln och ha bevisat att propagandan inte kunnat ta sig annan form och att responsen i högsta grad var ett resultat av den unika kombinationen av erfarenheter, livsåskådning, ontologi och kinesism som merparten av kinesiska medborgare besitter. De citat som är upptagna refereras inte till med sidhänvisning eftersom intervjuerna inte medföljer som utskrivna bilaga till uppsatsen.

Källhänvisningar är utskrivna i klamrar i texten och fotnoterna är av förklarande art. Jag har ett stort antal fotnoter i uppsatsen och de är skrivna av två anledningar. För att förstå Folkrepublikens val av responsmetod är det särdeles viktigt att läsaren är bekant med den historiska situationen och begriper under vilka omständigheter nationen formades, för det andra så är det ett försök att förstå Folkrepublikens och Kinas samhälle och då är det viktigt, anser jag att alla relevanta aspekter belyses. För dem som är bekanta med Kina/Republiken/Folkrepubliken kan vissa fotnoter vara av förhållandevis allmän kunskapskaraktär men för dem som inte delar mitt intresse i Kina/Republiken/Folkrepubliken så är fotnoterna till stor hjälp. Källhänvisningar är utskrivna enligt Harvardmetoden i den löpande texten. Även vissa fotnoter innehåller källhänvisningar och det för att fotnoterna är av förklarande och vidareutvecklande art och därför måste vissa fakta understödjas med källhänvisningar.

DISPOSITION

Uppsatsens upplägg är sådant att händelseförloppet under SARS-epidemin presenteras kort och sedan följer en förklaring av Maoismen och av Nationalism, Patriotism och Kinesism. Informationen som presenteras i styckena ”Maoism” och ” Nationalism, Patriotism och Kinesism” är tänkt att användas av läsaren för att förstå kapitlen ”Propagandan, retoriken och pedagogiken samt en jämförande studie med den äldre propagandan, retoriken och

pedagogiken under Mao Zedong, Deng Xiaoping och Jiang Zemin”, Martyrer hjältar och mönstermedborgare”, ”Den civila responsen”, ”Uppskattning av sjukvårdspersonalen” och ”Rykten och vidskepelse kring SARS” där responsen utvecklas ingående. Kapitel 2 är av inledande och grundläggande art och tänkt som en teoretisk och informativ plattform för den resterande delen av uppsatsen. I kapitel 3 presenteras, utvecklas och analyseras den officiella responsen till SARS, men vissa civila initiativ är också presenterade. Kapitel 4 behandlar på samma sätt som kapitel 3 den civila responsen, men vissa officiella åtgärder och verksamheter är presenterade. Sista kapitlet, kapitel 5, är en summering av SARS-epidemins framfart i det kinesiska samhället och innehåller även konkluderingen av uppsatsen.

KAPITEL II.

Teoretisk och informativ plattform

HÄNDELSEFÖRLOPPET UNDER SARS.

Severe Acute Respiratory Syndrome förkortat SARS är som namnet antyder en lungsjukdom. Sjukdomen kallas även atypical pneumonia på engelska, atypisk lunginflammation på svenska och icke typisk lunginflammation på kinesiska förkortat ”icke typisk” [Min översättning] och orsakat av ett dittills okänt koronavirus. SARS tros ha uppstått i norra Vietnam mot slutet av 2002 och sedan spridit sig till Hong Kong och vidare till Guangzhou (Kanton) på det kinesiska fastlandet under våren 2003. Senare har det via snabba kommunikationer mellan de ekonomiska metropolerna spridits till övriga delar av Folkrepubliken.

Den officiella åtgärd som fått mest uppmärksamhet är den initiala mörkläggningen av SARS-epidemin i Peking och de följande uppsägningarna av borgmästare Meng Xuenong¹ och hälsoministern Zhang Wenkang. Utöver dem kommer jag att lista några av de mest iögonfallande åtgärderna. För att förhindra spridningen av SARS införde myndigheterna spottförbud och förbud mot felaktig hantering av sopor. [People’s Daily 13/5 – 2003]. Finansdepartementet utfärdade ett dekret som påbjöd att den fattiga rurala befolkningen inte skulle betala för desinfektionsmedel utan ansvaret skulle axlas av den lokala administrationen, samt att läkarundersökningar och behandling för befolkningen i infekterade delar av landsbygden skulle vara gratis. [China Daily 13/5 – 2003, Ibid. 7/5 – 2003]. Regeringen allokerade 2.7 miljarder Yuan², öronmärkta för bekämpningen av SARS-epidemin [Nya Kina 11/5 – 2003]. I respons till ryktena om att djur var möjliga smittbärare förbjöds löshundar på gatorna i de stora städerna [People’s Daily 13/5 – 2003]. Fyra personer i Peking stod anklagade inför en domstol för att ha ”skapat allmän panik” när de spridit SARS rykten via internet och i flera provinser drog myndigheterna in läkarlicensen för doktorer som vägrade befatta sig med SARS-patienter [Beijing Daily Messenger 4/5 – 2003]. Regeringen beordrade skolorna och universiteten att stänga initialt i två veckor men förlängde beslutet i ytterligare två veckor [China Daily 7/5 – 2003]. Över 80 miljoner människor i Guangdong provinsen mobiliserades för att städa och desinficera allmänna faciliteter och privata hem samt delta i lektioner om allmän hälsa [Nya Kina 3/5 – 2003]. Konstruktionsministeriet beordrade alla luftkonditioneringssystem på allmänna platser att desinficeras [Ibid. 1/5 – 2003]. Regeringen beslutade att ställa in första majledigheten³ [Nya Kina 20/4 – 2003]. Över 22 000 människor som varit i kontakt eller i närheten av infekterade personer försatte i isolering [South China Morning Post 13/5 – 2003]. Partiet och Pekings lokala regering utfärdade ett dekret som innehöll order till olika institutioner i samhället: Byggföretag var förbjudna att temporärt stänga sin verksamhet och sända hem sina säsongarbetare, utgifter i SARS relaterad sjukvård skulle axlas av arbetsgivaren och regeringen, samt arbetsgivare fick inte avskeda anställda som blivit försatta i isolering, resebyråer var tvungna att stänga sin verksamhet för stunden

---

¹ Borgmästaren namn är intressant då det är ett uttryck för kinesiska nationalism och speglar andan i det kinesiska samhället under tiden för borgmästarens födelse och det djupa intryck som den maoistiska politiken gjorde på befolkningen. Meng Xuenong betyder ”Lär av bönderna”. Hälsoministerns namn är passande för en man i hans position, Zhang Wenkang betyder ”Den lärda och hälsosamma”. Många människor födda under Kulturrevolutionen heter till exempel: ”Röda Fanan”, ”För Nationens skull”, ”Bygga Landet” eller ”För Folkets skull”. Andra har sötare namn som Folkrepublikens premiärminister Wen Jiabao ”Familjens Skatt” eller min lärare vid Pekings läraruniversitet Wu Xujun ”Den blida och briljanta”.

² 1Yuan är lika mycket värd som en svensk krona [2004-06-21]. Kursen är låst till den amerikanska dollarn till ett värde av 8.23Yuan per amerikansk dollar.

³ Första majledigheten instiftades 1999 för att höja konsumtionen men har resulterat ett markant ökat resande [Lagerkvist 2003]. Därför beslöt regeringen att dra in ledigheten för att förhindra spridningen av SARS.

och sjukhus som negligerade sitt ansvar att behandla SARS-patienter skulle straffas. [China Daily 29/4 – 2003]. Alla stora städer anställde tillfälliga SARS-desinficerarpersonal, SARS hotlines med både kinesisk och engelskspråkig personal sattes upp dit en orolig allmänhet kunde vända sig. Efter den initiala mörkläggningen avslöjats höll myndigheterna presskonferens varje dag om den aktuella SARS-situationen och särskilda sjukhus utsågs för SARS-patienter. Den viktigaste och kanske mest spektakulära åtgärden var att under sju dagar konstruera Xiaotangshan sjukhuset, ett sjukhus enkom för SARS-patienter med möjlighet att husera 1000 patienter [Minnesboken över Peking Xiaotangshan sjukhus. 2003 21/4 – 22/6]. Folkrepubliken befolkning uppgår till 1,3 miljarder människor, 7082 fall av SARS-smittade patienter och 649 dödsfall inklusive Hong Kong rapporterades under 2003 [<http://www.who.int/csr/sars/en/> 30/12 – 2003]. Antalet smittade av totalbefolkning var cirka 1 per 183,100 och antalet avlidna blott 1 per 2,003,100. I Peking smittades cirka 3000 människor varav cirka 300 avled. Ratiot i Peking med sina 13 miljoner invånare blir således 1 per 4300 smittade och 1 per 43, 000 avlidna. Människor hamstrade mat och förberedde sig för en lång tids barrikadering, restaurangerna stängde, bussarna körde halvtomma, gatorna var öde.

Den officiella informationen om SARS-epidemin bar inslag av retorik och pedagogik liknande de som använts under tidigare kampanjer riktade mot kontrarevolutionärer, dissidenter och samhällsfiender under 50- 60- och 70-talen. Kampen mot SARS-epidemin framlades i termer av krig, strid och kamp, med metaforer om sjukvårdspersonalen som soldater och SARS som fiende. De som dukade under i kampen upphöjdes till martyrer och alla som var involverade i striden ansågs vara och pratades om som hjältar.

Åtgärderna listade ovan kommer att utvärderas, förklaras och utvecklas senare i uppsatsen, de är upptagna här för att läsaren ska få kunskap om den rådande situationen.

MAOISM⁴

I sin enkelhet kan maoismen förklaras som att den hämtar sina grundteser från marxism-leninsismen vilka är kalibrerade för att passa den kinesiska scenen. Republiken Kinas⁵ första decennier var turbulenta. Yttre och inre krafter hotade Kinas framtid, det var en tid av ovisshet. Mot slutet av 1910-talet kom den unge Hunan studenten Mao i kontakt med marxismen och bildade sig uppfattningen att Republiken var tvungen att förkasta sin nuvarande ideologi och ansluta sig till en socialistisk om Kina skulle överleva. Kuomintang⁶ hade visat sig vara oförmögna att hålla ihop Republiken. Jordägarklassen och krigsherrarna slet sönder Republiken inifrån och de imperialistiska krafterna tryckte på utifrån. För Mao var en revolution nödvändig om nationen skulle överleva. Marxismen talar om proletariats seger över bourgeoisien, men Republikens arbetarklass var procentuellt liten, cirka 0,5% av befolkningen eller 2 miljoner medan bondeklassen utgjorde 80% av den totala befolkningen på 1920-talet [Meisner 1997:29]. Det var dessutom bondeklassen som utstod jordägarklassens exploatering och förtryck varför det föll sig naturligt att basera revolutionen på den. Maos politiska ideologi och inställning till revolution avviker något från den marxistiska

⁴ Detta avsnitt är skrivet för att förklara grundtankarna i maoismen, inte för att kommentera hur den tillämpades under Maos år som ordförande.

⁵ Republiken Kina utropades 1 januari 1912 i Nanjing av Sun Yatsen, doktor och utbildad i Frankrike men uppvuxen i södra Kina, efter det kejserliga Kina fallit. Nanjing blev Republiken Kinas huvudstad. Republiken Kina ersattes av Folkrepubliken Kina när Mao Zedong utropade den nya nationen på Himmelska fridens torg i Peking 1 oktober 1949 och Peking ersatte Nanjing som huvudstad.

⁶ Kuomintang är nationalistpartiet, Kinas/Republikens första politiska parti och det som störtade Qingdynastin och satte punkt för det kejserliga Kina 1911. Grundades av Sun Yatsen, partiledarrollen övertogs så småningom av Chiang Kaishek som drev Republiken i inbördeskrig med kommunisterna och senare, med sina partikamrater, flydde till Taiwan där de inrättade Republiken Kina. Kuomintang behöll makten i Taiwan fram till 1995.

ståndpunkten. Den marxistiska revolutionen var proletariatets revolution, den var baserad i urban miljö och förankrad i arbetarklassen. Mao däremot var övertygad om att en framgångsrik kinesisk revolution var beroende av massornas politiska övertygelse och dess villighet att delta i kampen. Den kinesiska revolutionen skulle förankras i landsbygdsbefolkningen, hos bönderna men inte i jordägarklassen, som skulle elimineras. Mao var aldrig övertygad om Partiets roll som unik bärare av den revolutionära rättrogheten [Ibid:45]. Ett maxim som praktiserades i Yan'an⁷ var: "Partikadrerna måste först bli elever under massorna innan de kan bli deras lärare" [Ibid:44, min översättning]. I detta avseende skiljer sig maoismen från leninismen. Maos revolutionära och politiska övertygelse grundade sig i att folket var partiets ledare och bärare av revolutionen, medan leninismen proklamerade Partiets ledarskap över folket och Partiet som den enhet som besatt de nödvändiga kunskaperna och det ideologiska engagemanget för att kunna föra revolutionen vidare. Efter Oktoberrevolutionen 1917 styrdes Ryssland av ett tusental Bolsjeviker under ledning av Lenin, medan det Kinesiska Kommunistpartiet 1949 bestod av många miljoner människor. Maos övertygelse om folkets rätt att diktera villkoren i nationen manifesteras kanske tydligast av vad han kallade "Folkets demokratiska diktatur". 1949, till 28 års dagen av Partiets bildande, skrev han artikeln "Folkets demokratiska diktatur". Artikeln förkastar bourgeoisien och all imperialistisk aktivitet samt lyfter fram den kommunistiska ideologin som den livskraftigaste av ideologier. Den målar upp en heroisk bild av folkets kamp mot de onda elementen i det kinesiska samhället över vilka de slutligen lyckas segra för att folket varit starkt i tron på revolutionen och på Kommunistpartiet. Den ger också en fingervisning om vad framtiden har att bjuda i termer av förtryck, klappjakt på dissidenter, klassfiender och kontrarevolutionärer. Artikeln summerar Maos ideologi och demonstrerar maoismens fokus, nedan följer ett utdrag.

Vad är Folket? I nuvarande skede i Kina består folket av arbetarklassen, bönderna, småbourgeoisin i städerna och den nationella bourgeoisin. Dessa klasser, ledda av arbetarklassen och kommunistiska partiet enas för att bilda sin egen stat och välja sin egen regering. De genomdriver sin diktatur över imperialismens hejdukar – godsägarklassen och byråkrat-bourgeoisin såväl som över dessa klassers representanter: Kuomintangreaktionärerna och deras medbrottslingar -, undertrycker dem, tillåter dem bara att uppföra sig väl men inte vara motspänstiga i tal eller handling. Om de visar sig oregerliga i tal eller handling, kommer de omedelbart att stoppas och bestraffas. Demokrati tillämpas bland folket, som åtnjuter rätt till yttrandefrihet, mötesfrihet, organisationsfrihet o.s.v. Rösträtt tillkommer endast folket, icke reaktionärerna. Kombinationen av dessa två aspekter, demokrati för folket och diktatur över reaktionärerna, är folkets demokratiska diktatur. [Mao Tse-Tung⁸ 1970:205]

Maoismen är också i hög grad nationalistisk. När den utformades under Yan'an perioden var Republikens framtid oviss. Inbördeskrig härjade och japanerna hade marscherat in i Manchuriet. Mao och "Röda Armén" erbjöd ett livskraftigt alternativ för många desillusionerade medborgare. Jag frågade en av mina informanter, herr Zhang, om hans

---

⁷ Till Yan'an kom de cirka 10 000 överlevande kommunisterna från "Den långa marschen" 1936 [Fairbank 1994]. Yan'an var kommunisternas fäste och revolutionens centrum under inbördeskriget med Kuomintang och medelpunkten för motståndet mot den japanska invasionen 1937. Eftersom Kuomintang inte lyckades eller var villiga att driva japanerna ur republiken blev Yan'an också symbolen för kinesisk nationalism och attraherade revolutionärer från hela Republiken och den revolutionära armén ökade i antal till över miljonen. Yan'an andan är firad och refererad till över hela Folkrepubliken alltjämt och maoismens grundtankar formulerades under Yan'an perioden [Meisner 1999].

⁸ Mao Tse-Tung är en annan stavning av Mao Zedong. De kinesiska tecknen är dock de samma [□□□].

inställning till den kinesiska nationalismen och hans svar ger en antydning om varför det var så lätt för kommunisterna att attrahera folk till deras revolution:

Etnografen: Vad känner du inför ditt fosterland?

Zhang: Min nationalism? Ja inte är det den 5000-åriga historien i alla fall, utan upprättandet av Folkrepubliken. Jag tycker det är det allra bästa.

Etnografen: Varför det?

Zhang: I kinesiskan finns det ett ord ”korruption” har du hört talas om det?

Etnografen: Ja, jag känner till det.

Zhang: Var man än dyker ner i historien så finner du det ordet...men efter Mao Zedong så var det inte lika stökigt

Etnografen: Ja, innan Mao Zedong så var bönderna exploaterade och förtryckta av jordägarna.

Zhang: Tänk efter, innan Folkrepublikens upprättande, varför var det kinesiska samhället ledsagat av korrumperade statstjänstemän som höll tillbaka Kinas utveckling, varför tog det så långtid innan vi kunde upprätta en nation, och en ekonomi? För att ge dig ett enkelt exempel, varför hade vi opiumkriget? Om de kinesiska byråkraterna hade förenat sig hade Kina aldrig råkat ut för sådana saker, inte heller hade så många människor behövt dö. [Herr Zhang]

Centralt i Maos förställning om Kinas/Folkrepublikens framtid var att fienden stod att finna både inom landets gränser men framför allt utanför. Imperialismen var det stora hotet mot det socialistiska samhället och Maos vision var en Folkrepublik där proletariatet stod enat mot den fientliga kapitalist-imperialistiska världsordningen och statuerade ett livskraftigt exempel för andra kommunistiska nationer [Meisner 1999:43]. Maos vision härrör från Marx och Engels teorier om imperialismens natur och bourgeoisiens karaktär. I det Kommunistiska manifestet står att läsa om bourgeoisiens målsättning:

De billiga varupriserna är det tunga artilleri, med vilket den [bourgeoisien] skjuter ner alla kinesiska murar och varmed den tvingar barbarernas hårdnackade främlingshat att kapitulera. Den tvingar alla nationer att tillägna sig bourgeoisiens produktionssätt, om de inte vill gå under; den tvingar dem att hos sig själva införa den så kallade civilisationen dvs att bli bourgeoisie. Med ett ord: den skapar en värld efter sitt eget beläte. [Marx och Engels 2002:16-17]

För att förebygga detta scenario var det särdeles viktigt att Folkrepubliken var självförsörjande ur alla aspekter. Den hjälp som Folkrepubliken kunde tänka sig ta emot skulle komma från andra socialistiska stater. Om nationen genom att vara självförsörjande eliminerat hotet utifrån fanns det ändå alltid element innanför gränserna som kunde utgöra potentiella hot. Det fanns inget mellanläge antingen var man en del av revolutionen eller så var man inte alls [Wang Gungwu 1997]. Mao misstrodde Folkrepublikens intelligentia men beundrade böndernas medfödda vishet, han bar aversion mot yrkesspecialisering och var antipatisk mot byråkrati, han hade en antiurban partiskhet och en romantisk bild av heroiskt revolutionärt självoffrande [Meisner 1999:44]. När kommunisterna väl etablerat Folkrepubliken och revolutionen var spridd till alla landsändar startade den verkliga indoktrineringen. Partikamrater som inte samtyckte stigmatiserades som kontrarevolutionära under ledning av den kapitalistiske Chrusjtjov⁹ [Wang Gungwu 1997:119]. De som ansågs vara utanför revolutionen eliminerades, fängslades eller omskolades. Det är mot bakgrund av denna inställning man ska förstå Kulturrevolutionens ideologiska omskolningsprogram samt hela propagandapparatens.

---

⁹ Folkrepubliken bröt med Sovjetunionen 1960 då Mao tyckte att Sovjetunionen irrade sig bort från den socialistiska vägen.

NATIONALISM, PATRIOTISM OCH KINESISM.

För att på ett adekvat sätt belysa SARS-epidemins påverkan på Folkrepubliken kommer jag att avgränsa mig i vissa avseenden. Första avgränsningen; Folkrepubliken är världens folkrikaste nation, knappt 1,3 miljarder medborgare enligt 2001 års folkräkning [National Bureau of Statistics People's Republic of China. 28/3 – 2001]. Inom dessa knappt 1,3 miljarder medborgare ryms 56 etniskt skilda grupper eller nationaliteter som de kinesiska myndigheterna benämner dem. Av dessa 56 etniska grupper utgör Hankineserna de överlägset största gruppen 91.6% och jag kommer därför att koncentrera mig till den [Ibid.]. Andra avgränsningen; fortsättningsvis menas med nationalism, patriotism och kinesism Hanbefolkningens identifiering med sig själva. Denna avgränsning är viktig eftersom Kinas 5000-åriga historia¹⁰ är övervägande Hankinesernas historia, bortsett från temporära mellanspel av Mongoler under Yuan dynastin (1279–1368) och Manchurier under Qingdynastin (1644–1911) och för att Folkrepublikens historia och fortlevnad är en Hankinesisk skapelse [Yingjie Guo 1998]¹¹.

Kinesisk nationalism är ambivalent till sin natur. Somliga identifierar sig som nationalist, det vill säga med Folkrepubliken, andra identifierar sig med det historiska Kina och dess 5000-åriga civilisation och en tredje identifiering är en kollaboration med nationen och landet. Denna ambivalens har studerats av sinologer och samhällsforskare och många teorier har skapats och lagts fram men den teori som jag anser vara livskraftigast är den som delar upp identifieringen i två typer, Kulturalism och Nationalism [Townsend 1996]. Vari ligger då dikotomin mellan dessa två typer av identifiering? På sextioalet identifierade James Harrison den traditionella kinesiska självbilden som ”kulturalistisk självbild” och identifieringen vilade på gemensamt historiskt arv och accepterande av gemensamma övertygelser och åsikter, men inte som nationalism baserad på konceptet av en nationsstat [Harrison 1969]. Vidare noterade Harrison två primära fundament på vilka kulturalismen vilade. Det ena, att Kina var den enda äkta civilisationen, en civilisation överlägsen alla andra civilisationer som enligt kinesisk mening var barbariska i olika utsträckning¹². Andra civilisationer kunde utgöra militära hot men aldrig utgöra någon genuin fara på grund av sin efterblivenhet [Ibid.]. Det andra, härskarna var tvungna att utbildas och styra enligt de konfucianska principerna, vilka var universella. Eftersom standarden vilade på utbildning, var inte styrandet en exklusiv kinesisk rätt. En icke kinesisk grupp som antog de konfucianska principerna och styrde därefter var följaktligen accepterade [Ibid.]. Kulturalismen saknade således konceptet av en nation och var enbart en identifiering med människor som delade samma uppfattningar och historiska arv och en identifiering inom vilken en gemensam etnicitet inte rymdes. Kulturalismen var ett begrepp som var livskraftigast under 1800-talet bland högre bildade kineser. Kulturalismen avlöstes av nationalismen som dök upp runt sekelskiftet men manifesterades framförallt under Fjärde Maj rörelsen¹³ 1919 [Townsend 1996]. Den manchuriska Qingdynastin var tätt

¹⁰ Tidsspannet är enligt allmän kinesisk uppfattning av Kinas civiliserade historia.

¹¹ Kinas historia rymmer flera icke Han dynastier, men ingen av de övriga kan sägas ha utövat kontroll över största delen av det vi idag kallar Folkrepubliken. Under 200-talet f.Kr. var mellersta och nordöstra Kina uppdelat mellan elva olika rivaliserande stater; Zhao, Yan, Qi, Song, Wei, Han, Chu, Zhongshan, Zhou, Lu och Qin. Qin skulle senare 221 f.Kr. ena Kina under kejsare Shi Huangdi. Handynastin började 206 f.Kr. och varade till 220 e.Kr.

¹² För cirka 2500 år sedan framställdes ”de andra” beroende på sin efterblivenhet som råa eller kokta [Friedman 1994].

¹³ Fjärde Maj rörelsen startade i Peking och spred sig sedan snabbt till nästan alla andra större städer. Den började som en studentdemonstration men övergick raskt till att innefatta andra intellektuella och vanliga medborgare som tog till gatorna för att demonstrerade mot Västmakternas beslut vid Versaillesfreden att låta den tyska imperialistiska koncession i Shandong provinsen tillfalla Japan som krigsbyte. Fjärde Maj rörelsen tog sig kolossala proportioner när år av uppdämt hat mot Västmakternas imperialism fick utlopp. Det var även en chans att slå mot den svaga kinesiska regeringen och visa sitt misstycke gentemot Västmakternas många år av förnedring och exploatering [Meisner 1999].

sammanflätad med den engelska och japanska imperialistiska närvaron. I många unga intellektuella kinesers ögon, bland dem Sun Yatsen¹⁴, var Qingdynastin en marionettadministration till de imperialistiska krafterna i samhället. För dessa unga västorienterade kineser stod Kinas öde på spel. För dem var det en fråga om vara eller icke vara. Efter 366 år av manchuriskt styre avsattes kejsaren 1911 och Republiken Kina föddes och med den en nation.

Det är runt sekelskiftet som nationalismen dyker upp. Den unga kinesiska intelligentsian upplevde att Qingdynastin styrte Kina synnerligen illa från 1850 och framåt och det som förknippades med Qingdynastin var således också förknippat med det kulturalistiska Kina [Fairbank 1994]. Dessutom var flertalet ledare under 1911 års revolution utbildade i Väst och anammat västliga koncept om moderna staters styrande och konstitution, däribland demokrati och statsförvaltning [Ibid.]. Efter bildandet av Republiken Kina kastades nationen in i en turbulent tid som inte stabiliserades förrän kommunisterna tog makten 1949 och bildade Folkrepubliken Kina. Om förändringarna efter bildandet av Republikens inte utövade något större inflytande på allmänheten så kan det motsatta sägas om de år som låg närmast framför Folkrepublikens bildande 1949.

För det första så blev konceptet av en nation känt för en bredare del av befolkningen. Under Republikens år fanns det ingen stark statsapparat som maktade propagera nationalism, stora delar av befolkningen var fortfarande kineser och inte republikaner. Redan under Folkrepublikens tredje år var landreformen genomförd och konceptet av en nation spridd till alla delar av samhället. Bönderna, det vill säga majoriteten av befolkningen identifierade sig med den nya nationen. För första gången fick de egen mark att bruka och en mindre marknadsekonomi etablerades. För det andra åtnjöt de rättigheter och var fria att bruka jorden efter eget behag. Nationalismen som sprudlade på landsbygden var frukten av kommunisternas enträgna kamp att lösa bönderna från deras feodala bojar. Kommunisterna störtade Kuomintang och redistribuerade marken till bönderna och beväpnade dem i kampen mot godsherrarna.

Dessutom var bönderna stommen i den nya nationen, deras arbete uppskattades, de var en viktig del i maskineriet och som Mao formulerade det under kommunisternas tid i Yan'an; "Partikadrerna måste först bli elever under massorna innan de kan bli deras lärare" [Meisner 1999:44. Min översättning]. Majoriteten var nationalistiska åtminstone under Folkrepublikens första tio eller så år, tills effekterna av planekonomin gjorde sig kända¹⁵. Nationalismen sporrades och kulturalismen kvävdes av Maos vision av Folkrepubliken. Folkrepubliken var inte Republiken och heller inte Kina, Folkrepubliken var en ny nation med "elite commitment to build a modern nation on the ruins of the empire" [Townsend 1997:27]. Visserligen skulle en ny nation byggas men inte utan en kinesisk grund:

Certainly, China's Marxist-Leninists never abandoned the idea of a distinctively Chinese nation when they set out to create a new state. On the contrary, where Engels attacked the bourgeois state on the ground that there was no common good or nation which the state could rightly claim to represent, Chinese Leninists attacked the 'bourgeois', 'feudal' and 'bureaucratic capitalist' states (specifically the early Republican, warlord and Nationalist ones) because each failed to represent the Chinese nation *adequately*. [Fitzgerald 1996: 72]

---

¹⁴ Se fotnot 5 för information om Sun Yatsen.

¹⁵ Efter att landreformen var genomförd 1952-53 och snart alla hade tilldelats en jordlott med möjlighet att odla under moderata kvoter med en marknadsekonomi utanför kvoterna, kollektiviserades jorden som en del av den första femårsplanen 1953-57. 1956 var det första året med full kollektiv jordbruksaktivitet. Det kollektiva jordbruket innebar att kvoterna höjdes till 100% och marknadskonomin övergavs. I mångt och mycket påminde böndernas situation om den som rått innan kommunisternas befrielsearmé krossat jordägarklassen.

Folkrepubliken var Maos skapelse och endast han hade den rätta övertygelsen och kunskapen för att regissera och realisera den socialistiska utopin, åtminstone enligt honom själv [Wang Gungwu 1997]. Den nya nationens existens vilade på konsensus. Alla var *nödgade* att ha samma vision, samma glöd och samma upplåtande och de som inte delade Maos vision, Folkrepublikens fiender, eliminerades, antingen fysiskt eller genom omskolning och indoktrinering. Den nya nationen var i alla avseenden en ny nation och skulle så förbli. När Kulturrevolutionen lanserades 1966 så förintade den de sista resterna av den kejsrerliga Kina, i alla fall försökte den. Folkrepubliken skulle klippa banden med sin historia och börja ett nytt kapitel i kinesernas historia och det är utifrån det man bör tolka och förstå den samtida nationalismen.

Den nutida nationalismen är något annorlunda. Jag anser att den nutida nationalismen tar element från både den kulturalistiska identifieringen och den maoistiska nationalismen och formar det jag kallar kinesism. Kinesismen är ett uttryck för en kluven identitet hos medborgare i en underutvecklad nation på frammarsch. Kanske kan man finna liknande identitetsproblematik hos medborgare i andra underutvecklade nationer på frammarsch eller bland medborgare i NIC länder. Identifieringen med kinesism är så att säga en identifieringen av Jaget på tröskeln mellan två världsordningar, där Jaget i en krissituation kan falla både framåt och bakåt i bestämmandet av Jagets tillhörighet. Naturligt lutar Jaget sig mot den ”kända” tillvaron för att slippa brottas med ytterligare problem i en krissituation.

Den kinesiska självidentifieringen för intellektuella och urbana medborgare på 1800-talet var i begynnelsen xenofobisk och självcentrad men utvecklades runt sekelskiftet av lärda och välberesta stadskineser till en nationalistisk, demokratisk identifiering med förhoppning om en nation utan feodala bojor och kejsrerlig byråkrati. Mao vidareutvecklade nationalismen till en ny egalitär nationalism utan klasser och där varje medborgare var medlem av en exklusiv klubb med uppdrag att realisera Folkrepubliken. Efter Maos död öppnades landets gränser mot en marknadsekonomisk omvärld, en ny livsåskådning tog form och det maoistiska arvet avtog i styrka. Dessa faktorer har gett den kulturalistiska identifieringen en renässans så att den nu kollaboreras med den maoistiska nationalismen och utgör vad jag kallar kinesism. Denna slutsats har jag dragit på basis av mina erfarenheter under mina år i Folkrepubliken och genom att explicit fråga mina informanter vad nationalism är och vad den står för.

Etnografen: Vad står kinesisk nationalism för? Är det identifiering med den 5000-åriga civiliserade historien eller med Folkrepubliken?

Zhao: Man kan inte separera dessa två aspekter. Du menar om jag gillar den ena eller andra aspekten? Det är omöjligt att separera dem. Du vill veta om jag är Kines eller Folkrepublikan, du vill alltså dela upp dessa två, det går inte det är en given historisk företeelse. [Herr Zhao]

Chen: Jag älskar Kina, jag älskar detta landet, naturen och territoriet. [Herr Chen]

He: Nationalism, som jag förstår det så är det kärlek för landet. Förr slogs vi mot feodalismen, men inte längre, nu är fridens tid, men dessvärre har vi kapitalister i stället...I Kina har vi marknadsekonomi nu och den exploateras helt respektlöst. [Herr He]

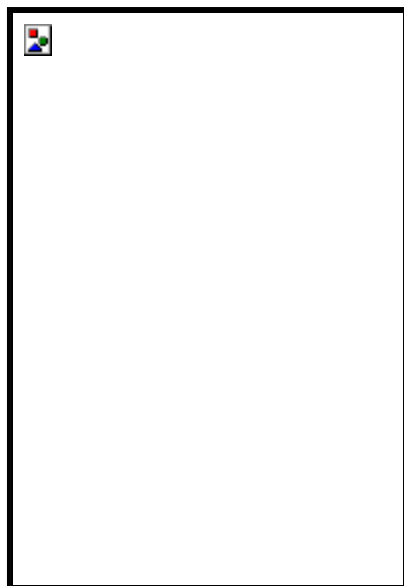
Li: I Kina har vi skrivit i över 2000 år och innan dess, för 5000 år sen skrev vi på orakelben, det är ju helt fantastiskt, verkligen fenomenalt. Men vad är det för skillnad på om Partiet leder landet eller ett annat politiskt parti leder landet. Jag har ju ingen erfarenhet av det gamla samhället men så mycket vet jag att under början av Qingdynastin var Kina ett väldigt starkt land men mot slutet, under Kejsarinnan

Cixi¹⁶ blev Kina alltmer efterblivet. Medan Väst utvecklade sin produktion och industri så stängde Kina dörrarna till omvärlden...Under Qingdynastin och Republiken så sa omvärlden: ”Ni är Östasiatiska sjuklingar, ert land är svagt, ert land är korruperat och människorna är fattiga”. Men vem var det som löste dessa problem? Jo det var Partiet, Mao Zedong hade också sina fel och brister. När vi byggt upp det nya landet [Folkrepubliken] samlade han [Mao] alla krafter i landet och förbättrade ekonomin och slutade kriga, senare övergick han till att strida för klasskampen och slutade med ekonomiska förbättringar, han förstod sig inte på ekonomi.

Etnografen: Men innan Mao Zedong var Kina ett feodalt samhälle, trycket och exploateringen av bönderna var ju väldigt stort.

Li: Jo visserligen, men han som gjorde Kina rikt var Deng Xiaoping. Han implementerade ekonomiska reformer så att Kina kunde komma i kapp den övriga världens ekonomier. Avståndet krymper hela tiden så nu vet kineserna att en stabil politisk situation är det allra bästa. Om han gjort som Mao Zedong och fortsatt kämpa [för klasskampen] skulle ekonomin aldrig förbättrats. Att ha det som i Väst med många partier som kämpar med varandra passar inte Kina. [Herr Li]

Det är intressant att iaktta informanternas ordval, de är ingen som nämner att de är Folkrepublikaner eller att de älskar Folkrepublikens land, samhälle eller natur. Det tolkar jag som att Folkrepubliken är en politisk institution och Kina är fosterlandet. Det verkar vara en klar skillnad mellan Kina och Folkrepubliken och om nationalismen är en symbios mellan Kina och Folkrepubliken under politiska situationer, så är Kina det som ligger närmast hjärta. Kina har lagt fundamenten på vilka Folkrepubliken vilar, Kina har möjliggjort den folkrepublikanska framgångssagan, med andra ord; inget Kina; ingen välmående Folkrepublik och det verkar de flesta kineser vara medvetna om. Som herr He och herr Li uttrycker det, båda nationerna hade sina fel och brister, det ena är inte överlägset det andra även om vissa medborgares preferenser för Folkrepubliken kan skönjas.

Bilden från
<http://www.iisg.nl/~landsberger/index.html> 29/6 - 2003

Kinesismen kan tydligt ses i generalsekreterare Hu Jintaos affisch nedan där både det gamla och nya Kina möts. Affischen är ett strålande exempel på Partiets roll i krishanteringen, den bär också vittnesbörd om den faderliga position partiet innehar. Den ger också en fingervisning om vad Partiet har åstadkommit och vad framtiden bjuder under ledarskapet av Partiet. ”Utnyttja vetenskapen och teknologins styrka för att vinna kampen mot SARS - Hu Jintao” (Min översättning). I det gula fältet står ”Massorna är eniga, Sammanhållning är vägen till seger” (Min översättning). Landsfadern uppmanar sina barn, han pekar ut vägen till frälsning, han slår hål på ryktena¹⁷ som florerat i samhället, bara vetenskapen och teknologin kan klara av SARS, men vi måste kämpa tillsammans mot samma mål med samma intensitet. Affischen speglar också den tvåsidiga nationalismen, den tvåsidiga identiteten, den tvåsidiga patriotismen, den unika kinesismen. I förgrunden syns kulturalismens Kina demonstrerat av en marmor pelare härrörande från Förbjudna staden. Den representerar Kinas 5000-åriga civilisation, något som många av mina

¹⁶ Cixi var den regerande kejsarinnan när kejsardömet föll 1911.

¹⁷ Det florerade många rykten i samband med SARS-epidemin, men de behandlar jag i stycket ”Rykten och vidskepelse” på sidan 47.

informanter lyft fram vid intervjuerna som något de är stolta över. Pelaren demonstrerar Kinas förmåga att alltid ha klarat sig själv och oberoende av andra länder¹⁸. I bakgrunden ser man framtiden om inte redan vissa delar av Folkrepublikens städer. Bilden visar vad Partiet har åstadkommit hittills och vad man kan förvänta sig av den framtida utvecklingen. Den uppvisar även modern konst i den röda skapelsen och ett stort torg. Något som repeteras vid samtal med stadskineser är problemet med Kinas stora befolkning och trångboddheten. Största delen storstadsinvånare bor flera generationer under samma tak, därför bör det stora torget appellera till allmänheten. Över hela scenen svävar Folkrepublikens flagga som en värmande sol, som en högre makt som vakande håller ett öga på folket för vilket Partiet är ett medium.

Om detta avsnitt har identifierat nationalismen så har det inte gett svar på hur nationalismen manifesterar sig i befolkningen. Här vill jag göra en skarp åtskillnad mellan nationalism och patriotism. Om nationalism innebär självdefiniering med ett land, nation eller territorium och detta allena så inbegriper termen patriotism någon slags högre medvetenhet om landet, nationen eller territoriet. Enkelt uttryckt; en patriot har starkare emotionella band till och är beredd att göra mer för det territorium han identifierar sig med än en nationalist. Detta är min definition och så kommer den användas fortsättningsvis i uppsatsen. Vad är då kinesisk patriotism? Citatet nedan är hämtat från en publikation om den kinesiska enbarnspolitikerna.

A woman in Beijing got the question:

- Why do you only have one child?

- I have answered the call of the nation. [Nathansen Milwertz 1997:64]

Kinesisk patriotism är tätt sammankopplad med konfucianismen¹⁹ som guidat kinesiska moral och etiska värderingar och som stadfäster nyttan av att inte vara självisk och har explicit ökat nationalkänslan [Yang Baoyun 1998]. Kärnan i konfucianismen är människan och mänskligheten och den konfucianska lärans två påståenden ”gör mot andra vad du vill att de ska göra mot dig” och ”att var herre över sig själv och handla anständigt är människans natur” [Ibid.].

In Chinese culture...ideas such as ”Every man has a share of responsibility for the fate of his country”, etc. have all been influenced by the thoughts of Confucius.

[Ibid:80]

I en gränd i västra Peking fanns två skyltar uppsatta på en vägg, den ena skylten löd: ”Tjäna folket²⁰” och den andra: ”Uppmuntra varje par att bara skaffa ett barn²¹”. Det andra citatet är från enbarnskampanjen och det är tydligt att alla måste dra sitt strå till stacken och tjäna folket och landet. De konfucianska relationerna²² lägger vikt vid förhållandet mellan individen och

¹⁸ Fram till 1800-talet var Kina överlägset västländerna i teknologi och vetenskap. Handeln mellan Kina och Europa skedde på Kinas villkor fram till opiumkriget. Kineserna var måttligt intresserade av västvärldens bytesvaror i handeln och endast silver dög som betalningsmedel.

¹⁹ Grundades av Konfucius men utvecklades av Mencius på 300-talet f.Kr. Utvecklingen av konfucianismen sträckte sig huvudsakligen till att innefatta Mencius teori om att humant styre är grundat i föreställningen om att den mänskliga naturen är genuint god. Den viktigaste grundstenen i konfucianism är mänskliga relationer. Konfucianismen lägger vikt vid självutveckling. Ett av de viktigaste förutsättningarna är ett ren, fläckfritt och oskuldsfullt sinne [Yang Baoyun, 1998]. Daoismen är vidare i sin orientering. Den är intresserad av relationen mellan individer men också hur individen förhåller sig till det hela, till naturen och universum [Cope-Kasten 2001].

²⁰ Klassiskt Maocitat: ”Serve the People”.

²¹ Citatet är tätt förknippat med sloganen ”Bra för Landet, Bra för folket, Bra för familjen”.

²² Det är fem relationer som utgör måttstocken för konstruktionen av de sociala strukturerna enligt konfucianismen. Den första mellan herre och undersåte karaktäriseras av jämlikhet och rättvisa, den andra mellan far och son där relationen karaktäriseras av kärlek, den tredje mellan man och hustru som karaktäriseras

samhället. Det kinesiska samhället är dessutom format på basis av släktskap [D R Baker 1979]. Det fiktiva släktskapet hankineser emellan faller väl innanför ramen för brukandet av konfucianismen och är en del av nationalismen. Men konfucianismen bidrar ytterligare till den kinesiska kulturalismen och kinesismen.

Generations with high ideals have been brought up not to seek gain for themselves, but to *sacrifice their lives to the achievement of great harmony* in the universe, and the national spirit of encouraging people to struggle for truth has developed. Chinese people remembering Confucius' respect for humanity, value moral courage and high ideals, and have a strong sense of *national self-esteem*. For thousands of years, such sayings as "Never hesitate to do what is right", "Never decline to shoulder responsibility", "Die to achieve virtue", "Lay down ones life for a just cause", "Do not bend one's own will and never disgrace one's own names", "[to be the] one whose heart cannot be dissipated by the power of wealth and honour, who cannot be influenced by poverty or a humble station, who cannot be subdued by force or might", have been practised consistently by the Chinese People. [Yang Baoyun 1998:85] Min kursiv

Det är tydligt att den självupppoffrande mentaliteten är rotad i kinesisk ontologi. Den mentaliteten menar jag har haft en avgörande betydelse i hanteringen av SARS-epidemin. Den självupppoffrande mentalitetens inverkan på responsen till SARS behandlar jag vidare i nästa avsnitt.

KINESISMEN OCH HANTERINGEN AV SARS

Hur är kinesism, patriotism och konfucianism relaterat till SARS-epidemin? Sjukvårdspersonalen offrade sig själva, de tvekade aldrig inför sin uppgift och de avböjde aldrig att axla nationens ansvar, vilket i sin tur sporrade den allmänna nationalismen. Dessutom, desto mäktigare fienden är, desto ondare fienden är, desto hårdare och bestämdare slår det kinesiska folket tillbaka och desto starkare är deras beslutsamhet och sammanhållning [Ibid.]. Under SARS-epidemin blomnade patriotismen upp, till glädje för Partiet. För Partiet har skiftat sin politik från "bygga nationen" till att "älska och värna om fäderneslandet". Nu när de ekonomiska reformerna är implementerade och i full gång har Partiet inte längre full kontroll över samhället. Nya liberala element har penetrerat det kinesiska samhället och Partiets inrikespolitik har sakta men säkert svängt mot ett öppnare samhälle vilket manifesterades under den 16:e partikongressen i november 2002 då en privat näringsidkare för första gången tog plats i centralkommittén²³ [Lagerkvist 2003:8]. För att vitalisera sin legitimitet porträtterar Partiet sig som regissör av den ekonomiska utvecklingen och väktare av den nationella stoltheten [Unger 1996]. Den nationalistiska våg som propageras av Partiet är ett utslag av Partiets självbevaringsdrift. Partiet har även vidtagit mer drastiska åtgärder. Efter massakern på Himmelska fridens torg 4/6-1989 när tron på systemet, marxism-leninismen och maoismen avtog bland allmänheten lanserade Jiang Zemin en patriotisk kampanj i talet "Carry on and develop the tradition of patriotism in new historical

---

av olika ansvarsområden, den fjärde mellan äldre och yngre bröder och den femte relationen mellan vänner som karaktäriseras genom god tro [Cope-Kasten 2001].

²³ Centralkommittén är partiets högsta ledning. Centralkommittén har 182 medlemmar som väljs av det andra partiorganet Nationella Partikongressen. Centralkommittén utser i sin tur medlemmarna av Politbyråns och Politbyråns ständiga utskott. Partiets högsta post innehålls av generalsekreteraren sedan ordförandeposten avskaffades 1982. Presidentens makt är liten, hans post är av ceremoniell art [Nationalencyklopedin 1993 band 11:16].

circumstances”²⁴ [Yingjie Guo 1998:167]. Under SARS-epidemin återuppstod en gammal traditionell kampanj från Maos tid.

The Term ”patriotic public health campaign” – a uniquely Chinese campaign originally conceived by the late Chinese leader Mao Zedong in 1952 – has begun to be repeated time and time again after a long absences in the Chinese press. [Nya Kina 3/5 – 2003]

Vidare, utöver sin självproklamerade roll som Folkrepublikens frälsare så används retoriken kring fäderneslandet för att befästa Partiets roll. Förutom att koncentrera patriotismkampanjerna kring Kinas/Folkrepublikens storhet så använder kommissarierna vid ideologi- och propagandadepartementen de yttre faror som hotar Kina/Folkrepubliken i sin strävan att marknadsföra och stadfästa patriotismen/nationalismen bland befolkningen, med andra ord, det är fördelaktigare att samla allmänheten kring Partiet med skrämselfaktik än att förlita sig på ett, i många medborgares ögon förlegat system [Yingjie Guo 1998]. Ett led i skapandet av den personliga identifieringen är också, som propagandaapparaten tagit fasta på att definiera olikheter och specifikationer bland dem som definieras som utanför den egna gruppen [Friedman 1994]. Inneboende i den kinesiska nationalistapparaten är själv-är-bästdräng andan och det är synnerligen viktigt att förankra den mentaliteten i allmänhetens medvetande. Kinesiska medier rapporterar synnerligen omsorgsfullt händelser där Kina, Folkrepubliken eller någon medborgare åtnjuter erkännande av världssamfundet och det är en del av patriotismbyggandet. Det är därför, påstår jag, för att visa omvärlden och folket att Folkrepubliken är en stark och fullt potent nation till och med inom rymdfart som regeringen spenderar tiotalet miljarder kronor för att sända taikongnauten²⁵ Yang Liwei i omloppsbanan i 21 timmar och planerar sända ut ytterligare två taikongnauter i slutet av 2005. Detta är den unika kinesismen som talar. Partiet kontrollerar media och använder sig av den för att föra fram sina budskap och sin propaganda. Dessutom har Kina väldigt hög läs-och-skrivkunnighet för att vara ett utvecklingsland. 83% av Kinas befolkning var läs-och-skrivkunniga 1998 jämfört med 56% av Indiens befolkning samma år [World Bank 2000]. Därtill har varje kinesisk stad dagstidningarna uppklistrade i montrar för alla att läsa och det innebär inte bara att kineserna är nutidsorienterade utan att de också är mottagliga för Partiets propaganda. Följande rubriker stod att läsa på första sidan i två kinesiska dagstidningar i april 2003.

Den Franske premiärministern bar inte munskydd när han besökte Folkrepubliken.
Ledarna för världens stora länder stöttar Peking.
Bush uttrycker USA:s vilja att erbjuda all möjlig hjälp och stöd.
De svåra tider som Folkrepubliken genomlider nu kommer inte påverka den optimistiska inställningen till Sino-Franska prospekt. [Global Times 28/4 – 2003:1. Min översättning]

Folkrepubliken är fullkomligt lugn, tror på seger.
Folkrepubliken har kapaciteten att på kort tid ta kontroll över SARS-epidemin.
Folkrepubliken regering erkänner öppet att deras arbetsinsats inte varit tillfredsställande. [World News Journal 24/4 – 2003:1. Min översättning]

Om man analyserar budskapet bakom rubrikerna framträder ett patriotiskt och nationalistiskt mönster. Vi kineser är inte ensamma i kampen, den övriga världen lider med oss och vet vilka

²⁴ Kampanjen vidareutvecklades senare till ”Outline for the implementation of patriotic education” [Yingjie Guo 1998].

²⁵ Liksom USA har sina astronauter, Sovjet hade sina kosmonauter så har Kina sina taikongnauter. Det är för att markera att detta var Kinas bedrift. Taikong betyder just rymden och taikongnaut ”rymdmänniska”.

prövningar vi genomgår. Men det är ingenting som inte Partiet kan hantera. De stora ledarna i världen är sympatiska så det finns ingen anledning till oro. Frankrike anser att Partiet och regeringen gör ett utomordentligt jobb eftersom de inte tycker det är nödvändigt att bära munskydd fast SARS-epidemin rasar för fullt. Allmänheten har ingen anledning till misströstan bara tron på partiet är och kärleken till moderlandet stark nog.

Den nationalistiska kampanjen tycks ha fått fotfäste bland befolkningen, Partiets vitalitet verkar ha styrkts. Partiet framstår som Fågel Fenix efter sin trevande start på SARS-kriget. Följande stod att läsa på South China Morning Posts hemsida i ett forum kring SARS.

2003-04-27 11:36 ShaoHua, haoshaohua@yahoo.com.cn Although SARS was a new kind of a virus, which we have never seen, I believe we must succeed in fighting this battle; I still have confidence for our new Chinese government.

2003-05-01 21:42 Weihaqing, weihaqing@263.net This is a great job, The Chinese government has recover from muddle. I do believe that The Chinese government' decision will help in containing the spread of the disease!

2003-05-02 10:11 noralee, noralee971@hotmail.com About SARS, it is a huge trouble to our nation, but I believe our government and our people will attain the triumph in this war without smoke of gunpowder.

2003-05-06 11:32 Cyril Chee, cyrilchee@163.com Kudos to the Chinese Government!

2003-05-07 14:10 sky, qtzhoujf@163.net SARS will be under control. I believe our government will get rid of the epidemic SARS.

2003-05-07 15:53 Anny, hubeihuaxia@163.com Our party have confidence of eradicating SARS, we believe that everything will go well under the leadership of new leader circle. Let us pray for the victims in the SARS crisis, and sincerely wish our motherland more prosperous as well.

2003-05-08 09:12 wq, wq19750505@tom.com I think the local administrations in China have done much if not too much to curb SARS spreading, I am sure that the battle will end before long. [http://www.scmp.org/scmp_chat/chat.htm 10/5 – 2003]

Men det är givetvis inte alla som tycker att det nuvarande systemet är bra. En av mina informanter, Herr Zhao, valde att stänga av bandspelaren när han förklarade varför SARS inte kunde kontrolleras initialt. Han började att förklara att Folkrepubliken saknade demokrati och därför kunde Partiet göra lite som det ville utan rädsla för repressalier. Det hade varit mycket bättre om Folkrepubliken hade fyra, fem partier. För övrigt var han övertygad om att nyheterna lurade honom eftersom de var kontrollerade av Partiet, som också det lurade folket. Vi pratade vidare om Partiets position och förhållande till folket och jag nämnde vad jag sett på en propagandaposter: att SARS definitivt kunde övervinnas om folket ledsagades av Partiet och regeringen.

Zhao: Bah! Varför skulle Partiet ledsaga folket? Varför ska Partiet ledsaga läkarkåren? Partiet och regeringen vet ju ingenting om sådana här saker, låt läkarkåren göra vad de måste göra och låt bli att lägg sig i! Bäst av allt vore om Partiet och folket jobbade tillsammans.

En annan man som presenterade sig som herr Chen var mer kluven i sin tro på partiet.

Etnografen: Under SARS tyckte du att de åtgärder regeringen vidtog var bra?

Chen: Ja det är väl självklart! Om inte regeringen vidtagit några åtgärder så representerar de ju inte folket och inte heller tjänar dem²⁶.

---

²⁶ Herr Chen använder sig av denna klassiska Mao frasen: Tjäna folket.

Etnografen: Men [apropå att regeringen initialt mörklade SARS situationen i Peking], tycker du att regeringen tjänade folket?

Chen: Det kan man ju fråga sig, efter att SARS startade så var de väl okej, men innan SARS startade på riktig var åtgärderna alldeles för sent vidtagna.

Etnografen: Jamen om regeringen verkligen tjänade folket varför mörklade de krisens omfattning?

Chen: Ja det har du rätt i...

Etnografen: Det kan väl ändå inte räknas som att tjäna folket.

Chen: Nä, det har du rätt i, ja varför lät man situationen gå så långt att man inte kunde kontrollera den och sen vidta åtgärder, varför väntade de?

Etnografen: Ena dagen var det 40 fall av SARS i hela Peking och nästa så var det flera hundra, va betyder det?

Chen: Denna frågan...

Han tystnade, tittade på mig, tittade på bandspelaren och gestikulerade att han inte tänkte utveckla sitt svar mer än så. Varför tystnade han undrade jag? Han hade just talat i ganska kritiska ordalag om regeringen även om jag fick lägga orden för honom, kanske han tyckte att det var svårare att själv sätta ord på sin kritik. Oavsett hans anledning till tystnad så visar det att finns ett missnöje bland kineserna också. Likaså var det många regerings- och Partikritiska insändare till forumet på South China Morning Posts hemsida.

2003-05-01 15:06 wangxf, wxf@mail.ihep.ac.cn Beijing, our capital, possesses the fastest increasing rate about new case. Today, Beijing has more cases than Guangdong does, and won the champion in the table. However, the recovered rate is unmatched with the cases confirmed, and the death rate is high. I can't help to suspecting whether the facilities and the government are work hard or not. I think the official are just shouting aloud for their post but not do things helpful to civilian.

2003-05-07 13:11 Helen, helen-zhi@163.net I think it is quite useful for the disease control. I heard of SARS which spread over Guangzhou since Feb this year, but I can not take it for sure, for that I can't find any word from our official news. If let us knew it earlier, we will take more care about the public and personal hygiene earlier, and it is no doubt helpful for the control.

2003-05-08 08:35 Constance, wanghong984202@yahoo.com.cn This can help to tranquillise the tumult of people. If the government keep this secret, people can't help thinking "It must be very serious." At the same time, when people know more about this they will pay more attention to the prevention of the SARS. I am sure with the hard work of the medical staff and the whole country's effort, we will get the success in this battle.

2003-05-08 09:09 Huang jian, huangj_sina.com Why people are panicked at SARS is that they don't know clearly the truth and protecting measures about the disease. Once the people live in the area with the risk of being infected they would not fear anymore. So the highest priority of government and health authorities is to let public know the truth and basic knowledge of the disease. [http://www.scmp.org/scmp_chat/chat.htm 10/5 – 2003]

Visst finns det olika åsikter om Partiets plats i samhället och vad man kan förvänta sig av Partiet. Men jag vill påstå att majoriteten av Folkrepublikens medborgare tycker bra om Partiet. Det ska dessutom kommas ihåg att endast 31% av medborgarna bor i urbana områden [Word Bank 2000]. Skillnaden mellan stad och landsbygd är stor inte bara i termer av inkomst och livskvalitet, men också med avseende på politisk aktivitet och informationsflöde. De allra flesta av mina informanter trodde på partiet.

Etnografen: Tror du på Partiet? [Apropå Partiets duglighet att hantera SARS-epidemin]

Zhao: Tror inte du på Partiet, då? Skulle du ensam kunna hantera och reda ut det [SARS-krisen]? Skulle du kunna uppfinna ett vaccin? [Herr Zhao]

He: Vi måste tro på Partiet. [Herr He]

Li: Det som hände i fjol höst [SARS] och det som sker nu i vår gör inte folk panikslagna, alla tror på att Partiet har förmågan att lösa SARS situationen. [Herr Li]

Wang: Jag tror på Partiet. Vi måste definitivt tro att de [regeringen] kan överkomma den [SARS]. Historiskt sett har vi övervunnit alla sorters sjukdomar, pesten och smittkoppor. Dessa sjukdomar blir aldrig långvariga. Regeringen har definitivt förmågan att övervinna detta [SARS]. [Herr Wang]

Så vad innebär det att vara medborgare i Folkrepubliken och lyda under Kommunistpartiet? Vilka beslut är upp till en själv att fatta och vilka överläts åt Partiet och regeringen och vari består dikotomin av beslutsfattandet? Och vad är Kommunism? Själv har jag ofta funderat kring vilken relation folket och regeringen har och det har blivit tydligare med åren att den är synnerligen komplex. Man kan med framgång beskriva det kinesiska folkets inställning till kommunismen inte som en politisk åskådning utan som en term för Partiets policys under 50 år, majoriteten är upptagna med att leva ett liv på existensminimum och tid för politisk aktivitet finns det inte mycket utrymme för. Dessutom är Folkrepublikens befolkning till 69% [Word Bank CD-ROM 2000] utspridda på landsbygden, avskilda från den urbana politiska scenen. Alexander J. Brenner [2003:2] beskriver relationen mellan folket, Partiet och Kommunismen i träffande ordalag.

Intellectuals and Party cadres aside, the overwhelming majority of the Chinese never embraced Communism as a developed belief system; Communism was simply the name for a set of policy reforms introduced into their lives from on-high by China's new emperors... What Chinese people have been willing to do is place their belief in government that is reasonably competent, maintains stability and guides society on an upward path towards prosperity.

Alexander J. Brenner skriver i samma artikel om att han upprepade gånger får svaret ”Vi tror på Partiet” vid frågan om utgången av SARS-epidemin, och det svaret har även jag fått vid samma fråga. Vad menas då med att de tror på partiet? Även om få kineser skulle medge att de är konfucianister så vilar deras världsåskådning och världsordning på konfucianismens grundvalar. Jag menar att de är möjligt att likna konfucianismens inflytande på nutidens kinesiska samhälle vid kristendomens inflytande på det nutida svenska samhället i den aspekten att vi är per definition kristna men några inte är troende fast våra moraliska och etiska värderingar härstammar icke desto mindre från kristendomen och likaväl är det i Folkrepubliken få som följer Konfucius lära bokstavligt. Dessa grundvalar är de fem grundläggande relationerna vilka styr dagligt liv och det är enligt de fem relationerna eller framför allt relationen mellan herre och undersåte som Partiets en-parti-politik stödjer sig på och omvänt som folket stöder sig på Partiet. Konfucianism i all ära men en av de viktigaste ingredienserna i konfucianismen är förtroendet och tilliten mellan parterna i relationen om det missbrukas bör relationen brytas. Den kinesiska historien uppvisar ett par exempel där kejsaren avsatts för missbrukandet av sin position, senast under Qingdynastin som ersattes av

Republiken Kina 1911²⁷. Framförallt förlitar sig Partiet på det patriarkaliska förhållandet mellan sig själv och befolkningen.

One-Party rule, on the other hand acts as a kind of infantilizing force. Particularly in the Confucian-based authoritarian tradition, the relationship between the ruler and the subject take on a kind of parent-child dynamic; like children who know they can relax and let their parents do the worrying for them, people find peace of mind by transferring their fears onto the Party...At one point I was talking to a middle-aged man about the late-April decision to fire the mayor of Beijing and the health minister, and I asked him if he had any ideas about the timing or nature of this shift in policy direction "Oh", he shrugged, "we're just *laobaixing*, ordinary citizens, we don't know about that sort of thing." In other words: "Oh we're just kids, how should we know what the adults are doing?" So when at the end of our conversation this gentleman proclaimed, "we believe in the Party," his word ended up sounding like an invocation of a Great Paternal Protector who works in mysterious ways. [Brenner 2003:3].

Min tolkning är att inte bara folket uppfattar förhållandet till regeringen som ett mellan vuxen och barn men också att Partiet och regeringen anser sig vara Folkrepublikens Fader respektive Moder. Jag frågade herr Wang om hans syn på att Pekings borgmästare och Folkrepublikens hälsominister avskedades under SARS-epidemin och herr He om förhållandet mellan regeringen och Partiet och folket.

Etnografen: Varför avskedades Meng Xuenong och Zhang Wenkang?

Wang: Det där hör till regeringsdepartementens bord. Vi [vanliga medborgare] begriper inte riktigt det där. Kanske är det så att de inte riktigt har något grepp om situationen. De har nog förbisett en del. Jag är inte så säker.

Etnografen: De är väl inte bara offerlamm?

Wang: Den där aspekten förstår inte vi [vanliga medborgare]. Det som regeringsrepresentanterna sysslar med begriper inte vi.

Etnografen: Vad har Partiet och regeringen för förhållande gentemot allmänheten, det är väl inte ett föräldrar barn förhållande?

Wang: Jo, det är precis så. Så skulle man kunna beskriva det. [Herr Wang]

Etnografen: Jag såg en propagandaaffisch som löd: Om kommunistpartiet och regeringen ledsagar folket kommer kampen mot SARS definitivt att vinnas. Vad menas med det?

He: Att leda betyder att hantera och sköta.

Etnografen: Men, varför måste Partiet och regeringen ledsaga folket, är folket självt oförmöget?

He: Den här ledsagan är för att Kina har ett en-parti-system, kommunistpartiet, ingen annan kan ledsaga folket.

Etnografen: Är förhållandet mellan regeringen och folket ett som liknar en förälder och ett barns?

He: Ja, så skulle man kunna uttrycka det. Det är den kinesiska traditionen. Ledarna måste få leda landet.

Etnografen: Så du litade till att Partiet och regeringen skulle besegra SARS.

He: Självklart så hade jag förtroende för Partiet. [Herr He]

---

²⁷ Qingdynastin var Manchurier, alltså inte av Hanetnicitet vilket kan hjälpa till att förklara varför förhållandet mellan herre och undersåte var särdeles illa. Manchuriet är beläget i Nordöstra Kina och Qingdynastin styre sträckte sig inte över hela Kina utan mattades av längre söderut varför lokala krigsherrar och jordägare kunde utöva synnerligen hårt tryck på lokalbefolkningen utan rädsla för repressalier. Revolutionen 1911 leddes av Sun Yatsen.

Förälder-barn-förhållandet mellan partiet och folket understöds av konfucianismens relationslära. Konfucianismen propagerar strikt hierarkiska arrangemang för att upprätthålla samhällelig och social ordning och i det gamla kinesiska samhället var idiomerna ”Var lojal mot din ledare” och ”Var patriotisk gentemot ditt land” av samma betydelse [Yang Baoyun 1998]. Är det så att vara lojal mot sina ledare är det samma som att vara en god medborgare så ger detta påstående kausalitet åt förälder-barn-förhållandet mellan folket och Partiet. Vidare är den konfucianska hierarkin despotisk och i strikt konfucianistisk anda behandlas alla angelägenheter av patriarkatet enligt dennes vilja och önskningar och förbjuder undersåtar att agera autonomt [Ibid.]. Förhållandet måste respekteras. Det är möjligt att överföra relationen inom familjen på samhället och relationen mellan Partiet och folket. Om detta antagande är plausibelt, vilket jag menar att det är, då är folkets vilja att låta sig ledsagas av Partiet, deras tro på Partiets och regeringens duglighet och folkets oförmögenhet att handla självständigt rationell. Allena är reaktionen i högsta grad rationell och om Partiet och regeringen också är medvetna om folkets föreställning om Partiets och regeringens status så är deras val av åtgärder mycket väl anpassade till den kinesiska scenen. För övrigt är det av ytterligare intresse för Partiet att vara ansvariga för Folkrepubliken Anti-SARS kampanj för styra den efter sina egna önskemål och eventuella övriga outtalade självbevarande syften så att de kan spela på nationalismen och porträttera sig som Folkrepubliken frälsare och därmed stärka sin position som Folkrepubliken obestridda ledare.

Några åtgärder är mer spektakulära än andra, vissa åtgärder manifesterar det politiska kinesiska systemet, och andra åtgärder är snarlika de man kan tänka sig att en västerländsk- eller första världen stat skulle vidtagit under liknande omständigheter. Förklaringarna till den initiala mörkläggningen är flertaliga, men de spekulationer som jag anser ha störst bärkraft går i följande riktning.

För det första så är Kina en av världens snabbast växande ekonomier och den tillväxten möjliggjordes av de 5 Special Economic Zones²⁸ (SEZ) som likt Shanghai under 1800-talet var en frizon för utländsk handel, skillnaden är dock att avsikten med etablerandet av SEZ längs Folkrepubliken syd- och sydöstkust var att attrahera utländska direktinvesteringar. När det stod klart att SEZ var en succéartade satsning utökades antalet områden i förhoppning om fortsatt strömmande av utländskt kapital. Alltjämt är Folkrepubliken beroende av utländskt kapital och om Folkrepubliken visar sig svagt och odugligt att hantera en situation av SARS magnitud kan de påverka utländska investerares beslut om framtida kapitalplaceringar i Folkrepubliken, stabilitet är ett nyckelord i penningpolitiken. Av samma anledning vinnlägger sig Partiet om total kontroll över aktiviteter inom Folkrepubliken, i alla fall försöker de. En stabil politisk situation borgar för ett gynnsamt ekonomiskt klimat. För det andra är Partiets inställning till informationsflödet i samhället, dess monopol på informationen och godtyckliga uppfattning om sig själv som det högre vetande organet och frälsare av Folkrepubliken förmodligen en av anledningarna till att situationen mörklades. För det tredje ville myndigheterna förhindra att panik bröt ut i Peking i hopp om att SARS-epidemin skulle ebba ut lika fort som den kommit. För det fjärde är kineserna, framförallt landsbygdsbefolkningen ofta vidskepliga och en stor katastrof kan uppfattas som ett järkecken på att något stort är förestående eller att himlens mandat inte gällde den nya politiska administrationen då den förre ledaren Jiang Zemin avgick och ersattes av den yngre Hu Jintao en månad innan SARS blommade ut²⁹.

Ett prov på regeringens handlingskraft och förmåga att genomföra kontroversiella aktiviteter manifesterades under SARS-epidemin. Regeringen lyckades mobilisera 80 miljoner

---

²⁸ De första 5 SEZ var Shenzhen, Zhuhai och Shantou i Guangdong provinsen, Xiamen i Fujian provinsen och Hainan (hela provinsen). SEZ är en geografisk region som har speciella ekonomiska lagar som skiljer sig från övriga landets typiska ekonomiska lagar.

²⁹ Vidskepelseaspekten utvecklas i kapitel ”Rykten och vidskepelse” på sidan 47.

människor att delta i samhällstjänstgöring i en enda provins, försatte över 22 000 människor i karantän och inskränkte privata näringsidkares friheter och beordrade dem att betala eventuella sjukvårdskostnader för sina anställda. Detta anser jag vara typiskt för en totalitär statsapparat. Oavsett vad envar tycker om demokrati kontra totalitarism och despotism, så var det totalitarism och despotism som besegrade SARS, med stor hjälp av en heroisk sjukvårdspersonal. Ytterligare en underlättande faktor var den konfucianska traditionen och dess påbud om att: "Never hesitate to do what is right", "Never decline to shoulder responsibility", "Die to achieve virtue" och "Lay down ones life for a just cause" [Yang Baoyun 1998:85].

Bra exempel på totalitarismen är uppförandet av Xiaotangshan sjukhuset på sju dagar, direktinterveneringen i byggbranschen, inställandet av första Maj ledigheten, finansdepartementets dekret om ansvarstagande av sjukvårdskostnader av arbetsgivaren och stängningarna av utbildningsinstanser.

Kineserna har under Partiets styre aldrig varit helt fria att göra sina egna val, de har alltid varit mer eller mindre styrda av Partiet eller Partiets förlängda arm i samhället. Innan Deng Xiaoping övertog rodret tillhörde envar en arbetsenhet, *danwei* som sörjde för bostad, mat, skola, sjukvård, barnomsorg och äldrevård för att nämna några av fördelarna. Det finns ett kinesiskt uttryck som säger: "från vaggan till graven" [Leijonhufvud 1996], och syftar på *danweis* som sörjde för de anställda under hela livet, från vaggan till graven³⁰. Xiaobo Lü och Elisabeth J. Perry [1997:3] beskriver *danweis* inflytande på det dagliga livet:

The work unit was once so essential to daily life in urban China that people would say one could be without a job but not without a *danwei*. Unless one gained approval of one's *danwei*, a person could not freely transfer to a different unit. Until recently, one could not buy an airline ticket or check into a hotel without a written letter of introduction from his or her work unit. The *danwei* became the centre of social activities. An individual *belonged* to a *danwei*, which was responsible for the political and social well-being of its members... The total value of subsidised merchandise, services and housing often exceeded that of the total wage bill.

Den rollen har alltjämt dagens *danweis*, även om de efter införandet av Deng Xiaopings "Öppna dörren politik" minskat i antal sedan de statliga företagen avvecklats i takt med att de konkurrerats ut av de privata. För de kineser som fortfarande tillhör en *danwei*, vilka är merparten, så har den stort inflytande över deras liv, när makten är närmast total blir ofta lydnaden total, i alla fall i den kinesiska kontexten [Wang Gungwu 1997]. Under ett samtal om 2003 års SARS situation med sociologiprofessor Li Lulu vid People's University vädrade vi olika åsikter om SARS-epidemin, dess utbredning, de vidtagna åtgärderna, folkets respons och liknande. Professor Li var av den bestämda uppfattningen att om SARS hade uppstått för ett tjugotal år sedan hade spridningen av SARS-epidemin kunnat hindrats mer effektivt just för att alla var knutna till en *danwei* till vilka Partiet och regeringen kunnat gett direkta order om isolering och andra åtgärder. Det finns dessutom bland gräsrotsfolket en inneboende respekt för den officiella viljan. Mina egna erfarenheter är sådana och har gett mig en inblick i hur oflexibla kinesiska arbetstagare kan vara, men det bör sägas att oflexibiliteten för det mesta inte återfinns bland privatföretagare.

³⁰ Denna perioden kallas också "The iron rice bowl" och betyder egentligen tryggad anställning. Efter Deng Xiaopings införande av sin "Öppna dörren politik" och "Socialism med kinesiska förtecken" förlorade många sina jobb inom den statliga sektorn och Folkrepubliken har idag uppskattningsvis cirka 120 miljoner människor tillhörande "den flytande befolkningen", rural arbetskraft som strövar land och rike runt i sitt sökande efter anställning [www.modelun.org/naimun/background/china-cabinet.doc]. Den perioden som Folkrepubliken upplever just nu med instabilare arbetsmarknad för framförallt den fattigare och lågutbildade delen av befolkningen har fått namnet "the smashing of the iron rice bowl" [Qiu Lihua 1993].

Låt mig exemplifiera, under mitt fältarbete besökte jag Xiaotangshansjukhuset i en av Pekings norra förorter. En platsanställd visade mig runt och förklarade faciliteterna och deras användningsområde under SARS-epidemin samtidigt som jag tog kort på byggnaderna och skyltarna som fortfarande var kvar. När min guide lämnat mig tog jag fler kort men blev stoppad av en vakt. Fick jag inte ta bilder? Jo, det fick jag men jag var tvungen att lämna området. Om jag lämnar området och ger kameran till dig, kan du då ta bilder? Nej det kunde han inte. Så jag fick ta bilder, men inte om jag själv var inne på området och han kunde inte ta bilderna åt mig för han hade annat att göra? Nja...han hade inte annat att göra men han fick inte ta kameran ur min hand. ”Jaha men då ger jag dig tillstånd”, sa jag, högt så att hans kollegor skulle höra. Nej det gick ändå inte, han avslutade samtalet med att be så hemskt mycket om ursäkt, bugade och log förläget och tyckte att det var genuint förargligt att han inte kunde stå till tjänst. Det är ofta så som den arme soldaten uppträdde, man har sina direktiv och det finns inte utrymme för egna initiativ, man kanske vill men kan inte. När vakten såg på mig och repeterade orden ”Jag är väldigt ledsen” var det som han bad om ursäkt för systemet samtidigt som systemet just hade manifesterat sig självt³¹. Det är ett något tvetydigt samhälle men med en klar gräns mellan det privata och officiella. Vaktens beteende är ett symptom på det konfucianistiska arvet och annat beteende är inte möjligt.

KAPITEL III.

---

³¹ Privata företagare vara synnerligen flexibla och tillmötesgående. Men det skall komma ihåg att den privata marknaden i Kina inte är äldre än ett 20-tal år.

Den officiella responsen

PROPAGANDAN, RETORIKEN OCH PEDAGOGIKEN SAMT EN JÄMFÖRANDE STUDIE MED DEN ÄLDRE PROPAGANDAN, RETORIKEN OCH PEDAGOGIKEN UNDER MAO ZEDONG, DENG XIAOPING OCH JIANG ZEMIN.

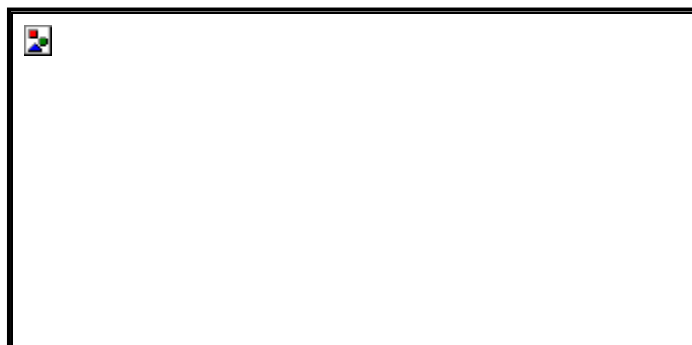
Det fanns i huvudsak två olika kanaler genom vilka allmänheten försågs med information rörande den rådande SARS situationen; regeringens utarbetade propaganda och via tidningar, radio och TV, som rapporterade den officiella linjen men som också publicerade mera djupgående reportage. Jag kommer att koncentrera detta stycke kring regeringens propaganda och officiella linje och sedan demonstrera massmediernas retorik och att den i stora drag liknar den officiella propagandans. Detta menar jag borgar för sanningshalten i hypotesen att retoriken bakom propagandan inte allena är regeringens föreställning om nutida kinesisk identitet och ontologi utan att den kinesiska företagsvärlden och allmänheten *de facto* instämmer med regeringens framställning vilket slutligen bevisar existensen av en gemensam föreställning av vad kinesisk identitet och ontologi innebär. Vad som gör detta resonemang till borgenär för sanningshalten i hypotesen att samstämmighet rådde mellan de officiella institutionerna och allmänheten är att media och regeringen har olika mål med sin rapportering. Regeringen vill med sin information bringa nationen till rationellt tänkande, förebygga panik, försöka få nationen att fungera så normalt som möjligt under trycket av en nationell kris, bibehålla sin trovärdighet i internationella sammanhang och fortsätta attrahera utländska direktinvesteringar, övriga investeringar och skydda ett attraktivt ekonomiskt klimat, med andra ord bibehålla sin starka tillväxttakt mot vilken SARS-epidemin utgjorde ett starkt hot och till syvende och sist naturligtvis att stoppa framfarten av SARS-epidemin. På andra sidan av samma mynt finner man mediernas roll och de har andra mål än regeringen. De är beroende av försäljningen av lösnummer, tittar- och åhörarsiffror, i första rummet sätts då inte den nationella kampen mot SARS-epidemin utan profiten som kan extraheras ur situationen. I det första juni numret av den Pekingbaserade tidningen City Weekend skriver den kanadensiska journalisten Laura Hutchison följande om mediernas rapportering av SARS-epidemin:

It was everything the media dreams for in a story: a dose of disaster, a whiff of mystery and evil, a silent killer. While heroes stood up at the frontline, panic broke out on the streets of Beijing, Guangzhou and Hong Kong. In the halls of power, heads rolled for incompetence, and experts wrung their hands in confusion. [City Weekend, June 5 – June 18, 2003:14]

Eftersom målen är olika men retoriken densamma, att allmänheten besvarade regeringens uppmaningar och att medierna inte valde en annan retorik visar att det rådde konsensus mellan allmänhetens uppfattning av sin egen identitet, den officiella uppfattningen och den mediala uppfattningen. Men vad var det för propaganda som spreds och vad var det för retorik som användes? Detta är intressant, för att precis som under tidigare massmobilisering av allmänheten under Mao, Deng Xiaoping och till och med Jiang Zemin uppmanades och informerades allmänheten genom affischering på allmänna platser, bandroller gjorda av grannskapskommittéerna och via media. Regeringen använde givetvis medierna för att nå ut till allmänheten och de rapporterade den informationen de var ålagda att rapportera, men detta är inte den del av mediarrapporteringen som skiljer sig från den officiella rapporteringen. I

dessa fall var medierna ett medium för att sprida information över vilken regeringen och Partiet saknade kontroll.

Propagandan under SARS-epidemin formulerades i termer av slagord, anspelning på tidigare kampanjer, historien och uppmaningar till att stå enade och hänvisning till SARS-epidemin i termer av krig och kamp. Ordvalet bakom många av affischerna hänvisar till situationen som Folkrepubliken under attack, i krig mot en ond och elak fiende. Det finns många sätt beskriva situationen, man kan beskriva den som en tävling eller konkurrens, man kan beskriva en förlust i sportsliga termer och likaså en vinst, man kan beskriva en förlust som ett nederlag, en motgång eller ett misslyckande och en vinst som succé eller framgång. Men dessa termer användes mycket sällan, det övergripande temat i propagandan var Krig Kamp, Strid, Drabbning. Profetior om den ljusa framtiden framlades i militäriska och hårdföra termer; Besegra (skrivet med tecken som annars bara används för besegring i krig och inte vid sportsliga arrangemang), försvara (användnings området snarlikt det föregående), Slå tillbaka. De doktorer och sjuksköterskor som sändes till frontlinjen hyllades som hjältar, de omskrevs i media som de "vitklädda änglarna" och som soldater och de som stupade i kampen blev martyrer. Det var också en tid då folket uppmanades att förena sig, stå enade och kämpa på trots motgångar. Men det var även en tid då Partiet tog chansen att vitalisera sin ställning som nationens starka kraft; lita på partiet, låt Partiet leda folket mot seger, lita på vetenskapen och teknologin. Jag kommer nedan redogöra för olika typer av propaganda, förklara dem, visa och jämföra med äldre propaganda och om nödvändigt utveckla resonemangen så att de förstås i sin kontext.

Bilden från <http://www.iisg.nl/~landsberger/index.html> 29/6 - 2003

”SARS kommer definitivt att övervinnas av vår regering under det kinesiska kommunistpartiets ledning” (Min översättning). En något korrektare översättning lyder: ”Om kommunistpartiet och regeringen ledsagar folket kommer kampen mot SARS definitivt att vinnas” (Min översättning). Intressant i detta påstående är retoriken, pedagogiken och det estetiska utförandet. Det är folket som ska vinna kampen, men de måste ledsagas av staten. Ordvalet i sloganen bör också ses ur det

nationalistiska perspektivet eftersom den bygger upp en känsla av sammanhållning. *Zhanyi* [ ] som är det sista ordet är en militär term och översätts till strid, kamp eller drabbning. *Zhan* [ ] allena betyder krig och *Yi* [ ] för sig själv står för strid eller drabbning. Detta ordval i kombination med den knutna näven samt den nakna bakgrunden lämnar inga tvivel till vad Folkrepubliken står inför. Varför ska Partiet ledsaga folket, var en fråga jag ställde mig. Var folket självt oförmöget? Är det verkligen så att folket är en grupp inaktiva och ovetande medborgare och att Partiet är, i motsats till maoismen bärare av kulturen, den högre bildningen och insikten? Är partiet myrdrottningen och folket drönare och det kinesiska samhällets mål själva fortlevnaden av det samma? Mina informanter svarade följande.

Etnografen: Har folket ingen egen förmåga?

Xiong: Jag anser att det du säger är korrekt. Från början var Partiet ledare men de är också ombud. De har en plan som täcker in allt, de arbetar med ett makroperspektiv. I egenskap av makthavare utfärdar de dekret till de olika departementen. De kan t.ex. säga åt hälsoministeriet att göra så eller så...De kan också ledsaga media när de utför propaganda kampanjer, om inte regeringen

ledsagar då uppstår det ju splittring i samhället, samhället blir stökigt, det jag säger nu är sant, regeringen har absolut denna funktionen i samhället. [Herr Xiong]

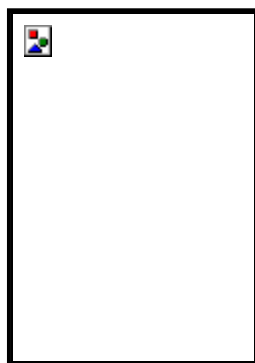
Wang: Partiet och regeringen är folkets tjänare. De måste göra så här. Om de inte ledsagar och organiserar folket i kampen mot SARS falnar deras politiska trovärdighet...Jag tror inte att det är på detta viset i andra länder, som i ditt land t.ex. [Herr Wang]

Li: Vid slutet av Qingdynastin så började Kina tappa mark gentemot övriga världen, men under Tangdynastin³² var Kina väldigt mäktigt. Efter Qingdynastin så kom inbördeskriget och den kaotiska tiden under krigsherrarna och till slut kriget mellan Kuomintang och Kommunistpartiet. Kommunistpartiet tog makten och förvandlade Kina från ett fattigt och efterblivet land till en ny rik och välmående Folkrepublik. Något annat parti klarar inte av att leda detta landet. De skulle inte klara av att lösa problemen, men Kommunistpartiet klarar av det...Alla vanliga medborgare kommer ihåg att Partiet övervann alla hinder, fast Partiet har också sina korruperade kadrer, men de vilar inte en sekund i arbetet att eliminera dessa korrupta kadrer och de är inte som forna Sovjetunionen som själva lät hela Östblocket falla. Nä, de har övertygat alla medborgare om viktigheten i ett stabilt politiskt klimat. Vi kan inte ha två eller flera partier som kämpar om makten, det blir bara vi vanliga medborgare som får lida för det. [Herr Li]

Etnografen: Varför låter sig vanliga medborgare ledsagas av regeringen och Partiet?

Ma: Regeringens intellektuella och civiliserade nivå är hög i alla aspekter, de förstår mycket, det är så det är. Det finns så många vanliga medborgare vars intellektuella och civiliserade nivå är rätt så låg, det vet inte särskilt mycket om särskilt mycket. [Herr Ma]

Onekligen verkar det som medborgarna är måna om ett stabilt politiskt klimat snarare än ett samhälle med rättigheter och skyldigheter. Uppfattningen bland arbetare och låginkomsttagare förefaller vara att Partiet är det organ som fattar de klokaste besluten. Herr Xiong menar att det har en holistisk plan, att det jobbar utifrån ett makroperspektiv, något som vanliga medborgare inte kan göra eller förstå. Informanternas inställning visar också på att Partiet utnyttjar sin makt på ett bra och handlingskraftigt sätt för att tillse att det

samhälleliga, sociala och ekonomiska klimatet förblir stabilt. Det framstår som om Partiet har fått sina lärares välsignelse³³.

”Förändra Kina till ett välmående, rikt och kraftfullt industrialiserat socialistiskt samhälle under ledarskapet av Kommunistpartiet och Mao Zedong” (Min översättning). Denna den vänstra affischen är från Folkrepublikens ungdomsår 1954. Den högra publicerades 1968 under Kulturrevolutionen³⁴ och lyder: ”Den 3 juli och den

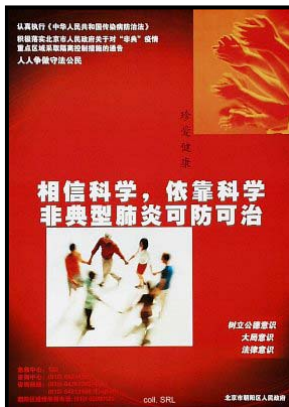
Bilderna från <http://www.iisg.nl/~landsberger/index.html> 29/6 - 2003

³² Tangdynastin varade mellan åren 618 – 907 f.Kr.

³³ Apropå citatet ”Partikadrerna måste först bli elever under massorna innan de kan bli deras lärare”.

³⁴ Kulturrevolution varade mellan åren 1966 – 1976. Kulturrevolutionen var Maos idé om hur Folkrepubliken åter skulle kunna slå in på den revolutionära vägen. Den var ett försök att skapa jämlikhet i det kinesiska samhället, krossa alla reaktionärer som var emot revolutionen, krossa klassamhället, krossa historiska monument som vittnade om Kina före revolutionen och det feodala samhället, omskola intellektuella och sända dem till landsbygden och utföra manuellt arbete tillsammans med bönderna på vilken revolutionen byggde, i stora drag förnta det gamla Kina och ge livskraft åt Folkrepubliken.

24 juli³⁵ är ordförande Maos storartade strategier. Förena er med de krafter som med förenas kan och slå mot klicken med klassfiender med riktad, säker och obarmhärtig kraft” (Min översättning). Man kan tydligt se att retoriken i stora drag är den samma trots att 49 år skiljer den vänstra affischen och 35 år den högra från 2003 års SARS affisch. Det är dags att vända den onda trenden, så var det 1954 då den första femårsplanen började få fotfäste och så var det 1968 när den Kulturrevolutionära stormen ökade i styrka. 1954 var det dags efter 35 år av inbördeskrig att stabilisera den nybakade Folkrepubliken, bygga det socialistiska samhället, frigöra nationen från sociala klasser, starta upp industrin och bilda kollektiv. I SARS tider var det också hög tid att vända trenden och självklart under Partiets ledning och bättre vetande. Den högra affischen från revolutionens år 1968 bär militära, stridiska, krigiska och kampaktiga likheter med SARS affischen. Kulturrevolutionen sjösattes 1966 av Mao som efter misslyckandet med ”Det Stora Språnget Framåt”³⁶ 1958 – 1960 utmanövrerats från den politiska scenen av Deng Xiaoping och Liu Shaoqi, båda mindre doktrinära än Mao. Efter misslyckandet med ”Det Stora Språnget Framåt” och ryssarnas tillbakadragande av sina experter³⁷ ansåg Deng och Liu att tillfället kommit att bredda den socialistiska vägen och införa en något mer liberal politik³⁸. Men Mao kom tillbaka och lanserade Kulturrevolutionen för att leda in Folkrepubliken på den revolutionära vägen som den under Deng och Lius ledarskap irrat sig bort från. Folkrepubliken var i Maos tycke inne i en ideologisk kris och uppmanade folket att förena sig och stå enade inför den stundande kampen mot reaktionärerna och bourgeoisien. Samma retorik återfinns i SARS affischen från 2003, *Om kommunistpartiet och regeringen ledsagar folket kommer kampen mot SARS definitivt att vinnas*, Kina/Folkrepubliken är i kris och VI måste råda bot! Det är VI, regeringen och folket som kämpar sida vid sida, tillsammans har vi förenat krafter för att slå tillbaka SARS precis som under den brinnande Kulturrevolutionen 1968, *Förena er med de krafter som förenas kan och slå mot klicken med klassfiender med riktad, säker och obarmhärtig kraft*, byter man ut *klassfiender* mot *SARS* är tydligheten i retorik slående. De politiska slagorden från Kulturrevolutionen och den första femårsplanen perioden är liknande de som används i SARS kampanjerna, men under SARS så är politiken ersatt av hälsofrågor.

Bilden från <http://www.iisg.nl/~landsberger/index.html> 29/6 - 2003

”Lita på vetenskapen, ha tillit till vetenskapen, SARS går att förhindra och går att bota.” (Min översättning). Budskapet är väldigt tydligt, folket och nationen måste jobba tillsammans för att överkomma krisen, men ni, folket kan inte göra det själv och nationen klarar inte av att reda ut situationen utan ert stöd och er hjälp. Vad som antyder detta påståendes sanningshalt är en kombination av ordvalet och illustrationerna. Uppe till höger ser man, får man förmoda folket som applåderar vetenskapens framsteg i kampen mot SARS-epidemin och under texten människor som förenas och skapar en ring genom vilken ingen eller

³⁵ 3 resp 24 juli 1968 är de så kallade ”Proklamationerna”, policydokument utfärdade av Mao vilka båda handlar om inbördeskrig och stridigheter i provinserna och beordrandet armén att med all kraft kuva oroligheterna.

³⁶ ”Det Stora Språnget Framåt” utvecklas och förklaras i fotnot 1 i förordet.

³⁷ Folkrepublikens industriella revolution som startade några år efter nationens bildande 1949, inspirerades och leddes av ryska ingenjörer och företogs med rysk materiell. Även de första femårsplanerna var baserade på de ryska femårsplanerna, men i slutet av 1950-talet, bröt samarbetet samman efter att Mao kritiserat Stalinismen och Chrusjtjov för att inte var sann socialist och ha förrätt den socialistiska revolution, varpå de ryska experterna kallades hem och maskinerna stod obrukbara i bristen på kompetens och därför, bland annat, lanserades ”Det Stora Språnget Framåt” 1958.

³⁸ Det var under denna perioden som Deng Xiaoping 1962 sade: ”Det spelar ingen roll om katten är vit eller svart, bara den fångar möss”, det vill säga, ideologin är inte lika viktig som resultatet.

inget kan penetrera givet att ringen förblir intakt, en kedja är inte starkare än sin svagaste länk skriker affischen ut. Den röda texten som löper lodrätt från illustrationen med de klappande händerna till den vita texten lyder: värdesätt din hälsa (Min översättning). Denna slogan återfinns på flertalet affischer.

Framgick budskapet? Litade folket till vetenskapen? Ja, det är min uppfattning, inte bara exemplifierades det av mina inspelade och oinspelade intervjuer och vid samtal med pekingbor utan också i media. Dessutom nämndes det ofta, som affischen illustrerar att vägen till framgång är beroende av att alla jobbar mot samma mål, att samhället förenar de krafter som förenas kan för att besegra SARS.

Zhao: Vetenskapen i Folkrepubliken är väldigt bra. Vi har kärnvapen, sateliter och har sänt en man ut i rymden. Sådana här saker kan inte utföras av en man allena, inte heller av ett företag, man är beroende av samtliga människor, man måste koncentrera alla sorters människor samhället på en uppgift. [Herr Zhao]

Jiang: Jag litar på vetenskapen. [Herr Jiang]

Bilden från
<http://www.iisg.nl/~landsberger/index.html> 29/6 - 2003

”Alla vill hjälpa till att slå tillbaka SARS.” (Min översättning). Ordagrant är översättningen: ”Miljoner (tiotusen) människor med samma inställning slår tillbaka SARS.” Retoriken och ordvalet är intressant. *Wanzhong* [万众] har valts framför *dajia* [大家] för alla/allihop för att *wanzhong* är starkare och antyder en större mängd människor. *Dajia* betyder ordagrant: ”stor familj” men används för alla/allihop i talspråk och har alltså inte betydelsen av släktskap mellan medborgarna. Det är förmodligen så att det under ordets ungdom stod för ett fiktivt släktskap allmänheten emellan, men idag är termens egentliga betydelse utsliten och några associationer till den ursprungliga betydelsen torde näppeligen vara livskraftiga. För att uttrycka samstämmighet har skaparna bakom affischen valt den ovanligare termen *yixin* [一心 ett hjärta] framför vanligare *dou juede* [大家都 tycker], *ganjue* [我感觉 känslor/känner], *dou tongyi* [大家都 tycka samma sak]. Betydelsen av *Xin* [心] är bredare än bara hjärta, *xin* uttrycker också känslor och ingår i kombinationerna *xinli* [心 li det äkta hjärtat] psykologi, *xinbing* [心病 sjukt hjärta] ångest, *xinhan* [心寒 kallt hjärta] vara bitter, *xinsuan* [心酸 surt hjärta] vara ledsen, *kaixin* [开心 öppet hjärta] ha roligt. I denna

kontexten uttrycker frasen: *tiotusentals människor alla ett hjärta*, inte bara att alla har samma mål med kampen men också att detta inte bara är en strid utan att situationen påverkar alla människor på djupet. Bakom krysset och SARS texten syns det uppförstorade SARS-viruset. De fyra följande propagandaaffischerna som jag plockat fram är från 1970-talet och uttrycker liknande engagemang som SARS affischerna från 2003. Några affischer går att direkt översätta till SARS retoriken, medan andra är presenterade för att demonstrera tidens anda så att läsaren själv kan bilda sig en uppfattning om likheterna i retorik.

1. ”Var obarmhärtig i kritiken av ”De Fyras Gäng”³⁹, dra igång ett nytt uppsving för Industrin genom att studera Daqings⁴⁰ exempel och för Jordbruket genom att studera Dazhai⁴¹. 1977. (Min översättning).
2. Ha tillit till de stora massorna, gör bra prognoser och förebyggande arbete. 1975. (Min översättning). Affischen är en uppmaning till allmänheten rörande jordbävningar.
3. Gör moderlandet grönt, det är allas ansvar att värna om träden. 1973. (Min översättning).
4. Fira kamrat Hua Guofeng hjärtligt när han blir ordförande för det Kinesiska Kommunistpartiet och det Kinesiska Kommunistpartiets militär kommission. Fira hjärtligt den stora segern av krossandet av ”De Fyras Gäng” och deras onda sammansvärjning för att tillskansa sig makten. 1976. (Min översättning). [Bilderna från <http://www.iisg.nl~landsberger/index.html> 23/5 – 2003]

Det estetiska utförandet och retoriken i propagandaaffischerna från 1970-talet bär alla ett inslag av kamp eller strid och förenade folkmassor. De inslagen går igen i 2003 års SARS affischer både estetiskt, retoriskt och pedagogiskt. Nyckelord som förenar de nya med de gamla affischerna är folkmassor, ansvar, tillit, krossa, slå tillbaka, älska/värdesätt. Det är visserligen olika problem som affischerna uppmanar allmänheten att lösa men den retoriska och illustrativa grundplåten är densamma inom 1976 års affischer och inom 2003 års affischer liksom dem i mellan. Illustrationerna på respektive affisch visar ett enat folk, en allmänhet som har samma prospekt och mål med sin kamp. I 2003 års SARS affischer applåderas vetenskapen, openetrerbara mänskliga ringar avtecknas, bilder på sjukvårdspersonal i frontlinjen upptagna med kampen mot SARS-epidemin, knutna nävar som i sin tystnad säger mer än skrivna ord. 1970-talets affischer, inklusive dem som jag valt demonstrera här bär ofta illustrationer av folkmassor, ett enat folk, ett beslutsamt folk (om det finns en gemensam fiende), ett uppsluppet folk (om fienden krossats eller ledarskapet genomfört något exceptionellt bra, företrädesvis om folket varit delaktiga), en allmänhet eller ledare som pekar ut vägen mot frälsning.

Om vissa affischer speglar kulturalism så speglar andra nationalism. Under Folkrepublikens tidigare kampanjer har talet fyra varit

Bilderna från <http://www.iisg.nl~landsberger/index.html> 29/6 - 2003

³⁹ ”De Fyras Gäng” var en grupp bestående av fyra maoister, Zhang Chunqiao (1917-1991) tjänsteman vid Shanghais Propaganda Departement, litteraturkritikern Yao Wenyan (1931), Wang Hongwen (1935-1992) säkerhetsvakt från Shanghai och Maos fru Jiang Qing, (1914-1991) som efter Maos död 1976 ville upprätthålla Maos idéer och tänkande samt blåsa nytt liv i den avtagande Kulturrevolutionen.

⁴⁰ Daqing är ett oljefält i Heilongjiang provinsen, Nordvästra Kina och det stod modell när Mao 1964 lanserade ”Inom industrin, lär av Daqing. Daqing blev utforskat 1960 för att visa omvärlden att Folkrepubliken mycket väl kunde vara självförsörjande med olja och vara självständiga från Sovjetunionen som just kallat hem sina ingenjörer. Redan samma år arbetade över 40 000 arbetare i Daqing området.

⁴¹ Dazhai var ett produktionslag i Xiyangs kommun, Shanxi provinsen och stod modell när Mao 1964 lanserade ” Inom jordbruket, lär av Dazhai”. Dazhais framgång bestod av produktionslagets oberoende av yttre hjälp när det omvandlade ofruktbar jord till fertil jord genom hårt manuellt arbete med mänsklig arbetskraft. Produktionslaget byggde bland annat konstbevattningssystem och terrasser längs bergssidorna.

återkommande i propagandan. Talet fyra är intressant då det i allmänhet har en negativ klang eftersom uttalet liknar uttalet för död. Vidskepelse är i högsta grad en del av dagligt liv i Folkrepubliken, nummervis är fyra ett dåligt nummer, medan 8 är ett bra nummer för att uttalet liknar uttalet för ”bli rik”, så mycket att somliga är villiga att betala 280 000 US dollar för mobilnumret 8888-8888 [Brenner 2003:5]. Kinesiska är ett tonspråk, det vill säga samma uttal tar sig olika betydelser beroende på hur de betonas, jämför till exempel svenskans stegen och stegen, anden och anden eller tomten och tomten. Man kan alltså inte, som i germanska språk avsluta en mening med fallande eller stigande ton för att indikera implicit betydelse, som förvåning, beundran och liknande utan är bunden till tonerna. Detta vidskepliga arv till trots har Folkrepubliken upprepade gånger formulerat fienden i skepnaden av nummer fyra eller fyra attribut som kan tillskrivas fienden, men siffran dyker även upp i marknadsföring av partiet, regeringen eller en speciell ledare.

Bilderna från
<http://www.iisg.nl/~landsberg/er/index.html> 29/6 - 2003

”Alla medborgare är aktiva i utrotandet av de ”Fyra Pesterna” 1958. (Min översättning). Kampanjen mot de ”Fyra Pesterna” lanserades 1958 alldeles innan ”Det Stora Språnget Framåt” och vars mål var att förbättra förutsättningarna för jordbruket genom att utrota jordbrukets fyra fiender, flugor, mygg, råttor och sparvar. Efter några år av missväxt och svält, resultatet av ovannämnda kampanjs succé och en allt för stor del av befolkningen sysselsatta med ”Det Stora Språnget Framåt” deklarerades 1960 ”Det Stora Språnget Framåt” vara över, efter sig lämnade det 30 miljoner döda. Denna affisch speglar kampviljan och viktigheten att jobba tillsammans mot gemensamma fiender/mål och de är fyra till antalet. Texten på 1958 års affisch är väldigt tidstypisk men den är också väldigt SARS typisk. Affischerna från SARS perioden lyder ofta *Wanzhong yi xin kangji feidian* (Massorna är samstämmiga, slå tillbaka SARS) eller *Zhongzhi chengcheng kangji feidian* (Sammanhållning är vägen till seger, slå tillbaka SARS) eller något liknande, betydelsen och retoriken är densamma som på 1958 års affisch. De ”Fyra Friheterna”⁴², ”Fyra Rena”⁴³, ”Fyra Gamla”⁴⁴, ”Fyra Stora Friheterna”⁴⁵, ”Fyra Moderniseringarna”⁴⁶, ”Fyra Grundläggande Principerna”⁴⁷, ”Fyra viktiga aspekterna av lärande”⁴⁸ är exempel på kampanjer genom

⁴² Introducerades efter landreformens genomförande i mitten av femtiotalet och var riktade till bönderna. De ”Fyra Friheterna” var: Frihet att köpa, sälja eller hyra mark, Frihet att hyra arbetare till jordbruket, frihet att låna ut pengar och frihet att delta i handel och den fria marknaden.

⁴³ Kampanjen lanserades 1963 och var ett försök att utrota korruptionen bland partikadrenerna på landsbygden och skapa en jämlikare landsbygd. Namnet anspelar på ”rent spel” och var en undersökning om hur partikadrenerna bestämde arbetspoäng, hur de utförde redovisningen, distribuerade förnödenheter och handhöll spannmålsmagasinen och lagerlokalerna. Maos slogan under uppbyggnaden av Folkrepubliken var ”production first, livelihood second” vilket innebar att Folkrepubliken kunde bygga upp landet utan att betala ut löner och så vidare, istället fick varje arbetare tilldelat sig arbetspoäng som kunde bytas mot mat och andra förnödenheter som producerades av kollektiven vilkas kvoter var närmare 100%. Det var inom detta system som de ”Fyra Rena” skulle rensa ut oegentligheten.

⁴⁴ Lanserades under kulturrevolutionen och var en del av nationalism- och nationsbyggandet. De var fyra aspekter av gammalt och omodernt tänkande och traditioner, rester från ett förlegat system och tankesätt som skulle utrotas ur befolkningens medvetenhet.

⁴⁵ Skrevs in av Mao i konstitutionen kort innan han avled 1975. De innebar: Rätten till att tala fritt, uttala sin mening fritt, hålla debatter fritt och skriva affischer med stora tecken fritt. De ersattes dock av Deng Xiaoping med de ”Fyra grundläggande principerna 1979.

⁴⁶ Framställda av premiärminister Zhou Enlai som menade att fyra delar av samhället var tvunget att underkasta sig moderniseringen för att Folkrepubliken skulle blomstra, de var Industrin, Jordbruket, Försvaret och Vetenskapen och Teknologin.

Folkrepubliken historia där numret fyra varit centralt. Även andra nummer har förekommit i tidigare kampanjer: ”De tre representativa”⁴⁹, ”Tre anti”⁵⁰ och ”Fem anti”⁵¹. Visserligen tre och fem till antalet men mitt argument vilar på numerära kampanjer, och synnerligen nummer fyra, och traditionen återuppstod under SARS-epidemin. Affischer, som de demonstrerade nedan var uppklistrade runt om i Peking våren 2003. De var antingen informativa, deskriptiva, kampuppmanande eller proklamerande av sjukvårdspersonalens martyrstatus. Affischerna demonstreras för att visa de olika typerna av propaganda samt för att ge läsaren en känsla av den rådande situationen. På nästa affisch från 2003 förklaras de ”Fyra Tidiga”[四早], fyra till antalet som under tidigare perioder men inte lika osande av kamp och strid trots att elementet finns där.

Bilderna från
<http://www.iisg.nl/~landsberger/index.html>
 29/6 - 2003

”Alla människor av en och samma vilja. Sammanhållning är vägen till seger. Vetenskapen förebygger och botar. Besegra SARS” lyder texten i det röda fältet. (Min översättning). Det gula fältets uppmaning är: ”För att förebygga SARS måste man ta de ”Fyra Tidiga” i anspråk” (Min översättning). De ”Fyra Tidiga” är utskrivna och förklarade i anslutning till bilderna ”Upptäck tidigt, Rapportera tidigt, Isolera tidigt, Bota tidigt” (Min översättning). Det är intressant att jämföra den här affischen med nästa eftersom den har en något mjukare framtoning. Om den här affischen endast är inriktad på att förmedla de förebyggande metoderna så omfattar nästa nästan alla aspekter av Folkrepublikens propaganda. Längst upp på den nedre affischen lyder texten: ”Värna om din hälsa, slå tillbaka SARS” (Min översättning) De ”Fyra Tidiga” är representerade till vänster på affischen. Tvärs över står det: Håll ut.....vi kommer att segra till slut! (Min översättning). Pratbubblan lyder ”Förebygg genom att hålla för munnen under konversation” (Min översättning). Till höger, under den vita texten är ytterligare fyra förebyggande åtgärder utskrivna de så kallade ”Fyra Ofta”, ”Tvätta händerna ofta, Ventilera ofta, Desinficera ofta, Motionera ofta” (Min översättning). *Qin* [勤] har två betydelser och det är förmodligen därför man valt just *qin* framför andra tecken med samma betydelse. Den ena betydelsen är ofta, den andra är hårt arbetande, genomgående, med all kraft vilket i den här kontexten innebär att man inte bara ska utföra de föreskrivna åtgärderna ofta utan också helhjärtat. Denna affisch osar av kamp, den knutna näven och de tröstande orden tvärs över affischen och ordvalet är genomgående i Folkrepublikens Anti-SARS kampanj och speglar nationens inställning till krisen. Den är enkel och ren, en knytnäve, man kan till och med se hur hårt den knyts på senorna i handleden och på vecken i handflatan; Nu är det kampen kommen, Systrar och Bröder, Stå upp för Dig själv,

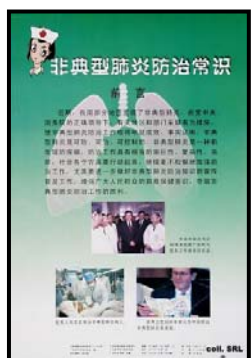
⁴⁷ Proklamerade av Deng Xiaoping 1979 och var de grundläggande principerna på vilka Folkrepubliken vilade: Upprätthåll Kommunistpartiets ledarskap, upprätthåll den socialistiska vägen, upprätthåll proletariats diktatur och upprätthåll marxism-leninismen och Mao Zedongs tänkande av vilka upprätthållandet av Kommunistpartiets ledarskap var den viktigaste [Meisner 1999].

⁴⁸ Lanserade av Jiang Zemin och var: Älska dina skolkamrater, älska dina lärare, älska kollektivet och älska och värna om miljön.

⁴⁹ Jiang Zemin's mest inflytelserika arv på Folkrepubliken och stod för att Partiet måste vara representativt för de främsta krafterna inom teknologi, kultur och ekonomisk utveckling.

⁵⁰ Introducerades 1951: anti-korruption, anti-slöseri och anti-byråkratisk anda.

⁵¹ Lanserades 1952: Anti-mutor, anti-skattesmitning, anti-bedrägeri, anti-stöld av regeringsmaterial och anti-stöld av statliga ekonomiska hemligheter.

Stå upp för Samhället, Stå upp för Folkrepubliken! Vi får inte vika en tum! Vi kommer att segra! skriker affischen implicit ut. Den numerära förkärleken i kinesiska kampanjer demonstreras ytterligare en gång när utöver de "Fyra Tidiga" och de "Fyra Ofta" de "Tre Direkta" (min översättning) lanserades, som överensstämmer med de "Fyra Tidiga" men gav ytterligare tyngd åt Anti-SARS kampanjen och min hypotes om numerära kampanjer och synnerligen kampanjer som inkluderar nummer fyra. I östra Peking, fastklistrad på en gatsopares skräpvagn såg jag en handskreven lapp som löd: "För att framgångsrikt kunna förebygga och bota SARS måste vi beakta: "Fyra Tidiga" och "Tre Direkta", "Fyra Tidiga" är: Upptäck tidigt, Rapportera tidigt, Isolera tidigt, Bota tidigt. "Tre direkta" är: Upptäck direkt, Isolera direkt, Bota direkt. (Min översättning). Dessa "Tre Direkta" syntes även i kvarteren på de röda banderollerna utförda av grannskapskommittéerna.

På nästa affisch är informationen den samma som på den övre med knytnäven förutom uppmaningen att hålla ut, det är blott ett annat utförande. De "Fyra Ofta" är illustrerade till höger och vänster, men det är väldigt intressant att samma budskap kan förmedlas via två så olika affischer. Medan den första förmedlar en känsla av sammanhållning och kamp och förebyggandets tid ser ut att, texten till trots var över och endast kampen återstår, så inger denna affischen ändå hopp. SARS är än så länge ingen fiende utan en sjukdom som ska botas och elimineras. Visserligen står där "Slå tillbaka SARS" men det bär inte samma tyngd som knytnävsaffischen. Den andra affischen med sjuksköterskan som inspekterar röntgenplåtar och lyder: "Var aktiv i Anti-SARS kampanjen" (Min översättning), den tredje är en informations affisch som lyder: "Allmän information om förebyggande och botande av SARS" (Min översättning), den fjärde är utfärdad av Hong Kongs Universitet och lyder: "För Dina medmänniskor och för Dig själv, bär ansiktsmask och tvätta händerna ofta" (Min översättning), den femte informerar om förebyggande åtgärder och lyder: "Var rädd om dig själv, håll dig långt borta från SARS (Min översättning).

När jag frågade mina informanter om förkärleken för nummer och framförallt nummer fyra så svarade de flesta att regeringen använde nummer för att de skulle vara lättare att komma ihåg.

Chen: Det har jag inte tänkt på förut, men det är väl för att det ska vara lättare att komma ihåg. Vi hade också "Fem Observeringarna, Fyra Vackra och Tre Älska" kampanjerna. De "Fem Observeringarna" var observera civiliserat beteende, observera ordentligt uppträdande, observera hygien..., de "Fyra Vackra"...jag kommer inte ihåg. De "Tre Älska" var älska fosterlandet, älska Partiet och älska folket. [Herr Chen]⁵²

Jiang: Det finns många typer av propaganda men den här typen är

Bilderna från <http://www.iisg.nl/~landsberger/index.html> 29/6 - 2003

gjord på detta viset för att det ska vara lätt att komma ihåg. [Herr Jiang]

⁵² De "Fem Observeringarna" var fem viktiga aspekter av personligt beteende, Anständighet, uppträdande, hygien, disciplin och moral. De "Fyra Vackra" var fyra aspekter av skönhet, Sinnet, Språket, Uppträdandet och Miljön. De "Tre Älska" var tre aspekter av kärlek till, Partiet, Socialism och folket.

Andra menade att de var ett kinesiskt drag att använda nummerkampanjer.

Li: De summerar de åtgärder man bör vidta för att strypa den ursprungliga källan till SARS, om vi vill vinna kriget mot SARS måste vi ta de ”Fyra Tidiga” i anspråk. Jag anser inte att det är en ordlek utan det är så vi alltid har praktiserat vår propaganda. [Herr Li]

Xiong: Det där är kinesisk praxis. Jag tror inte att andra länders regeringar är särskilt förtjusta i den sortens propaganda användning, eller?

Etnografen: Nä, det tror inte jag heller

Xiong: Det är säkert ett drag av den kinesiska kulturen. Om man ska klassificera en sak som har många aspekter, många aspekter som måste uppmärksammas...T.ex. när regeringen lade fram de ”Tre Moderniseringarna” då måste de förklara dessa tre moderniseringar, det är i sanning en del av den kinesiska kulturen. [Herr Xiong]

Zhao: Nu är det väldigt viktigt att uppmärksamma dom [Fyra Tidiga]...När jag var liten 6, 7 år blev vi indoktrinerade med det där [typen av propaganda]. [Herr Zhao]

Wu: Det är precis det som vi kineser gillar. Erfarenheten av de gamla historierna och åtgärderna varav en av aspekterna är för att det ska vara lättare att komma ihåg. I skolan använder vi dem också, så vi gillar dem. [Herr Wu]

Etnografen: Apropå de ”Fyra Tidiga” och de ”Fyra Ofta”, den kinesiska historien har ju också använt sig av dessa numren, t.ex. de ”Fyra Moderniseringarna”, ”Fyra Pesterna” och de ”Tre Representativa”

Zhang: Det har jag inte tänkt på, jag vet inte varför, jag har faktiskt inte tänkt på det överhuvudtaget. [Herr Zhang]

Även om mina informanter herr Chen och herr Zhang inte säger sig ha tänkt på relationen mellan gammal och ny propaganda så anser jag att det mer än något annat av informanternas påståenden bevisar att det *verkligen* är en del av den kinesiska kulturen och historien. Om herr Chen och herr Zhang inte ens reflekterar över propagandans art så måste den vara formgjuten efter hans ontologi och självidentifiering och tyda på att det råder konsensus mellan regeringen och allmänheten när det gäller identifieringen av folkrepublikanska medborgare.

HJÄLTAR, MARTYRER OCH MÖNSTERMEDBORGARE

Den kinesiska historien så väl som Folkrepublikens historia rymmer många hjältar och mönstermedborgare. Mao förkunnade att det fanns tre texter de så kallade ”Tre konstant lästa artiklar” som varje god medborgare i Folkrepubliken måste läsa, de var skrivna av Mao och en av dessa texter var en vidareutveckling av den gamla kinesiska historien om ”Den gamle fånen som flyttade bergen”.

The Taihang and Wangwu Mountains, were a hundred thousand feet high, originally lay south of Jizhou and north of Heyang.

The Foolish Old Man of the North Mountain, nearly ninety years of age, lived behind these mountains. He was unhappy about the fact that the mountains blocked his way to the south and he had to walk round them whenever he went out or came back, so he called the whole family together to talk about the matter. "What would you say," he said to them, "if I suggest that all of us work hard to level the two

mountains, so as to open a way to places south of Yu Prefecture and the Han River?" Many voices said they agreed to the idea.

But his wife had her doubts. "With your strength," she said, "you could hardly remove a small hill like Kuifu. What could you do with the Taihang and Wangwu Mountains? Besides, where could you deposit the earth and rocks?"

"Carry them to the shores of the Bohai Sea and north of Yintu," said several people.

The old man, helped by his son and grandson who could carry things, began to break rocks and dig earth, which they carried in baskets and dustbins to the shores of the Bohai Sea. The seven-year-old son of a widow named Jingcheng, one of the old man's neighbours, came running up to offer his help. One trip to the sea took them a long time: they left in winter and came back in summer.

The Wise Old Man at the River Bend stopped the old man. He laughed and said, "How unwise you are! At your age, old and feeble as you are, you cannot even remove one hair on the mountain, let alone so much earth and so many rocks!"

The Foolish Old Man of the North Mountain heaved a long sigh and said, "You are so conceited that you are blind to reason. Even a widow and a child know better than you. When I die, there will be my sons, who will have their sons and grandsons. Those grandsons will have their sons and grandsons, and so on to infinity. But the mountains will not grow. Why is it impossible to level them?" The Wise Old Man at the River Bend could not answer him.

The Old Man's words were heard by a god with snakes in his hands. He was afraid that the old man would really level the two mountains, and reported the whole thing to the Heavenly God. Moved by the old man's determination, the Heavenly God ordered the two sons of Kua'ershi to carry the two mountains on their backs and put one east of Shuo and the other south of Yong. After this, there were no more mountains between Jizhou and the Han River.

Sensmoralen är att man aldrig ska ge upp för något man tror på. Den gamle fånen är en sann hjälte och hans uppträdande kan väl tillskrivas de umbäranden som kommunisterna upplevde i striden mot Kuomintang och resten av världssamfundet. Efter andra världskrigets slut och början på det Kalla Kriget var Folkrepubliken, tillsammans med Nordkorea, Kuba, Sovjet och det Östeuropeiska staterna relativt ensamma i sin ideologiska orientering. I historien är Folkrepubliken fånen i sin oförtrutna vilja att framhärda i socialism som slutligen drar det längsta strået och går segrande ur bataljen medan det impertinenta och högfärdiga Väst alltjämt står vid flodkanten och sprider sina falska profetior. Mao nämner i en av sina texter historien och dess relevans till den kinesiska situationen.

Idag, knäer det kinesiska folket under tyngden av två sådana berg, det ena är imperialismen, det andra är feodalismen. Det Kinesiska Kommunistpartiet har sedan länge bestämt sig för att gräva upp dem. Vi måste framhärda och jobba oavbrutet, och då kommer vi också att beröra Guds hjärta. Men vår Gud är ingen annan än de stora massorna av det kinesiska folket. Om de står upp och gräver tillsammans med oss, varför skulle inte de två bergen kunna flyttas? [Mao Tse-Tung 1954:272]

Hjältar, martyrer och mönstermedborgare karaktäriseras av osjälviskhet, ett kollektivt tänkande, godhet och hjälpsamhet och dessa egenskaper tillskrivs även SARS tidens hjältar och martyrer. De som kämpade i frontlinjen mot SARS demonstrerade offervilja och axlade det ansvar som nationen lade på deras axlar. De äldre hjältarna slogs i frontlinjen och förolyckades, de blev hjältar och martyrer för att de slogs för Folkrepubliken och slogs för Kina mot de imperialistiska och feodala krafterna. SARS var Folkrepublikens fiende, sjukdomen behandlades i krigstermer, Folkrepubliken sände sina tappra soldater till

frontlinjen och några stupade andra fördes tillbaka sårade, men alla betraktades som hjältar. Premiärminister Wen Jiabao citerade Lin Zexu en patriotisk tjänsteman under Qingdynastin vid en presskonferens i April 2003 ” I will do whatever it takes to serve my country even at the cost of my own life, regardless of fortune or misfortune to myself” [Nya Kina 27/4 – 2003]. Wen Jiabaos uttalande rörde honom själv, men också allmänheten. Det var inte bara ett självupppoffrande påstående utan en uppmaning till folket. I äldre tider uppmanades allmänheten att lära av de som gett sina liv för moderlandet, de var exempel efter vilka alla goda Folkrepublikaner skulle lära. Namnkunnigast är Lei Feng som omhändertogs av Partiet efter att hans föräldrar avlidit. Lei Feng aldrig tron på människa, kollektivet eller Partiet. Han var plutonledare i Folkets Befrielse Armé och det var där han gjorde sig ett namn genom att aldrig sätta sig själv i första rummet utan hjälpte alltid en medmänniska i nöd, han var också en läromästare som uppmanade folk att låta Partiet eller Mao själv tänka åt folket [<http://www.iisg.nl/~landsberger/lf.html> 25/5 – 2004]. Lei Feng omkom 1962 när en lastbil kolliderade med en stolpe som sedermera föll över Lei Feng och dödade honom. Lei Feng stod modell för den kampanj som Mao lanserade 1963: Lär av Kamrat Lei Feng. Yang Gensi (1922-1950) är en annan martyr som omkommer under Korea kriget i en explosion när han kastar sig in i en fiendlig postering med en bomb under armen och hans heroiska uppträdande är för evigt inpräntat i historieböckerna [Ibid.]. Han blev postumt utnämnd till Hero Special Class of the Chinese People’s volunteers. Qiu Shaoyun omkommer även han under Korea kriget 1952 i striden om Berg nummer 391, där Qiu och hans kamrater smyger sig närmare fiendens position. Fienden släpper brandbomber från flygplan för att röka ut kineserna och Qiu blev fast i lågorna. För att inte avslöja de 500 kinesiska soldaterna som ligger och trycker i det höga gräset på kullen varken yttrar eller rör han sig och bränns långsamt till döds [Ibid.]. Qiu blev postumt utnämnd till Hero First Class. Wang Jie uppnår sin martyrstatus genom att slänga sig över dynamit för att rädda livet på sina kamrater och oskyldiga åskådare. Wang Jie dog ögonblickligen och åtnjöt sedermera martyrstatus och stod modell för framtida kampanjer liksom Lei Feng. Den slogan som förknippades med Wang Jies namn var: ”Fruktar varken umbäranden eller döden” [Ibid.].

Liksom under tidigare prövningar, kriser och krig producerade SARS-epidemin sina hjältar och martyrer. De är moraliska väktare och viktiga inslag i krishanteringen samt viktiga instrument för administrationen när folket behöver förenas. Det är dessutom angeläget att skapa en kampatmosfär och förse allmänheten med en framtidstro och hopp om seger. De moderna hjältarna är liksom de äldre inbegripna i ett önskat krig, de kämpar för att befria moderlandet under attack och de såsom de äldre besitter den nödvändiga kunskapen och är således outhärliga i kampen. Det finns ingen annan att ta deras plats, de måste in i kulregnet av SARS-virus och slåss. Kanske är det just eftersom Folkrepublikens historia producerat så många hjältar som sjukvårdspersonalen kände nationens kall och folkets förväntningar. De är indoktrinerade att offra sig själva till förmån för Folkrepubliken och folkets överlevnad i enlighet med de konfucianska principerna. Men alla krig är unika. I en väpnad strid är fienden känd, manövrerna är mänskliga och förutsägbara, hans vapen går att skydda sig mot, kriget sker front mot front, under SARS-epidemin ställdes sjukvårdspersonalen mot en okänd fiende, ett bedrägligt spöke utan någon klar taktik eller klart syfte, det fanns heller inget klart definierat slagfält, SARS-viruset var potent att slå till var som helst, när som helst och mot vem som helst, det var osynligt och spridningsmekanismen okänd. Sjukvårdspersonalen svarade på nations vädjan och kastade sig handlost in i handlingen, utan att veta vad de slogs mot, med vilka vapen fienden skulle besegras eller hur de bäst skyddade sig. Offervilja som sjukvårdspersonalen demonstrerade har starkt bidragit till att höja graden av nationalism. Nästa citat underbygger hypotesen att sjukvårdspersonalen verkligen kände sig kallade.

Many people ask me why we doctors stick to our jobs even when facing death. I reply by asking the same question: ”Should a soldier step forward or back off when

facing a battle?...I never lost confidence and hope...I, all along, have believed that we the people can win the battle. [China Daily 5/5 – 2003:5]

Andra artiklar omtalar sjukvårdspersonalen i högre grad än den här som soldater *och* som ”änglar”. Ordvalet är synnerligen intressant, en soldat bringar död och en ängel frälsning och de används i samma mening med samma referens. Död åt fienden och frälsning åt folket. Bruce Kapferer [Kapferer 2003] konkluderar bland annat i sin artikel ”Sorcery and the Shape of Globalization Disjunctions and Continuities” att tillintetgörandet av den andra bistår samtidigt skapandeprocessen av den personliga identiteten. På frågan varför sjukvårdspersonalen betraktades som hjältar svarade en av mina informanter Herr Zhang att det var för att stärka oss kineser i tron på segern över SARS [Herr Zhang]. Men vad är målsättningen med glorifieringen av sjukvårdspersonalen? I vilka termer ska det tolkas? Jag menar att det är som herr Zhang säger, att det är för att stärka moralen bland allmänheten. Vi måste krossa SARS, för när vi gjort det har vi inte enbart vunnit kampen mot den illvilliga sjukdomen, vi har också bevisat för oss själva att vi har förmågan att klara oss själva och är oövervinneliga, vi är kineser, detta är Kina/Folkrepubliken och ingenting kan få oss på fall inte ens det ondskefulla, osynliga och fega SARS viruset. Inte för en sekund vacklar Kina/Folkrepubliken, Kinas/Folkrepublikens soldater står på rad och när första raden faller skickar vi en ny i en aldrig sinande ström, för de är de som för kampen, de är de som försvarar oss och de är de som stupar på slagfältet. Följande stod att läsa i kinesiska medier om de tappra ”soldaterna”. Rubrikerna i fet stil artiklarna i normal stil.

Kvinnlig ”ängel” i djup koma. En inblick i den vitklädda soldatens heroiska strid. En halv månads kamp utan återvändo. Den i koma liggande Weiwei är helt beroende av respirator för att andas.

Weiweis far, även han verksam inom sjukvården har inte varit hemma på över en halv månad. En vanlig arbetsdag stiger han upp klockan 7-8 och slutar inte arbeta förrän 01.00 på natten...Weiweis förhållande till sin far är exceptionellt bra Weiwei gillar allra mest när de umgås tillsammans. Dagarna innan Weiwei föll i koma mottog hon ett samtal från sin far det var det bästa som hänt sedan hon insjuknade. I sin dagbok skrev hon: Jag hörde Fars röst! Den rösten som jag känner så väl och älskar så högt. Världens vackraste röst! Weiwei ville att mamma, som är sjuksköterska skulle vara tillsammans med henne stund, men efter att ha jobbat flera dagar i sträck orkade hon inte och föll utmattad ihop på sin säng. Weiwei kände att hon var tvungen att skriva i sin dagbok: Ett par dagar har förflutit, i ett par dagar har jag tänkt, Jag älskar mamma! Jag stöttar ditt arbete till fullo! Din värdefullaste Weiwei! [Beijing Youth Daily 23/5 – 2003:5. Min översättning]

De är soldater i fredstid – Krigsrapport från de vitklädda änglarna vid frontlinjen som slåss mot SARS.

Kampen för att slå tillbaka SARS, frontlinjens arbetare...de är fredstidens djärva hjältar, de är världen mest älskade vitklädda änglar. [Beijing Evening News 29/4 – 2003:1. Min översättning]

Stående i den allra främsta av frontlinjer krigandes mot SARS, denna egendomliga tidens nya hjältar. [Beijing Youth Daily 2/5 – 2003:3. Min översättning]

Hjältar, martyrer och mönstermedborgare har kommit och gått i den folkrepublikanska historien och det är inte ett fenomen som hör det Maoistiska Folkrepubliken till och som återigen blossat upp under SARS-krisen. Modellarbetare och medföljande kampanjer har marknadsförts kontinuerligt genom historien upp till dags dato. Den senaste martyren innan SARS blommade ut var stridspiloten Wang Wei som omkom första april 2001 under ett

uppdrag när hans plan kolliderade med ett amerikanskt spaningsplan i kinesiskt luftrum över Hainan. På hemsidan för nationella hjältar och martyrer [www.netor.com] står att läsa om Wang Wei: ”Han offrade sig själv på ett ärofyllt sätt. Han har blivit utnämnd till ”Revolutionär Martyr⁵³” [http://www.wangwei.net.com, min översättning]. Under SARS-epidemin var det många som aspirerade på titeln hjälte eller martyr. Bilden vänster är från begravningen av doktor Xie Wanwen i Hong Kong. Bilden är hämtad från en artikel publicerad i Beijing Youth Daily 23/5 – 2003 och texten till bilden är intressant:

Rubriken lyder:

Högsta nivån av officiell begravning för kvinnlig doktor i verksam i Huote distriktet som dog i tjänsten, tretusen Hong Kong bor kom för att sörja, Tung Chee-hwa kom också för att sörja.

Artikeln:

”Hong Kongs regering arrangerade en officiell ceremoni av högsta nivå för den osjälviska doktorn som räddade så många människor genom sin heroiska kamp mot SARS under vilken hon omkom i tjänsten, hon är verkligen en kvinna av Hong Kong. Igår förmiddags kom Hong Kongs ledare Tung Chee-hwa till Hong Kongs minnes paviljongen för att sörja Xie Wanwen. Xie Wanwens kista var draperade i Hong Kongs speciella flagga. Hong Kongs utbildningsminister Li Guozhang och direktören för Hong Kongs sjukvårdsförvaltning, He Taowei var också närvarande för att sörja och visa respekt. Xie Wanwen begravdes i en stillsam ceremoni på Hong Kongs kyrkogård för medborgare vars tjänster aldrig kommer att glömmas. Efter sin examen vid Hong Kongs läkarskola, spenderade Xie Wanwen tio år att special utbilda sig och blev sedan överläkare vid hjärnenheten. Efter examen 1992 började hon jobba på cancermottagningen vid Tunmens sjukhus där hon träffade doktor Chen Weixing och de blev förälskade. År 2000 gifte sig paret till sången ”Samtycke under regnbågen” som blev deras egen favoritsång. Denna sång blev också hennes begravningssång. I början av mars anmälde hon sig frivilligt att kämpa i frontlinjen mot SARS. I början av April, just efter att ha firat sin 35 års dag insjuknade hon och lades in på sjukhus. Den 13 maj, 40 dagar efter insjuknandet avled Xie Wanwen till följd av sin kamp mot det den ondskefulla sjukdomen. Igår klockan 11 på förmiddagen eskorterades hennes kista av fyra polisbilar i långsamt mak till kyrkogården, på vägen stannade alla bilar och alla fotgängare.” [Beijing Youth Daily 23/5 – 2003:10. Min översättning]

Vidare står det att läsa i artikeln att ”3000 Hong Kongbor slöt upp till minnesstunden över hjälten Xie Wanwen som slogs mot SARS”, ”Gamla och unga människor grät floder⁵⁴”. Artikeln omskriver Xie Wanwen i varma ordalag som sig bör när man beskriver en hjälte. Det som är ytterst intressant är att artikelförfattaren i samråd med redigeraren får man förmoda eftersom all press är kontrollerad, nogsamt lyfter fram hennes mänskliga sida, den sida som appellerar till allmänheten, artikeln framställer henne i allmän dager, en av folket, en bland alla andra samtidigt och den understryker hennes odödlighet. Hon visste vad hon gav sig in på när hon frivilligt tog värvning i Anti-SARS armén men ändå valde hon för folkets skull att ta den kalkylerade risken. Hon dog inte förgäves, hon dog martyrdöden, hennes offer uppskattas genom närvaron av statstjänstemännen, processionen genom Hong Kong, valet av kyrkogård

⁵³ Titeln ”Revolutionär Martyr” är tilldelad partimedlemmar som har omkommit i tjänsten. 1999 förärdades tre kinesiska journalister titeln när de omkom vid den amerikanska attacken på den kinesiska ambassaden i Belgrad.

⁵⁴ Direktöversättning är mer poetisk: ”Vithåriga människor liksom svarthåriga människor faller tårar likt regn”

och allmänhetens ömsinta farväl. Hon är verkligen en martyr i Wang Jie anda, fruktar varken umbäranden eller döden⁵⁵. Bilden som ackompanjerade var intressant i termer av krishantering och krissituationer. Kistan var draperad i nationens flagga, det var en statsbegravning där de höga tjänstemännen deltog, ett stort porträtt på den fallne hjälten och alla utom en herre bar ansiktsmask och många bar handskar. Sjukvårdspersonalens tragiska öden och tuffa kamp var föremål för dagliga rapporter i kinesisk media.

”Mer än tusen Pekingbor närvarade vid Wang Jings begravning, en sjuksköterska som dog vid sin post i frontlinjen... Den avlidna ler milt från porträttet, lika älskvärd som hon brukade behandla sina SARS-patienter, men leendet kommer för alltid vara fastfruset på bilden...” Hon bad oss att sätta medicinen på bordet och insisterade på att den själv. Hon tänkte alltid mer på andra än sig själv” [People’s Daily 30/5 – 2003: 1. Min översättning]

De två namnkunnigaste SARS-martyrerna är Ye Xin (1956 – 2003) sjuksköterska och Deng Lianxian (1949 – 2003) doktor, båda verksamma vid sjukhus nummer 3 i Guangzhou⁵⁶. De fick hastigt egna hemsidor och de likt media var inriktade på att förmedla hjälten heroiska kamp, ängelns osjälviskhet och martyrens umbäranden och dödsförakt [<http://www.dlx.chinaspirt.net.cn>, <http://www.yexin.chinaspirt.net.cn>]⁵⁷. På Ye Xins hemsida hade över 100 000 människor loggat in och 15 000 lämnat sina kondoleanser under tre dagar efter hemsidans upprättande [<http://cyc69.cycnet.com:8090/minzu/index.html>]. På hemsidorna kan man lämna sina kondoleanser och virtuella blommor samt tända virtuella ljus, men utöver det kan man också tända virtuell rökelse, dricka en kopp virtuell sprit eller lämna en sång i martyrernas ära. Tillsamman med nio andra kinesiska sköterskor blev Ye Xin förärad ”Florence Nightingale Prize” av ”International Committee of the Red Cross” ”For outstanding courage and dedication to work” på den internationella sköterskedagen den 12 maj 2003 och i samband med ceremonien avtäcktes en staty av Ye Xin vid Ershadao branch of Guangdong Chinese Medicine Hospital [China Daily 26/5 – 2003.]. Både Ye Xin och Deng Lianxian blev postumt utnämnda till ”Revolutionära Martyrer”. ”People should learn from the spirit of the martyrs to continue to fight against SARS and conquer the disease in the final” sade Guangdong vice guvernör Li Ronggen i ett uttalande [Nya Kina 29/4 – 2003]. Detta uttalande av vice guvernören går direkt tillbaka till kampanjerna för forna hjältar. Avsikten med martyrstatusen är att statuera lärande exempel och byggande av nationalism lika mycket som det är ett sätt att visa sin uppskattning på. När de kinesiska myndigheterna lanserar kampanjer under banderollen ”lär av...” så är det en typ av självutveckling i linje med den konfucianska läran.

Vad säger allmänheten om sjukvårdspersonalen, martyrerna, hjältarna och änglarna? Alla jag har intervjuat eller samtalat med är överens om att de är hjältar och att de som avlidit i kampen är martyrer. Anledningen därtill är dock inte enhetlig. Vissa uttrycker sin beundran för den del sjukvårdspersonalen som frivilligt skrivit upp sig för tjänstgöring när nationen kallat, andra menar att det är hjältar och martyrer men att det är en del av deras jobb och således inte något de kunde valt bort. Alla oavsett inställning till sjukvårdspersonalens arbete under SARS-epidemin uttrycker sin beundran över att de ”vitklädda änglarna” jobbade väldigt hårt och väldigt länge, att de inte fick återvända till sina hem och familjer under flera månader

⁵⁵ Sloganen som ackompanjerade den kommunistiske krigaren Wang Jie vars historia finns beskriven på sidan 35.

⁵⁶ Guangzhou är mandarin för Kanton men tecknen är de samma [□□]

⁵⁷ Det finns många hemsidor upprättade av allmänheten och dedicerade till SARS hjältarna däribland <http://dlx.netor.com> och <http://yexin.netor.com>. Netor.com och Chinaspirt.com är hemsidor tillägnade kinesiska martyrer, bland de namnkunniga finns Mao Zedong, Zhou Enlai Folkrepublikens förste premiärminister, Deng Xiaoping, Lei Feng och Wan Jie.

när de var aktiva i kampen mot SARS-epidemin och att de varken fruktade umbäranden eller döden och de flesta instämmer i att deras offer och tjänstgöring har fört folket samman och höjt nationalismkänslan.

The epidemic has brought people closer together [China Daily 13/5 – 2003:3]

Zhang: Det finns två aspekter, den ena, att statuera ett exempel, den andra, att höja arbetsmoralen bland dem som jobbar vid frontlinjen. Vi måste lära av dem. [Herr Zhang]

Chen: Tveklöst! Det är verkligen hjältar [Herr Chen]

Fan: Det är som armén, de är våran statsapparat och om nationen eller folket behöver dem så är ju de inte rädda för att avancera framåt trots att där är landminor... Så är det med sjukvårdspersonalen också, om man jobbar inom sjukvården måste man också avancera framåt. När denna situationen uppkom var sjukvårdspersonalen tvungen att utföra sin plikt och sitt jobb till det allra yttersta. Världigt många var unga och enastående sjukvårdspersonal, de offrade sig och det är väldigt synd om dem men just eftersom de offrade sig så lyckades de rädda ett oräkneligt antal liv. [Herr Fan]

Li: Sjukvårdspersonalen benämns i militäriska termer och det är något typiskt för Kina. Det här är ju ingen storbrand, ingen översvämning, vid en översvämning så skickar vi ut Befrielsearmén eller Militärpolisen. Då kallar vi det krig. De som under fjolårets epidemi skickades till frontlinjen kallade vi de ”vitklädda änglarna” och de slogs mot den ondskefulla sjukdomen och vissa gick så långt att de offrade sina egna liv och blev smittade. Så därför högaktar vi dem. De som slogs vid frontlinjen under SARS är lika mycket hjältar som de som de gamla krigshjältarna. [Herr Li]

Xiong: Jag beundrar dem verkligen, Kina behöver dessa hjältar, vi behöver alla sorts hjältar. [Herr Xiong]

Wang: Dessa hjältar anmälde sig ju frivilligt, det var ingen som tvingade dem. [Herr Wang]

Parallellen med krig och soldater var ett karaktäristiskt drag i Folkrepubliken respons. President Hu Jintao uppmanade dessutom allmänheten till att stå upp för ”Folkets Krig” [Nya Kina 2/5 – 2003. Min översättning]. Förutom den officiella propagandans användande av stridstermer tog likaså media termerna i anspråk. Nedan följer ett axplock av ikoner som var symboler för några tidningars SARS-följetonger. De åskådliggör inställningen till SARS-epidemin och demonstrierar varför SARS-epidemin omtalades i krigstermer, SARS-viruset som en fiende och sjukvårdspersonalen som soldater. Knytnäven lyder: ”Förena Er, Slå tillbaka SARS⁵⁸” [Min översättning], nästa ikon som porträtterar tecknen för SARS med en måltavla över sig lyder: Slå tillbaka SARS, Krigets faktiska situation” [Beijing Daily Messenger 5/5 – 2003:4-5. Min översättning]. Den tredje porträtterar

⁵⁸ Förena Er är uttryckt med samma ord som översättningen av Marxs slogan ”Proletärer i alla länder, Förena Er” som återfinns som sista mening i essän ”Kommunisternas ställning till de oppositionella partierna” [Kommunistiska Manifestet 2002: 55]. Mao använde även denna slogan i förordet till några av hans verk.

tecknen för "Ekonomi" och SARS påverkan på den kinesiska ekonomin [South China Weekend 15/5 – 2003:B5. Min översättning]. Den fjärde lyder: "Slå tillbaka SARS" [Beijing Evening News 24/4 – 2003:3. Min översättning]. Den femte lyder:

"Attackera och fånga SARS" [Beijing Times 2/5 – 2003:5. Min översättning]. Påståendet om ett kinesiskt samhälle i krig stöds av mina informanter som alla betraktade SARS som en fiende, samhället i krig och sjukvårdspersonalen som soldater:

Zhang: "Om någon dör, då skickar vi ut sjukvårdspersonalen och de får tjänstgöra som soldater. Fienden hotade ju landet, bara läkarna och sjuksköterskorna, dessa soldater som inte bär gevär, kan möta fienden. De använder sin geist och kraftfullhet slå tillbaka fienden.

Etnografen: Vilka vapen använder dessa soldater?

Zhang: Jag anser att deras vapen är deras arbetserfarenhet och deras tekniska kunnande...En soldat använder sitt gevär för att strida mot fienden och en doktor använder sig av sin yrkesskicklighet för att slåss mot fienden. [Herr Zhang]

Etnografen: Varför beskrivs SARS i termer av krig?

Xiong: Ja, den känslan kan man få, det är en metafor och jag tycker att den är passande. SARS liknar ju verkligen en fiende, det är regeringen som sagt så, de ska också ledsaga de vitklädda soldaterna i utkämpandet av detta kriget. [Herr Xiong]

Ma: De "vitklädda änglarna" är soldater, SARS är en fiende, vi vill hjälpa dom att utkämpa kriget. Det här är ett krig utan kruttrök. SARS är ett sorts virus, Ni frågade mig om varför vi använder krigstermer, i själva verket ligger det till så här. Doktorerna är soldater, viruset är en fiende, vi måste eliminera det, det är precis som ett krig. [Herr Ma]

Fan: Alla krig har sina offer och martyrer...SARS skulle man kunna benämna som ett krig utan vapen eftersom det är naturligt och SARS är samhällets fiende...När mänskligheten stöter på en fiende som utför smygattacker är det en mänsklig instinkt att förena sig. [Herr Fan]

Li: I fjol så slogs Kina i SARS kriget, kriget utan kruttrök. I krig har man kanoner, eld och flammor, dimma och man kan se fienden, och varför kallar vi detta för krig? För att vi kan vare sig se eller känna [SARS]. Den slog ner människor. Vid utbrottet för febersjukdomen var det fruktansvärt så vi kallade det helt enkelt "kriget utan kruttrök". [Herr Li]

Metaforer är ett viktigt instrument vid framförande av budskap, de är också inneboende i sociala strukturer och socialt tänkande [Lakoff and Johnson 1980]. Vidare skriver Lakoff och Johnson:

The essence of metaphore is understanding and experiencing one kind of thing in terms of another. [Ibid:5].

Som vissa informanter lyft fram så är det skillnad på den intellektuella och civiliserade nivån på medborgare i Folkrepubliken. Några har lyft fram Partimedlemmarna som de mest civiliserade, andra har pekat ut den intellektuella skillnaden mellan stads- och landsbygdsbefolkning. Det är därför väldigt rationellt att översätta kampen mot SARS i termer av krig eftersom den mänskliga begreppssystemet är metaforiskt strukturerat [Ibid.].

Termen ”Krig utan krutrök” påvisar hur djupt metaforen med krig penetrerat allmänhetens medvetande och inställning till SARS-epidemin.

KAPITEL IV.

Den civila responsen

DEN CIVILA RESPONSEN

Hur reagerade civilbefolkningen på SARS-krisen? Vilka åtgärder vidtog de? Vilka var incitamenten att anta de åtgärder som antogs? Vad mäter de vidtagna åtgärderna och allmänhetens inställning till SARS-epidemin om det samtida kinesiska samhället? Den civila responsen till SARS-epidemin tog sig i huvudsak två uttryck, den ena var att vidta de åtgärder som regeringen propagerade, det andra att vidta egna åtgärder utöver de som missionerats av officiella institutioner. De egna åtgärderna tog i sin tur sig olika uttryck. Under SARS-krisen florerade en mängd rykten, den patologiska definitionen var föremål för ibland groteska definitioner, sätten genom vilka smittan överfördes från person till person var illa förvrängd och därtill även föreställning om förebyggande insatser konstig till sin natur. Först och främst koncentrerar jag detta avsnitt kring de åtgärder som allmänheten ålade sig själva, det vill säga, åtgärder utanför de direkta anvisningarna från regeringen eller Partiet.

I Peking smittades cirka 3000 människor och cirka 10% av dem dog. Risken att smittas i Peking under SARS-epidemin var 1:4300 och att avlida 1:43 000, således var det ganska liten risk att kontraktera sjukdomen. Ett rationellt intellekt kalkylerar flinkt smittorisken som oerhört liten till och med i Peking, men i kristider får intellektet ge avkall för överlevnadsstrategier [Dr. Sun Shijin, Shanghai Star 8/5 – 2003]⁵⁹. Faktum är att Peking var panikslaget. Jag var i Peking under SARS-epidemin för att samla material till min C-uppsats i socialantropologi där grundmaterialet skulle utgöras av djupintervjuer med Pekings invånare. En bit in i fältarbetet blev det alltmer svårt att få tillstånd att göra intervjuer. Merparten av mina informanter ställde in intervjuerna, andra frågade om det gick att genomföra intervjuerna via telefon och min professor vid People's University avbokade våra möten. Materialinsamlingen var skjuten i sank. Människor hamstrade mat och förberedde sig för en lång tids barrikadering, restaurangerna stängde, bussarna körde halvtomma, gatorna var öde. Ytterligare en anledning till Pekings relativa stillestånd är att de flesta restaurangbiträden, hårfrisörskor, byggnadsarbetare och affärsbiträden är utomprovinsell arbetskraft tillhörande den "flytande befolkningen"⁶⁰ och även de återvände till sina hemprovinser. Under en intervju med en taxichaufför som presenterade sig som Herr Wei frågade jag om kundunderlaget och om han pratat med kunderna om den rådande situationen under SARS-epidemin.

Wei: Under SARS, Nä, Det var bara in i taxin och så sa de var de skulle och det var det. Ingen ville prata under SARS, du vet väl att SARS smittar via saliv och när man pratar? Dessutom var det väldigt få kunder.

Etnografen: Men kundunderlaget då? Ni måste ju betala 5000 Yuan varje månad till taxibolaget, om det inte var några kunder då kunde du ju inte betala 5000 Yuan varje månad?

Wei: Nä, men regering sa åt taxibolagen att de var tvungen att sänka avgiften för oss taxichaufförer.

---

⁵⁹ Sun Shijin är director of the Fudan University Psychology Centre. Han citeras i Shanghai Star 8/5 – 2003 "People do not always use their common sense to judge the situation or level of danger, sometimes they are over-emotional when facing danger"

⁶⁰ Den flytande befolkningen uppskattas till mellan 90–120 miljoner [www.modelun.org/naimun/background/china-cabinet.doc], medan vissa experter hävdar att de är minst 200 miljoner till antalet [People's Daily 31/10 2001]. De strövar land och rike runt i hopp om anställning, Peking har uppskattningsvis 2,9 miljoner tillhörande den flytande befolkningen, 27% av stadens befolkning [National Bureau of Statistics People's Republic of China. March 28, 2001].

Andra informanter, även de taxichaufförer, påpekade att de inte jobbade på 1-2 månader under SARS-epidemin. De sänkta avgifterna öppnade möjligheten för taxichaufförerna att stanna hemma, vilket i sin tur effektivt hindrade dem från att komma i kontakt med andra medborgare och det gagnar hela samhället. En taxichaufför är en potentiell "superspridare"⁶¹ av SARS-viruset under sin dagliga kontakt med människor. Under SARS-epidemin interagerade människor i Folkrepubliken med varandra väldigt sällan och endast om det var absolut nödvändigt och man gjorde det på största möjliga avstånd, under kortast möjlig tid och under omsorgsfullast vidtagna försiktighetsåtgärder. Det var därför inte förvånande att upptäcka handskrivna skyltar och affischer vid entréerna till bostadshus i Peking som förkunnade att ingen utomstående var välkommen, vidtagna åtgärder på den aktuella platsen eller uppmaningar till allmänheten om att vidta de föreskrivna åtgärderna. Jag fann fyra affischerna uppklistrade på pelare vid ingången till ett hyreshus i södra Peking. De var skrivna av grannskapskommittén och löd: "För Er och dina medmänniskors hälsa skull" (Min översättning), "Upptäck tidigt, Rapportera tidigt, Isolera tidigt, Bota tidigt" (Min översättning), "För att möta livet måste den mentala hälsan vara stark" (Min översättning), "Anti-SARS kampanjen måste fullföljas till slutet" (Min översättning). Detta var det civila samhällets försvar och ett uttryck för de åtgärder som allmänheten vidtog i kampen mot spridningen av SARS. Av flera anledningar fastnade jag framför det nedgångna hyreshuset väster om Himmelska Fridens Torg. För det första, var affischerna fyra till antalet, vilket jag tyckte var anmärkningsvärt eftersom retoriken i tidigare kampanjer under 50- 60- och 70-talen vilat på talet fyra. För det andra, de var alldeles tydligt inte utfärdade av någon officiell institution utan av grannskapskommittén, det var alltså civil respons som tydligen anammade den officiella linjen vilket ledde mina tankar in på att det måste råda konsensus mellan de officiella institutionernas förställning om hur man bäst framför ett budskap och allmänhetens uppfattning om hur de bäst tillgodogör sig den informationen. För det tredje, fascinerades jag av budskapet i texterna, *Vi* måste vara starka, *Du* måste värna om dig själv och dina *Medmänniskor*, För att möta livet måste den mentala hälsan vara stark, antyder att efter regn kommer solsken, men vi kan komma att förlora många i kampen varför det är viktigt att inte misströsta utan vara stark i sinnet. För det fjärde, den sista affischen använder frasen "*Jinxing daodi*" fullfölj till slutet och den användes ofta under Mao, synnerligen när Maos motståndare kritiserades.

Ett meddelande satt uppklistrad på porten till ett hyreshusområde i nordöstra Peking som tillkännagav att deras grannskap inte var infekterat med SARS men att de beslutat att isolera sig själva i preventivt syfte. Man har alltså beslutat att isolera sig själv från omvärlden, av rädsla för att bli smittad, eller för att förhindra eventuell smitta från att spridas? Regeringen isolerar kvarter med misstänkt smitta, de sänder ut militär personal att slå en järnring runt det isolerade kvarteret. I frånvaron av militär hjälp turades de självisolerede distriktens befolkning om att hålla vakt vid porten om inte distriktet vaktades av en tillförordnad vakt. I distrikt som bevakades av vakter vannlade sig vaktstyrkan om att säkerheten upprätthölls. Den engelskspråkiga dagstidningen China Daily rapporterade flitigt om heroiska civila initiativ.

Wang Shaopeng... a security guard of the residential area... His job is simple – sit on the bench and make sure that no one goes in or out. Residents said that they were deeply moved to find one morning Wang still at his post following a night of heavy rain. [China Daily 5/5 – 2003:5]

---

⁶¹ Termen "superspridare" introducerade under våren och gällde dem som var infekterade eller uppvisade symptom och inte sökte läkarvård och på så vis smittade sin omgivning. De som förärades titeln ålades med böter.

En man i Wangs position tjänar cirka 400 Yuan i månaden, vilket även med kinesiska mått är en torftig lön, det är dessutom ett lågstatusjobb. Wang, liksom många av hans gelikar, stod upp när nationen, staden, kvarteret och folket behövde dem. Intressanta frågor att ställa är varför stannar han på sin post? Varför låter sig medborgarna isoleras? Varför rapporterar tidningarna en sådan banal händelse? Jag vill påstå att det är en kombination av rädsla, ansvar och nationalism för att besvara den första och andra frågan. Svaret på det tredje frågan menar jag är en civil kampanj för att stärka nationalismen, för att dämpa misströstan och för att nära kampviljan liksom tidigare kampanjer för goda medborgare av Folkrepubliken (Lei Feng, Wang Jie, Yang Gensi etc.). Den kanske allra viktigaste aspekten förklarandet av den civila responsen anser jag står att finna i Folkrepublikens långa historia av massmobiliseringar och kollektivt tänkande. Som jag visat är den folkrepublikanska historien rik på kampanjer och massmobiliseringar. Under Folkrepublikens första 10 år omvandlades den nya nationens jordbruk från ett feodalt-, till ett privat-, till ett kollektivt system och det kollektiva systemet var rådande till de-kollektiviseringen startade 1978-79. I urbana områden tillhörde envar en danwei [arbetsenhet] utan vilkens godkännande man inte kunde företas sig några större utsvävningar. ”Det Stora Språnget Framåt”, kampanjen mot de ”Fyra Pesterna”, ”Kulturrevolutionen” och ”Hundra Blommor”⁶² kampanjen är exempel på massmobiliserande kampanjer. Traditionen av kollektivt tänkande och massmobiliseringar kombinerat med det konfucianska arvet bidrog starkt till att myndigheterna kunde genomföra sina kampanjer med gott resultat. Givetvis var också myndigheterna medvetna och kalkylerade med denna kombinationen under utförandet av retoriken och pedagogiken i kampanjerna.

UPPSKATTNING AV SJUKVÅRDSPERSONALEN

Hur manifesterades uppskattning av de ”vitklädda änglarna”, hjältarna och martyrerna? Framförallt var det media som drev på ”uppskattningskampanjen”. Dagstidningen Beijing Youth Daily upprättade en fond i ”de vitklädda änglarnas” namn för företag att donera pengar till och i gengäld publicerade tidningen varje dag en halv eller helsida med namnet på företaget som donerat pengar och den donerade summan. Många av dem som avlidit i kampen utnämndes till ”Revolutionära Martyrer” eller ”Folkets Hjältar”. Regeringen utfärdade ett dekret som bland annat fastslog att varenda möjlighet måste undersökas så att sjukvårdspersonalen får lämplig vila och näring. [South China Morning Post 29/4 – 2003]. Blommor, mat, färsk frukt och gåvor överlämnades av allmänheten till sjukvårdspersonalen vid entrén till sjukhusen. Hjärtan, kort, band och handskrivna affischer med uppmaningar och beundran kantade staketen vid sjukhusen [China Daily 13/5 – 2003:1, Beijing Youth Daily 27/4 – 2003:1, 4]. Vissa veckomagasin beslutade att leverera gratis exemplar till sjukhusen eftersom sjukvårdspersonalen och patienterna var avskurna från omvärlden [Readers Digest 14/5 - 2003]. Vice premiärminister och hälsominister Wu Yi⁶³ skrev ett öppet brev till nationens alla sjuksköterskor på internationella sjuksköterskedagen där hon uttryckte sin beundran för deras arbete och uppmanade dem att fortsätta i samma anda [China Daily 13/5 – 2003]. Regeringen sände ut representanter som personligen framförde Partiets och regeringens kondoleanser till de omkomnas anhöriga [Beijing Evening News 21/5 – 2003]. Doktor Zhong Nanshan vid Guangzhou Centre for Respiratory Disease tilldelades priset

---

⁶² Kampanjen ”Låt hundra blommor blomma och hundra skolor debattera!” lanserades 1956 och var en kampanj för att öka inflytandet för folket över politiken. Människor uppmuntrades att klaga på det som de var missnöjda med. Dessvärre för partiledningen blev det fler klagomål än de räknat med och protesterandet förbjöds snabbt. Namnen på dem som protesterade sparades och plockades sedermera fram under Kulturrevolutionen då de stämplades som höger element.

⁶³ Övertog posten efter Zhang Wenkang som avskedades i April 2003 när hans inblandning i mörkläggningen av SARS-epidemins omfattning blev känd.

”Årets Person” 2003 av Tidningen City Weekend. Allmänheten var synnerligen rörda av sjukvårdspersonalens arbete vilket följande citat markerar.

Änglarna fortsätter kampen

När ”SARS soldaterna” kom ut genom Chaoyang sjukhusets huvudport möttes de av statsdelen Chaoyangs ledare såväl som av övrig personal. De mottog blommor och gratulationer [Beijing Youth Daily 17/5 – 2003:1. Min översättning]

En av mina informanter herr Li berättade om hur allmänheten slöt upp bakom sjukvårdspersonalen för att visa dem sitt stöd.

Etnografen: Det känns som om allmänheten verkligen beundrade dom [sjukvårdspersonalen]. De gav dem gåvor, frukt och blommor.

Li: Ja, allt det där var frivilligt, det var inget som regeringen kungjort. Peking har en del nyrika invånare som har köpt sig privata bilar och när vi väntade på att doktorerna och sjuksköterskorna skulle komma ut ur isoleringen anordnade kommunikationsministeriet en aktivitet som de kallade ”Hämta upp änglarna och skjutsa dem hem”. Varenda taxichaufför i Peking skrev upp sig för att få köra hem dem... När nyheten spred sig om aktiviteten kom det massor med vanliga medborgare med sina egna bilar och ville delta, de ville vara med och dela våra varma känslor [för sjukvårdspersonalen]. Varenda en högaktade dom. De hade ju inte varit hemma på jätte länge, vissa hade inte varit hemma på två månader. Från början var det meningen att det var vi taxichaufförer som skulle hämta upp dom och köra hem dom hem, men när dagen kom hade ryktet spridit sig och jättemånga vanliga medborgare hade kört till Xiaotangshan sjukhuset för att delta i aktiviteten och dessutom köpt färska blommor. Det var helt och hållet frivilligt [Herr Li]

Mediernas, allmänheten och administrationens respons till sjukvårdspersonalens arbete påvisar på en genuin uppskattning för deras arbete. Det torde också fört människor samman och stärkt dem i kampen mot SARS. Den massiva bevakningen av sjukvårdspersonalens arbete bör sannolikt också ha inspirerat allmänheten att själva utföra förebyggande åtgärder. Dels för deras egen hälsa men också för att underlätta för de ”Vita änglarna” och ”soldaterna” i ”kriget utan krutrök”.

Vidare kan man med framgång stödja sig på Bruce Kapferers verk ”Legends of people, Myths of State” för att göra en jämförelse med Sri Lanka och för att stadfästa ett universellt beteende i en krissituation. Kapferer hävdar i sin bok att när staten är under attack så är även individen under attack, ett hot mot samhället är samtidigt ett hot mot individen, enighet är styrka [Kapferer 1988]. Att dessa påståenden skulle vara rimliga även i den kinesiska kontexten bär alla uppoffringar, självpåtagna åtgärdsprogram och Partiets nationalism/patriotism kampanjer vittnesbörd om. Medborgarna var inställda på att försvara Folkrepubliken med de medel som stod till tjänst.

I’m from a disease stricken region so I had to isolate myself for a few days even though I knew I was fine. Only then can feel it is safe to see my mother” Si You who flew to his hometown to see his mother. [China Daily 2/5 – 2003]

Li Yu...held a high-tech wedding ceremony. Using a digital camera, the bridegroom broadcasted his wedding reception – attended by only a few close relatives – online at his personal website for other friends and relatives. Li said that the small wedding ceremony was to avoid a lot of people getting together in a tight area, which may aid the spread of SARS. [Ibid.]

Det är inte bara herr Li som tar ansvar för situationen, medierna rapporterar om den och de gör det för att inte allmänheten skall misströsta, för att visa den att det finns medborgare som fortfarande besitter Lei Feng attityden och det har förmodligen större genomslagskraft bland folket att rapportera en riktig händelse jämfört med ett påbudet dekret.

Utöver de handskrivna affischerna uppsatta och tillverkade av civilpersoner kantades Pekings gator av banderoller utfärdade av grannskapskommittéerna. De var en ständig påminnelse om vaksamhet och kamp. Under normala omständigheter uppmanar banderollerna till vaksamhet mot brott, om att rapportera misstänkta aktiviteter och om säkerhet. Banderollerna under SARS-epidemin löd ofta "Tillåt inte SARS att tränga in i vårt kvarter, tillåt inte SARS att träng in i våra familjer". "Rapportera direkt, Observera direkt, Bota direkt". "Hela kvarteret är mobiliserat och litar till att vetenskapen besegrar SARS". Under SARS-epidemin blev vaksamhet och ansvar ett försäljningsargument. Redan några dagar efter att SARS utbredning i Peking blev känd började egenhändigt komponerade skyltar dyka upp i skyltfönster och på allmänna platser som kungjorde att nämnda restaurang, taxibil eller varuautomat var grundligt desinficerad. I en hiss läste jag följande: "För Er och era medmänniskors skull, reducera samtalen till ett minimum – Styrelsen". Skyltarna är ett symptom på paniken i samhället, sånär veranda maskin, vartenda fordon för allmän transport, vartenda etablissemang bar skyltar som deklarerade åtgärdsmetoder. Allmänheten avhöll sig från aktiviteter som inkluderade kontakt med främmande människor och i dessa aktiviteter ingår givetvis restaurangbesök. Skyltarna är inte enbart ett exempel på överlevnadsstrategi bland näringsidkarna, de är också bekräftelse på att den officiella propagandan faktiskt slagit an viss ton hos allmänheten. Det är föga produktivt att kungöra en förebyggande åtgärd som ej är allmänt känd eller erkänd även den skulle vara bättre, det vill säga de officiella institutionerna marknadsför en viss metod, allmänheten anammar den och tillskriver den tilltro, näringsidkarna är intresserade av vad allmänheten sätter störst tilltro till och färdigställer sedan sina skyltar. Om situationen varit omvänd, det vill säga, om den utpekade metoden inte vunnit kraft hos allmänheten utan en alternativ metod spelat den desinficerande rollen skulle den alternativa metoden förmodligen stått att läsa på lapparna i Pekings skyltfönster. Ett bra exempel på den panikartade situationen i Peking var den omvända affiseringen hos en tandläkarklinik där den handskrivna lappen på dörren löd: "vi säljer inte munskydd" Ikoner till mobiltelefoner kunde beställas som löd: När du går ut, bär munskydd" och "Säkerheten är nummer ett". Hela det folkrepublikanska samhället, från den fattigaste student till den inflytelserikaste partimedlemmen var mobiliserat i kampen mot SARS-epidemin. Mot slutet av april började människor hamstra mat och vissa varor sålde slut till exempel snabbnudlar, kex, desinfektionsmedel och termometrar. [Shanghai Star 8/5 – 2003]. Det utfördes en undersökning som innefattade 46 00 personer om deras inställning till SARS-epidemin och 37% svarade att de kände sig något nervösa och deprimerade med anledning av SARS och 8.5% kände sig extremt rädda och endast 6% tyckte att SARS inte hade haft någon effekt på deras liv [Ibid.]. Kinesiska psykologer talade om en ny psykisk sjukdom SARSfobi.

Because there is still no treatment for SARS, some people may feel scared, sleepless, nervous and depressed because of anxiety. It has major effects on all aspects of normal life, such as working, studying or communication. If such symptoms haven't been relieved after a month, after eliminating other mental disorders, they can be diagnosed as SARSphobia...said Fang Xin, a doctor at the Beijing University Psychological Treatment Centre [Ibid.].

Det var naturligtvis inte alla som var lika rädda för SARS. Vissa informanter valde att inte stanna hemma från sina jobb utan jobba på som vanligt trots att affärerna var skrala. De klagade över situationen och storleken på sina familjer och nödvändigheten av att jobba för att få det att gå ihop.

RYKTEN OCH VIDSKEPELSE KRING SARS

Rykten och vidskepelse kring SARS-epidemin är en mycket intressant aspekt och bidrog starkt till hur allmänheten responderade till SARS-epidemin. Rykten uppkom eftersom informationen i första skedet var knapphändig och inte alltid korrekt, dessutom orsakade regeringens initiala mörkläggning av situationen i Peking en ökad misstro mot all officiell information. Alexander J. Brenner [2003:5] hävdar i sin artikel att en av anledningarna till den initiala mörkläggningen var att epidemin kunde ställa den nya regeringen i dålig dager och att den inte skulle vara sanktionerad av Gudarna.

Last March 15, just as the power transition to the 4th-Generation leadership was being completed at the annual meeting of the National People's Congress, Beijing received an unexpectedly heavy snowfall that lasted the entire morning...The next day, however, state-run television channels were earnestly reporting that such a snowfall was not uncommon so late in winter, the announcer proceeding to comment on previous years in which snow storms of similar magnitude had occurred mid-March. The unspoken subtext: a big snowfall coinciding with the leadership transition was not, repeat, *not*, a sign of displeasure from the heavens⁶⁴. Here is a country that is about to launch a man into space later this year, and its government feels the need to assure everyone that it's OK for it to snow in March...Of course one reason SARS was hushed up was precisely because it coincided with the leadership transfer; how very inauspicious for a dread disease to start spreading just as the new leaders were taking power.

Myndigheterna var alltså bekymrade att folket skulle ta SARS-epidemin som ett dåligt omen och undergräva den nya administrationens legitimitet, enligt denna förklaring. Det kan tyckas vara något långsökt att dra en sådan slutsats, jag hävdar att så inte är fallet. Historien uppvisar en mångfald av händelser som åtföljts av skepticism och vidskepelse. Den 27 juli 1976 två månader innan Mao Zedong avled skakades staden Tangshan av en jordbävning som mätte 8.0 på richterskalan och dödade mer än 255 000 enligt officiella källor [International Institute of Earthquake Engineering and Seismology.] Detta tog många som ett järkecken på att något stort var förestående. När Thatcher besökte Peking 1982 föll hon på trappan till the Great Hall of People i riktning mot Mao Zedong mausoleet och många tolkade det som att hon blev tvingad att buga inför Mao [Ching 1998]. På dagen för Hong Kongs övergång till Folkrepubliken öppnade sig skyarna och det regnade det i flera veckor vilket åtskilliga tolkade som att himlarna grät [Ibid.]. Trots att Mao försökte utrota vidskepelse när han propagerade förgörandet av de "Fyra Gamla" under Kulturrevolutionen så är den i högsta grad livskraftig i dagens Folkrepubliken, framförallt på landsbygden. Under SARS-epidemin florerade åtskilliga rykten, i Shanxi provinsen gjorde ryktet gällande att SARS var en naturkatastrof "orsakad av andar" eller "hemsökande själar" och i Hunan provinsen anlidade bönder trollkarlar för att skrämja SARS-viruset [Nya Kina 7/5 – 2003]. Eftersom den officiella informationen initialt var knapphändig dementerades inte ryktena i takt med att de uppkom. Det fanns redan en inneboende misstro mot de officiella förklaringarna och informationen. De rapporterades om människor som dödat sina husdjur i tron att de var infekterade, om personer som desinficerat pengar i mikrovågsugnen, om självmord kopplade till rädsla för att vara eller bli smittad, om bönder som slog sönder SARS faciliteter i sina byar för att hindra SARS-patienter tillträde, om väggsparrar uppsatta för att hålla utsocknes borta, om "rasism" i Folkrepubliken mot nyanlända Hong Kongbor eftersom situationen initialt var värre där, om

---

⁶⁴ Himlens missnöje en del av den äldre kinesiska folktron. Om en ledare inte representerade folket drogs himlens mandat in. Rakt söder om Förbudna staden ligger Himmelens tempel dit kejsaren varje år kom för att motta himmelens mandat och välsignelse samt för att behaga Gudarna och därmed garantera en god skörd och ett framgångsrikt år.

personer som avlidit efter att ha ångat vinäger för att desinficera sina hem, om hur försäljningen av traditionell kinesisk medicin [TMC] ökat lavinartat och att många icke-rökare börjat röka efter att det sagt att rökare inte infekteras lika lätt som icke-rökare. Jag tyckte det var en mycket intressant aspekt av responsen eftersom en av mina huvudhypoteser är att den nutida självidentifieringen grundar sig på kinesismen och den tar inslag av det kulturalistiska Kina. Informanterna sade sig själva inte uppfatta händelser som SARS och liknande som järtecken från himlen men berättade att bland landsbygdsbefolkningen med lägre intellektuell och civiliserad nivå än stadsbefolkningen förekom det nog sådana föreställningar.

Etnografen: Två månader innan Mao Zedong dog så drabbades staden Tangshan av en jordbävning och då sa folk att nåt stort var förestående, jag har också hört att SARS var ett dåligt omen för den nya regeringen när Jiang Zemin just avgått och Hu Jintao just övertagit posten som Folkrepubliken ledare. Om en naturkatastrof inträffar så indikerar det att allt inte är bra?

Ma: När Mao Zedong dog så var det så. Men det där är ju bara vidskepelse, jag tror inte på det där.

Etnografen: Tror du att landsbygdsbefolkningen kanske tror det då?

Ma: Ja så är det säkert, några tror och några tror inte. [Herr Ma]

Xiong: Jag tror inte på den aspekten, men visst finns det folk som tror på det sättet. [Herr Xiong]

Zhang: Får jag fråga dig en sak? Är du religiös?

Etnografen: Nä.

Zhang: Då är du som mig. De som säger så där de tillhör den gamla feodalistiska skrocksolan. Jag tror att de mörklade det för att annars skulle kanske vissa människor ställa till oordning. [Herr Zhang]

För att förhindra ytterligare panik i det kinesiska samhället började myndigheterna så småningom att dementera ryktena. Den välrenommerade hälsotidningen ”Tidningen Hälsokonsultering” [Tidningen Hälsokonsultering 28/4 – 2003: 1. Min översättning] publicerade en lista med förklaringar, förtydningar och dementerings beträffande ryktena som omgav SARS. Rubrikerna i fet stil.

För att slå tillbaka SARS, undvik de farliga distrikten

Allra viktigast är god ventilation.

En läsare frågade: Är det inte så att om man ångar vinäger så förebygger det SARS? Måste man ändå öppna fönstren fast man har desinficerat? Experten påminner: Att själv sprida vinäger i rummet kan rena luften, men mot SARS hjälper det inte mycket...det allra viktigaste är att tillse god ventilation.

Det är inte rekommendabelt att dricka för mycket Traditionell Kinesisk Medicin [TMC] för att förebygga SARS.

Om man dricker för mycket TMC kan man utveckla SARS liknande symptom, som hosta, torr hals och fradga...Alla behöver inte dricka TMC, icke smittade människor behöver verkligen inte dricka TMC, det är bara om man är inlagd på sjukhus, smittad eller misstänkt smittad som man ska dricka TMC.

Rökning förebygger inte SARS.

Det går rykten om att rökare inte smittas av SARS. Det finns ingen vetenskaplig grund för detta påstående...Det har heller inte utförts någon tillfredsställande forskning i ämnet varför det är därför omöjligt att fastställa att så skulle vara fallet. Dessutom försämrar rökning hälsan och immunförsvaret. Om icke rökare börjar röka kommer det att förstöra deras hälsa och försämma deras immunförsvaret.

Desto starkare blandning av desinfektionsmedel betyder inte att det är bättre.

Även om kontexten ej är den samma och tidpunkten inte överensstämmer så vill ändå jag åberopa Kajsa Ekholm-Friedmans arbete "Catastrophe and Creation" och hennes teorier om krissituationer och försvarsmekanismer i analogi med Folkrepublikens SARS respons. Ekholm-Friedman beskriver det kongolesiska samhället som faller samman vid kontakten med europeiska koloniserare som omstrukturerar den lokala hierarkin. Kongolesernas respons blir då bland annat att skapa tabun och nya ramverk för att förklara och mentalt överleva förändringen [Ekholm-Friedman 1991]. På liknande sätt föll även Folkrepublikens samhälle sönder och medborgarna behövde återställa balansen. Folkrepubliken producerade inga tabun utan snarare anti-tabun, rykten och fragmentariska myter om botgöring, men de är en del i skapandeprocessen av kontroll över situationen. Som informanterna har framhävt så omtalades SARS-krisen som ett "krig utan krutrök" med en osynlig och oberörbar fiende och Kina panikslaget och panik innebär förlust av kontroll över situationen. Det är därför rationellt, speciellt med tanke på den skrockfullhet som är inneboende i den kinesiska ontologi att många människor agerade på förhållandevis irrationellt sätt. Ekholm-Friedman fastslår att desto osäkrare ett samhälle är desto fler tabun tillkommer [Ibid.]. Desto längre SARS-epidemin pågick utan adekvat information eller mediciner desto fler rykte florerade och desto osäkrare blev situationen. Redan den 8/5 – 2003 rapporterades det om en ny psykisk åkomma: SARSfobi [Shanghai Star 8/5 – 2003]. Denna sjukdom kan beskrivas som: Total förlust av kontroll i Folkrepubliken Kina under våren 2003.

KAPITEL V.

Konsekvenser och konklusioner

EFTERVERKNINGAR

Förutom det självklara resultatet att allmänhetens kunskap om hygien förbättrats avsevärt, så har SARS även haft effekt på andra områden. Jag samtalade med Program Officer för AIDS avdelningen vid Centre for Disease Control i Peking och frågade honom om effekterna av SARS på deras arbete. Han tillstod att transparensen kring sjukdomar och känsliga ämnen generellt blivit större. Det hade blivit lättare att genomföra projekt och få statliga medel till kampanjer och forskning. Jag frågade mina informanter om eventuella fördelar som SARS medverkat till, varpå majoriteten svarade att det inte var några fördelar med SARS, men när jag utvecklade frågan och exemplifierade tillstod de att de fanns vissa fördelar, alla utom herr Wang.

Xiong: Just nu ser det ut som om det finns vissa fördelar med SARS. Efter att vi genomgått SARS så har allas förtroende för regeringen ökat, man tycker att de gjorde vad de skulle. [Herr Xiong]

Fan: Trots att SARS var en dålig sak så har den haft sina fördelar. Åtminstone har den fått allmänheten att förstå att hygien och hälsa är viktiga saker. Nackdelarna var att det påverkade det kinesiska investeringsklimatet, det påverkade varenda marknad...Framförallt påverkade det turismen...Fundamenten [de ekonomiska] i Peking är turismen...Om inte regeringen skulle lyckats kontrollera SARS skulle ingen komma till Kina.[Herr Fan]

Jiang: Jag anser att den enda fördelen är att de [regeringen] har påmint allmänheten om hur SARS smittar, observera hygien osv. [Herr Jiang]

Ma: Jag tycker att det finns väldigt många fördelar. Den ena är de människor som inte är så hygieniska av sig har ändrat sig, det andra det har förändrat konceptet av vardagligt liv. Kinesiska och utländska konsumtionsmönster är inte de samma. Om en kines har 10 Yuan så spenderar han 5 och sparar 5, men efter SARS var det inte så. Om man inte vidtog några åtgärder kunde man få SARS och dö, vem ska då spendera pengarna? Nu är det inte så, måste man spendera så spenderar man, man njöt av de pengar man hade.

Etnografen: Fanns det några fördelar för tidningar, magasin eller TV-stationer?

Ma: Vissa journalister var väldigt modiga. Om de ville intervjua en SARS-patient måste de komma mycket nära, det är rätt så modigt. Och vi [taxichaufförer] i detta yrket var också rätt så modiga, ungefär som de "vitklädda änglarna" lite grann. Under SARS var det väldigt många människor som aldrig gick utanför dörren, men vi var tvungna att tjäna 2000 Yuan varje månad för att kunna betala vår månatliga avgift till taxibolaget, så vi var tvungen att jobba, men om man tog det vackert så var det okej. [Herr Ma]

Zhang: Jag tycker inte att det hade någon som helst positiv inverkan på samhället.

Etnografen: Men graden av politisk transparens ökade, eller?

Zhang: Jo, det stämmer. Vi vanliga medborgare kunde se Partimedlemmarnas personlighet ännu tydligare. Men hade de rapporterat tidigare hade inte så många människor behövt dö.

Etnografen: Kanske ökade medvetenheten kring hygien hos allmänheten?

Zhang: Jo, det stämmer. Året innan var det ingen i Peking som brydde sig om hygien. [Herr Zhang]

Etnografen: Hade SARS någon positiv inverkan på samhället?

Wang: Nej, ingenting.

Etnografen: Politisk transparens då?

Wang: Den [SARS] påverkade varken politiken eller ekonomin. Den enda delen av samhället som påverkades var turismen, både utländska och inhemska turister slutade komma till Peking. [Herr Wang]

Visserligen är mina informanter överens i avseende på SARS inverkan på det folkrepublikanska samhället, men man bör kanske också fråga sig hur väl informerade de är. Även om politiken är transparentare idag än innan SARS så utövar Partiet mycket stor kontroll över informationsflödet. En viktigare aspekt är då kanske möjligheten att protestera mot oegentligheter, framförallt icke-politiska sådana. Det kinesiska ekonomiska klimatet och dragningskraft på utländskt kapital vilar på två fundament: Världens största marknad och billig arbetskraft. Billig arbetskraft, även i ett utvecklingsland som Folkrepubliken är oförenligt med arbetsvillkor och arbetsförhållanden under de som västvärlden anser det vara rimligt att jobba. I Folkrepubliken försakas ofta säkerhetsaspekterna inom industrin efter principen låg input hög output och den inställningen är ansvarig för Folkrepublikens många arbetsinvalida och arbetsskador. Möjligheterna för dem som skadats i en säkerhetsnegligerande industri har förmodligen ökat efter SARS-epidemin. Det är naturligtvis viktigt för Partiet att ta itu med liknande problem i en tid då auktoriteten ibland ifrågasätts. Det passar dessutom Partiet bra eftersom de kan dirigera uppmärksamheten bort från de egna problemområdena över på den privata sektorn. SARS var en värdemätare på hur Folkrepubliken klarade en nationell krissituation, det var ett eldprov, det upplyste ledarskapet om vilka institutioner som inte fungerade och inte. De har sju satts projekt för att höja sjukvårdskvaliteten på landsbygden och politiska omstruktureringar har genomförts för att nästa "SARS" inte ska få samma effekter.

KONKLUSION

Den kinesiska responsen till SARS kan te sig något märklig vid första anblick, men som jag visat var den rationell ur ett kinesiskt perspektiv. Kinesismen med sina två fundament, ett vilande i kulturalismen och i nationalismen är i sig ett svar på återgången till äldre försvarsmekanismer under SARS krisen. Just eftersom definitionen av kinesismen inbegriper ett ambivalent förhållande till identifieringen av Jaget är regressionen till "kända" försvarsmekanismer rationell, men inte desto mindre intressant. Kinesismen står och väger mellan det gamla och nya, det kända och okända och Jaget väljer därför det gamla och kända i en krissituation. Brenner [2003] och mina informanter visar att separationen mellan Kina och Folkrepubliken är svår att göra i identifieringen. Medborgarna i Folkrepubliken är medvetna om att Kina var grunden till Folkrepubliken och dess välmående. Ekholm-Friedmans titel "Catastrophe and Creation" på det arbete vars teoretiska ramverk jag använt för att angripa SARS situationen summerar det socialpsykologiska tillståndet i Folkrepubliken under SARS-epidemin. SARS-epidemin var en social-, ekonomisk- och förtroendekatastrof för Folkrepubliken. Den sociala katastrofens omfattning bär det numerära antalet smittade (7082) och antalet dödsfall (649) vittnesbörd om. Näringsidkare i hårt drabbade områden liksom Pekings taxichaufförers inkomstbortfall samt den sinande turismen visar på de ekonomiska effekterna av SARS-epidemin. Den initiala mörkläggningen av SARS-epidemins omfattning i Peking och den följande transparensen kring SARS tyder på en föreställning om en förestående förtroendekris i maktens korridorer. En aspekt som tagits upp i uppsatsen är att

mörkläggningen skulle vara ett utslag av Partiets självbevarelsedrift som Brenner [2003] påpekar, för att inte den nya partiledningens rättfärdighet skulle betvivlas eller debatteras. Den andra aspekten som jag anser vara en större del av sanningen är att utan ett officiellt utbrott i Peking framstår sjukdomen som kuvad, men när den inte längre kan ignoreras eller undanhållas från omvärlden försöker Folkrepubliken återskapa förtroendet genom en aldrig tidigare förekommen transparens på den politiska scenen och ett idogt verkställande av åtgärder. För att förmedla budskap, påbud och propaganda valde Partiet en retorik och pedagogik som förekommit under tidigare kampanjer. Informationen som framfördes i dessa termer mottogs och förstods väl av befolkningen. Detta exemplifieras genom mina intervjuer, nätinsändare och allmänhetens egna åtgärdsprogram som följde den officiella linjens utförande.

Mediumerna genom vilka informationen och propagandan kring SARS spreds var liknande de som använts under äldre kampanjer: affischer, medier och direkta påbud från Partiet eller regeringen vilket läsaren kunnat se i uppsatsen i exemplifieringen av SARS affischer och de jämförande analyserna med exemplifierade affischer från sextio och sjuttiotalen, citerade artiklar i kinesiska dagstidningar och tidsskrifter och citerade regerings- eller partipåbud i kinesiska medier.

Retoriken och pedagogiken i informationen är i hög grad lik den som använts under tidigare kampanjer. Partiet står som frälsare och vägvisare och folket är instrumenten som utför de nödvändiga operationerna. Detta exemplifieras med SARS affischer och jämförande analys med äldre affischer. Som jag påpekat så var SARS-epidemin en chans för partiet att revvitalisera sin maktposition vilket de gjorde genom att sätta sig självt som monopolist av åtgärdsprogrammet och avdramatisera folkets förmåga att själv rida ut SARS stormen. Att informationen mottogs och begreps betyder att det rådde samstämmighet mellan de officiella institutionerna och allmänheten om hur krisen skulle tacklas och vilka positioner samhällsdelarna skulle inta i drabbningen mot SARS. Att samhällets medlemmar föll in på sina positioner utan protester förklaras med förälder-barnförhållandet och den konfucianska maktförhållandet. Att denna förklaring skulle vara trolig illustreras av mina informanternas inställning till sin samhällsposition och explicita jakande svar på frågan om Partiet och folkets förhållande är ett förälder-barnförhållande. Påståendet styrks ytterligare av citat i uppsatsen av Brenner [2003:3], och Yang Baoyun [1998:80,85].

En del i nationalismbygget och sammanhållningen i Folkrepubliken var att skapa martyrer av medborgare som omkommit i kampen mot SARS och upphöja dem som skadats till hjältar. Allmänheten uppmanades att lära av och utföra liknande bragder som mönstermedborgarna som blivit officiellt erkända som martyrer eller hjältar. Detta är som jag visat via exemplifiering av äldre affischer och kampanjer rörande Lei Feng, Wang Jie, Qiu Shaoyun och Yang Gensi och under SARS av Xie Wanwen, Ye Xin och Deng Lianxian ett kinesiskt drag och en del av "Catastrophe and Creation".

Det som slutligen fick SARS på fall var totalitarism och despotism. Men inte dessa två aspekter av kinesiska politiskt liv allena, instrumentellt var även traditionen av massmobiliseringar och kollektivt tänkande. Kampanjer som "De Fyra Pesterna", "Det Stora Språnget Framåt" och "Kulturrevolutionen" samt de tidiga folkkommunerna, kollektiven och den Folkrepublikanska historien genomgående traditionen av en danwei [arbetsenhet] vittnar om ett femtio årigt arv av kollektivt tänkande och uppoffrande inför nationen. Det är därför, som jag visat via empiriskt material och tidningsartiklar, som allmänheten låter sig frihetsberövas och frihetsberövar sig själva för nationens bästa. Kombinationen av den totalitära traditionen, kollektivt tänkande, den konfucianska traditionen och förälder-barnförhållande mellan regeringen och Partiet och allmänheten gör det kinesiska folket till en synnerligen följsam och lättmanövrerad folkhop i stunder då nationens säkerhet står på spel.

KÄLLOR

Alvesson, Mats och Sköldbberg, Kaj. 1994. *“Tolkning och Reflektion- Vetenskapsfilosofi och kvalitativ metod”*. Studentlitteratur, Lund, Sweden.

Beijing Evening News 24/4 – 2003
29/4 – 2003
20/5 – 2003
21/5 – 2003

Beijing Daily Messenger 4/5 – 2003
5/5 – 2003

Beijing Times 2/5 – 2003

Beijing Youth Daily 2/5 – 2003
17/5 – 2003
23/5 – 2003

Brenner, Alexander J. 2003, *“Western Worrywarts vs. Wang’s way: Who’s Worrying about SARS, and Why. Plus: From the Not-Quite-Trenches: My Very Own Beijing Quasi-Quarantine”*. Institute of Current World Affairs. The Crane-Rogers Foundation, Four West Wheelock Street, Hanover, New Hampshire 03775 U.S.A.

Cauquelin Josiane, Paul Lim, Mayer-König Birgit. 2003, *“Asian Values – Encounters with Diversity”*. Curzon Press, 15 The Quadrant, Richmond Surrey, TW9 1BP.

China Daily 29/4 – 2003
2/5 – 2003
5/5 – 2003
7/5 – 2003
13/5 – 2003
26/5 – 2003

City Weekend 5/6 – 18/6 – 2003

Cope-Kasten, Vance. 2001, *“Meeting Chinese Philosophy”*. I, Giskin Howard, Walsh S. Betty. *“An introduction to Chinese Culture Through the Family”*. Sid 41 – 59. State University of New York Press, Albany.

Ekholm-Friedman, Kajsa. 1991, *“Catastrophe and Creation- The transformation of an African culture”*. Harwood Academic Press

Fairbank, John King. 1994, *“China a new history”*. Harvard University Press paperback edition.

Fitzgerald, John. 1996, *“The Nationless State: The Search for a Nation in Modern Chinese Nationalism”*. I, I, Jonathan Unger. 1996, *“Chinese Nationalism”*. Sid 56 - 86. M.E. Sharpe, Inc., 80 Business Park Drive, Armonk, New York 10504.

Friedman, Jonathan. 1994, *“Cultural Identity & Global Process”*. SAGE Publications Ltd 6 Bonhill Street London EC2A 4PU

Global Times

28/4 – 2003

Harrison, James. 1969, *“Modern Chinese Nationalism”*. Hunter Collage of the City of New York, Research Institute on Modern Asia, New York.

Headland, Thomas N. 1990, *“A dialogue between Kenneth Pike and Marvin Harris on Emics and Etics”*. Newbury Park, California: Sage

Kapferer, Bruce. 1988, *“Legends of People, Myths of State”*. Smithsonian Institution Press Washington and London.

Kapferer, Bruce. 2003, *“Sorcery and the Shape of Globalization Disjunctions and Continuities”*. I, Friedman Jonathan. 2003, *“Globalization, the State and Violence”*. Sid 249 – 279. Altamira Press. A division of Rowman & Littlefield publisher, Inc. 1630 North Main Street, #367. Walnut Creek, CA 94596

Kvale, Steinar. 1997, *“Den kvalitativa forskningsintervjun”* Studentlitteratur. Lund. Sweden

Lagerkvist, Johan. 2003, *“Kina med Hu Jintao”, Världspolitikens Dagsfrågor 2003*. Utrikespolitiska institutet, Elanders Gotab, Stockholm.

Lakoff, George och Johnson, Mark. 1980, *“Metaphors We Live By”*. The University of Chicago Press, Ltd., London

Leijonhufvud, Göran. 1997, *“Draken vaknar: Kina år 2000 : ett reportage”*. Stockholm: PAN/Nordstedts.

Mao, Tse-tung. 1970, *“Mao Tse-tung Politiska skrifter. I urval och med inledning av Bo Gustafsson”*. Rabén & Sjögren, Hallandspostens boktryckeri AB, Halmstad 1970.

Mao, Tse-Tung. 1954, *“Selected Works of Mao Tse-Tung. Vol III”*. Lawrence & Wishart, Ltd, London

Marx, Karl och Engels, Friedrich. 2002, *“Det kommunistiska manifestet”*. Bokförlaget Arena. Fälth & Hässler i Värnamo

Meisner, Maurice. 1999, *“Mao’s China and After”*. The Free Press. A division of Simon & Schuster Inc. 1230 Avenue of Americas, New York, NY 10020.

Minnesboken över Peking Xiaotangshan sjukhus. 2003 21/4 – 22/6. Informationskrift från Beijing Xiaotangshan Yiyuan 2003 [ ] 2004 4 21 - 6 22]

Nathansen Milwertz, Cecilia. 1997, *"Accepting population control: urban Chinese women and the one-child family policy"*. Richmond: Curzon.

National Bureau of Statistics People's Republic of China. March 28, 2001

Nationalencyklopedin. 1993, Band 11

People's Daily 31/10 – 2001
13/5 – 2003
13/5 – 2003
30/5 – 2003

Readers Digest (Min översättning) 14/5 – 2003

Sharan, Merriam B. 1988, *"Fallstudien som forskningsmetod"*. Studentlitteratur. Lund. Sweden

Shanghai Star 8/5 – 2003

South China Morning Post 29/4 – 2003
8/5 – 2003
13/5 – 2003

South China Weekend 15/5 – 2003

Studwell, Joe. 2002, *"The China Dream- the Elusive Quest for the Greatest Untapped Market on Earth"*. Profile Books LTD, 58A Hatton Garden, London EC1N 8LX.

Townsend, James. 1996, *"Chinese Nationalism"*. I, Jonathan Unger. 1996, *"Chinese Nationalism"*. Sid 1 – 30. M.E. Sharpe, Inc., 80 Business Park Drive, Armonk, New York 10504.

Thurén, Torsten. 2002, *"Vetenskapsteori för nybörjare"*. Liber AB, 113 98 Stockholm.

Tidningen Hälsokonsultering 28/4 – 2003

Unger, Jonathan. 1996, *"Introduction"*. I, Jonathan Unger. 1996, *"Chinese Nationalism"*. Sid xi – xviii. M.E. Sharpe, Inc., 80 Business Park Drive, Armonk, New York 10504.

Wang, Gungwu. 1996, *"Openness and Nationalism: Outside the Chinese Revolution"*. I, Jonathan Unger. 1996, *"Chinese Nationalism"*. Sid 113 -126. M.E. Sharpe, Inc., 80 Business Park Drive, Armonk, New York 10504.

World News Journal 24/4 – 2003

World Development Indicators, World Bank 2000, CD-ROM. Världsbanken.

Xiaobo, Lü och Perry, Elizabeth J. 1997, "*Danwei the Changing Chinese Workplace in Historical and Comparative Perspective*". M. E. Sharpe. Armonk, New York, London, England.

Yang, Baoyun. 1998, "*The relevance of Confucianism today*". I, Cauquelin Josiane, Paul Lim, Mayer-König Birgit. 2003, "*Asian Values – Encounters with diversity*". Sid 70-94. Curzon Press, 15 The Quadrant, Richmond Surrey, TW9 1BP.

Yingjie, Guo. 1998, "*Patriotic Villains and Patriotic Heroes: Chinese Literary Nationalism in the 1990s*". I, Safran William. 1998, "*Nationalism and Ethnoregional Identities in China*". Sid 163 – 188. Frank Cass Publishers. Newbury House, 900 Eastern avenue, London IG2 7HH

INTERNETKÄLLOR

Ching, Frank. 1998, "*Hong Kong in 1997 According to Fengshui: A Review*".
<http://www.csis.org/html/hk5.html#5> 3/6 – 2004

<http://cyc69.cycnet.com:8090/minzu/index.html> 10/4 - 2004

<http://dlx.chinaspirit.net.cn> 14/5 – 2004

<http://dlx.netor.com> 14/5 – 2004

<http://wangwei.netor.com> 28/5 – 2004

<http://www.iisg.nl~landsberger/lf.html> 25/5 – 2004

<http://www.modelun.org/naimun/background/china-cabinet.doc> 26/5 – 2003

http://www.scmp.org/scmp_chat/chat.htm 10/5 – 2003

<http://www.sms.ynet.com> 26/5 - 2003

<http://yexin.chinaspirit.net.cn> 14/5 – 2004

International Institute of Earthquake Engineering and Seismology.
<http://www.neic.cr.usgs.gov/neis/eqlists/eqsmosde.html> 10/5 – 2004

Nya Kina news.xinhuanet.com/english/2003-04/20/content_1514145.htm 20/4 – 2003

news.xinhuanet.com/english/2003-04/27/content_1454730.htm 27/4 – 2003

news.xinhuanet.com/english/2003-04/29/content_1718542.htm 29/4 – 2003

news.xinhuanet.com/english/2003-05/01/content_1675439.htm 1/5 – 2003

news.xinhuanet.com/english/2003-04/20/content_1854238.htm 2/5 – 2003

news.xinhuanet.com/english/2003-05/03/content_1319646.htm 3/5 – 2003

news.xinhuanet.com/english/2003-05/07/content_1725348.htm 7/5 – 2003

news.xinhuanet.com/english/2003-05/11/content_1265744.htm 11/5 – 2003

Qiu, Lihua. 1993, “Reform of Chinas State Owned Enterprises- Smashing the Iron Rice Bowl”.
<http://www.zhongguo.org/politics/reformsoc.htm> 18/5 – 2003

Världshälsoorganisationen. <http://www.who.int/csr/sars/en/> 16/3 – 30/12 – 2003

INSPELADE INTERVJUER

Herr Fan	(0000)	2004-04-14
Herr Ma	(0000)	2004-04-17
Herr Jiang	(0000)	2004-04-22
Herr He	(0000)	2004-04-24
Herr Wang	(0000)	2004-04-24
Herr Li	(0000)	2004-04-28
Herr Xiong	(0000)	2004-04-29
Herr Zhang	(0000)	2004-05-06
Herr Chen	(0000)	2004-05-08
Herr Zhao	(0000)	2004-05-11
Herr Wu	(0000)	2004-05-12